

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΑ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1992

ΑΡΙΘ. 12

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

Εὐαγγ. Δ. Θεοδώρου, Ὁ Ἀπ. Ματθίας. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριωδίου. — Μητροπ. Γόρτυνος Θεοφίλου, Τὰ κέρδη καὶ οἱ ζημίαι τῶν χριστιανῶν συζύγων. — Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, Τὰ φωτιστικά στοιχεῖα. — Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ ἀπορίες. — Ἀρχιμ. Συμ. Κούτσας, Ὁ Κληρικὸς καὶ ἡ Ἱερωσύνη του. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Μὲ τὴν ψυχὴ στὸ βλέμμα. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Ἀθαγιανοῦ, Ἡ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἀπ. Παύλου. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, Θέματα αἱρέσεων καὶ κοσμοθεωριῶν. — Κων. Μ. Κονταξόπουλου, Οἱ 56 ἅγιοι Γεώργιοι τῆς Ὁρθοδοξίας. — Νικ. Δρατσέλλας, Ἡ Ε' Κατήχησις πρὸς Φωτιζομένους τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων. — Ἐπίκρια.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι, Ἰαίου 1 — Τηλέφ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυ-
πογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Ἀθῆναι.

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΑΤΘΙΑΣ

Ὁλη ἡ Χριστιανοσύνη τιμᾷ τὴ μνήμη τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Ματθία. Τοῦτο γίνεται στὴν Ὁρθόδοξή Ἐκκλησίᾳ τὴν 9ῃ Αὐγούστου, στοὺς Κόπτες τὴν 4ῃ Ματίου, στοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς τὴν 24ῃ καὶ 25ῃ Φεβρουαρίου.

Ὁ Ματθίας (ἐβρ. Ματτιθίαχ) ἀντικατέστησε τὸν Ἰούδα σὶν κύκλο τῶν δώδεκα Ἀποστόλων. Κατὰ τὴ σχετικὴ διήγησιν τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, μετὰ τὴν πῦναι σχετικὴ εἰσήγησιν τοῦ Ἀπ. Πέτρου, πρότειναν ὡς ὑποψηφίους δύο, τὸν Ἰωσήφ, πὺν ὀνομαζόμενον Βαρσαββᾶς καὶ ἔλαβε τὸ ἐπώνυμο Ἰούδας, καὶ τὸν Ματθία. Καὶ ἀφοῦ ἔρριψαν κλήρους μετὰ τὰ ὀνόματά τους, «ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἑνδεκα ἀποστόλων» (Πράξ. α' 22-26).

Συμφώνως πρὸς τὴ μαρτυρίαν τοῦ Εὐδελίου (Ἐκκλ. Ἰστ. I, 12,3) καὶ τοῦ Νικηφόρου Καλλιστοῦ (Ἐκκλ. Ἰστ. 2,40) ὁ Ματθίας ἀνῆκε προηγουμένως σὶν ἐνδύτῳ κύκλῳ τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὴ διήγησιν τοῦ ἀποκρύφου βιβλίου (Πράξεις Ἀνδρέου) (Acta Andreae) ὁ Ματθίας, διὰ τὰ ἱεραποστολικά του ταξίδια ἔφθασε στὴ χώρα τῶν ἀνθρώπων (Σκνθῶν;), αἰχμαλωτίσθη ἀπὸ αὐτοὺς, ἀλλὰ ἀπελευθερώθηκε ἀπὸ τὰ χέρια τους κατόπιν θαυματουργικῆς ἐνεργείας τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα.

Ὁ Νικηφόρος Κάλιστος (ἐνθ' ἀνωτ.) ἀναφέρει τὴν παράδοσιν, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Ἀπ. Ματθίας κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον στὴν Ἰουδαία καὶ στὴν Αἰθιοπία, ὅπου ὑπέστη στανρικὸ μαρτυρικὸ θάνατον. Ἀλλῃ παραδόσεις μαρτυρεῖ, διὰ τὸ μαρτυρικὸ τέλος του συνέβη στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου λιθοβολήθηκε καὶ στὴ συνέχεια ἀποκεφαλίσθηκε.

Ἡ μεγάλη ἀκτινοβολία καὶ ἀπήχησις τοῦ ἱεραποστολικοῦ του κηρύγματος ἀποδεικνύεται ἀπ' τὸ διὰ χρησιμοποιήθηκε τὸ ὄνομά του, γιὰ τὰ δηλωθῆ ὁ ἄγνωστος συγγραφεὺς τῶν ἀποκρύφων βιβλίων: «Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθίου», «Παραδόσεις τοῦ Ματθίου» καὶ «Λόγοι τοῦ Ματθίου».

Ὁ Ἀπ. Ματθίας τιμᾶται πολὺ στὴν Ἀντικὴ Εὐρώπη, διότι, κατὰ τὴν παράδοσιν, λείψανά του μετὰ ὑπόδειξιν τῆς ἁγίας Ἑλένης μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον Agrius († 330) στὰ Τρέβιρα, ὅπου δρέθηκαν τὸν 11ο αἰῶνα. Ἀργότερα τοποθετήθηκαν σὲ τὰ φρ στὴν Βασιλικὴ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ματθίου, πὺν ἔγινε τόπος προσκυνήματος. Ὁ Ἀπ. Ματθίας, πὺν θεωρεῖται ὁ προστάτης ἅγιος τῆς περιοχῆς τῶν Τρέβιρων, τιμᾶται ἐπίσης ἰδιαίτερος στὴν Ρώμη καὶ στὴν Πάδουα.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ Ι. ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Β' ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ Α' ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

1. «ΙΔΟΥ ΚΑΛΑ ΛΙΑΝ»

«Καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν».

Αἱ λέξεις αὗται τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως ἐκφράζουν τὴν ἐντύπωσιν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν γενικὴν εἰκόνα τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Ἡ τελευταία δὲ λέξις («λ ἰ α ν») ὑπάρχει εἰς τὸ ἱερὸν κείμενον μόνον διὰ τὴν ἑκτὴν ἡμέραν τῆς Δημιουργίας, ἀφοῦ ἤδη ὁ Θεὸς εἶχε δημιουργήσει καὶ τὸν ἄνθρωπον. «Κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν... Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν».

1. Δὲν ἔμειναν ἐπὶ πολὺ τὰ πράγματα «καλὰ λίαν». Διότι ἐμεσολάδησεν, ὡς γνωστόν, ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ πτώσις τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλ' ἡ Μεγ. Τασσαρακοστή, ἐν ὅψει τοῦ ἐπικειμένου ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, διαπνέεται ἀπὸ μίαν κατακυκλικὴν ἀλλὰ καὶ συγχρόνως χαροποὴν ἀτμόσφαιραν, εἰς τὴν ὁποίαν κυριαρχεῖ τὸ μήνυμα ὅτι «τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός».

Αὐτὸ τὸ μήνυμα δὲν εἶναι ἄσχετον πρὸς τὴν πρώτην ἐκείνην διαπίστωσιν τοῦ Θεοῦ «καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν». Διότι ἤδη, ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, βλέπομεν τὴν μεγάλην βουλὴν καὶ οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν Χριστόν, τῆς «μεγάλης βουλῆς ἄγγελον», «ἐν ᾧ ἡρῴδης» ὁ Θεὸς νὰ ἀποκαταστήσῃ τὰ πάντα, διὰ νὰ ξαναγίνουν ὅλα «καλὰ λίαν», καὶ τὸν ἄνθρωπον πάλιν εἰς τὸν Παράδεισον.

2. Διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου «εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Ὁ πληθυντικὸς «ποιήσωμεν», καθὼς καὶ τὸ «ἡμετέραν» σημαίνουν ἀπὸ κοινοῦ ἀπόφασιν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καθ' ὁμοίον δὲ τρόπον, καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώ-

πων, πάλιν ἐργάζεται «ὁ Θεός, ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας δι' Υἱοῦ, συνεργία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Πάλιν συμπράττουν τὰ Τρία Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. «Ὁ Πατὴρ ἡρῴδκησεν, ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο» καὶ ὁ Παράκλητος «συναντιλαμβάνεται» (Ρωμ. η' 26). Εἶπε σχετικῶς ὁ Κύριος· «Ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζομαι» (Ἰω. ε' 17). Καὶ προσέθεσεν ὁ Ἀπ. Παῦλος· «ὡσαύτως καὶ τὸ Πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν».

Προηγεῖται ὁ Πατὴρ καὶ τὸ σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας Του ἀνελίσσεται «πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως» (Ἑβρ. α' 1) καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς Π.Δ. Ἐρχεται ἐν συνεχείᾳ ὁ Χριστός, «ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς» (Ἰω. α' 18), ὁ ὅποιος «ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» τῆς Κ.Δ. (Γαλ. δ' 4) «ἐφανερώθη ἐν σαρκί» (Α' Τιμ. γ' 16). Καὶ γνωρίζομεν ὅτι «Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς» (Α' Κορ. ιε' 3-4). Καὶ ἔκτοτε «ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ» (Α' Τιμ. γ' 16), διὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ ὁ «ἄλλος παράκλητος... ἵνα μένῃ μεθ' ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἰω. ιδ' 16), «τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» ποὺ μένει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ νὰ τὴν «οδηγήσῃ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν» (αὐτ. ιε' 13) καὶ νὰ ἀπεργάζεται ἀνὰ τοὺς αἰῶνας τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

3. Εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει, ὡς τελικὴ φάσις καὶ ἐσχάτη προπτική, ὅτι ἐν τέλει θὰ «ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα... ἵνα ᾗ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι» (Α' Κορ. ιε' 8). Καὶ τότε θὰ εἶναι πάλιν τὰ πάντα «καλὰ λίαν».

Πρὸς αὐτὴν τὴν ἐσχατολογικὴν πραγματικότητα ἀποδίδομεν οἱ χριστιανοί. Πρὸς αὐτὴν μᾶς ὁδηγεῖ ὁ Χριστός, ὁ ὅποιος δι' αὐτὸ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐπετέλεσε τὸ σωτήριον ἔργον Του «κατὰ τὰς γραφάς»

δηλ. κατὰ τὴν εὐδοκίαν, τὴν οἰκονομίαν καὶ τὸ σχέδιον τῆς Τριαδικῆς Θεότητος.

Προσωπικῶς δὲ ὁ καθέννας ἐξ ἡμῶν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνταχθῇ εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ. Νὰ ἀποδεχθῇ τὸν Χριστὸν ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα. Καὶ νὰ ζῇ κατὰ Χριστόν, ὡς ἡνωμένος ἀρρήκτως μετ' Αὐτοῦ.

Μία παλαιοχριστιανικὴ εὐχὴ τῆς θείας Λειτουργίας περιλαμβάνει τὴν ἐξῆς ὑπέροχον εἰκόνα:

Κύριε —λέγει— ὅπως αὐτὸς ὁ ἄρτος τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ποὺ τώρα μετὰ τὸ μυστήριον ἔγινεν αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα σου, προέρχεται ἀπὸ πολλοὺς κόκκους σίτου ποὺ ἦσαν σκορπισμένοι εἰς διάφορα σημεῖα καὶ ἐνώθησαν εἰς ἓνα σῶμα —τὸ Σῶμα Σου— ἔτσι κάμει ὥστε καὶ καθέννας ἀπὸ ἡμᾶς, ὡς κόκκος σίτου, νὰ ἐνωθῇ μαζί Σου ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ· ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Σου (ποὺ εἶναι τὸ Σῶμά Σου)· καὶ ἐν τῇ Βασιλείᾳ Σου.

Ἡμεῖς ἄς προσθέσωμεν· ἀ μ ἡ ν. Διὰ νὰ εἴπῃς καὶ πάλιν· «καὶ ἰδοὺ καὶ ἡ λεία ν».

*

2. «ΠΟΙΗΣΩΜΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ».

Εἰς τὸ α' διβλίον τῆς Π.Δ., τὴν «Γένεσιν», ἐξιστορεῖται «ἐν ἀρχῇ» ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ὅλα τὰ κτίσματα τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ὁ οὐρανός, ἡ γῆ, καὶ πάντα ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸ ἀχανές διάστημα καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ὁ Θεὸς «εἶπε καὶ ἐγένετο ἡ ἡσυχία». Μετὰ τὸν λόγον Του καὶ τὸ πρόσταγμά Του ἐδημιουργήθησαν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἀπὸ τὸν παντοδύναμον καὶ πάνσοφον Θεόν.

Διὰ τὴν δημιουργίαν δὲ τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐπουράνιος Πατὴρ καὶ τὰ ἄλλα δύο Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, θεαρχικῶς βουλεύονται καὶ ἀποφασίζουν: «ποιοῖσιν ὡς ἐν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν».

Βαρυσήμαντος καὶ ἐξαιρετικῶς τιμητικῆς ἡ θεία αὐτῇ «βουλή» διὰ τὸν ἄνθρωπον! Δὲν ἐπρόκειτο νὰ προστεθῇ ἓνα ἀκόμη δημιούργημα εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον. Ἀλλὰ θὰ ἐδημιουργεῖτο τὸ κορυφαῖον ἐπὶ τῆς γῆς πλάσμα τοῦ Θεοῦ, χάριν τοῦ ὁποῖου ἔγινε ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ ὑπεράνω αὐτῶν κτίσματα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, τὰ ἄστρα - ὁ οὐρανός!

Καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ πρώτου ἀνθρωπίνου ζεύγους, τῶν πρωτοπλάστων Ἀδὰμ καὶ Εὕας, ἐδόθηκε πρὸς αὐτοὺς τὸ κυριαρχικὸν πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ· «αὐξάνετε καὶ πληθυνεσθε

καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς».

*

Εἶναι ξεχωριστὴ καὶ κυριαρχικὴ ἡ θέσις τῶν ἀνθρώπων μέσα εἰς τὸν κόσμον. Ὅχι βέβαια μέχρι τοῦ σημείου νὰ φθείρῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ φυσικὸν τοῦ περιβάλλοντος. Ἀλλὰ νὰ τὸ χρησιμοποιοῖ καὶ νὰ ἐπωφελεῖται καὶ ἀπολαμβάνῃ αὐτό. Διότι «π ἄ ν κ τ ἰ σ μ α Θεοῦ καλὸν καὶ οὐδὲν ἀπὸ βλαπτοῦν μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον» (Α' Τιμ. δ' 4).

Διὰ τὴν ὑπεροχικὴν αὐτὴν θέσιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν κόσμον ὁ ἱερὸς Ψαλμὸς ἀναφωνεῖ:

«Ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων Σου, σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ σὺ ἐθεμελίωσας·
Τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ὅτι μιμησάμην αὐτοῦ,
ἡ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπηται αὐτόν;
Ἠλάττωσας αὐτόν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους,
δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν,
καὶ κατέστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν Σου.
Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ,
πρόβατα καὶ βόας ἀπάσας, ἔτι δὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου.

Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης,
τὰ διαπορευόμενα τρίπους θαλασσῶν» (Ψαλ. η' 4-8).

*

Προέχει ὅμως νὰ κατανοήσωμεν τί σημαίνει ὅτι ἐπλάσθημεν «κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν».

Καὶ πρῶτον· ποῖα εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ «κατ' εἰκόνα»;

Αὐτὸ περιλαμβάνει τὰ ἔξοχα χαρίσματα μετὰ τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ κυρίως τὰ τρία ταῦτα:

α' μᾶς ἔπλασε μετὰ ψυχὴν λογικὴν καὶ ἀθάνατον·
β' μᾶς ἔδωκεν ἐλευθέραν βούλησιν· καὶ

γ' μᾶς ἐπρόκεισε μετὰ ἱκανότητα γνώσεως καὶ δημιουργικότητος καὶ μετὰ ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ ὕλικου κόσμου.

Μετὰ τέτοια ἔξοχα χαρίσματα ὁ ἄνθρωπος ξεχωρίζει καὶ ὑπερέχει ὅλων τῶν ἄλλων ὄντων. Δὲν εἶναι ἀπλῶς βελτιωμένη καὶ ἐξελιγμένη ζωϊκὴ ὑπαρξίς, ἀλλ' εἶναι προσωπικότης μετὰ νόησιν καὶ βούλησιν καὶ καταπληκτικὰς ἱκανότητας καὶ ἐπιτεύγματα καὶ προόδους θαυμαστάς.

Εἶναι τὸ τέκνον τοῦ Θεοῦ, ἐν μέσῳ τῶν φυσικῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, ποὺ προσφέρονται εἰς ἐξυπηρέτησιν καὶ ἀπόλαυσίν του.

Ἐξ ἄλλου ὅμως ὀφείλει νὰ συνειδητοποιήσῃ ὁ (πι-

στός) ἄνθρωπος ὅτι μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ πλεονεκτήματα ἔχει χρέος νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν του. Καὶ αὐτὸν ἐκφράζει τὸ «καθ' ὁμοίωσιν». Αὐτὸ ἔχει ἠθικὴν ἔννοιαν. Μὲ τὰ ἐφόδια τοῦ «κατ' εἰκόνα» καλούμεθα εἰς μίαν ἀνοδικὴν πορείαν πρὸς τὸ «καθ' ὁμοίωσιν». Νὰ ἀναβαίνωμεν τὴν κλίμακα τῶν ἀρετῶν. Νὰ ἀποκτήσωμεν τὸν «καρπὸν τοῦ Πνεύματος, ἀγάπην, χαρὰν, εἰρήνην, μακροθυμίαν, χρηστότητα, ἀγαθωσύνην, πίστιν, πραότητα, ἐγκράτειαν» (Γαλ. ε' 22-23). Νὰ φερώμεθα ἐπὶ τὴν τελειότητα [Ἐβρ. ζ' 1]· («ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν»· Ματθ. ε' 48). Καὶ ἔχοντες πρότυπον καὶ «ὑπογραμμὸν» τὸν Χριστόν, νὰ «ἐπακολουθῶμεν τοῖς ἔχουσιν αὐτοῦ» (Α' Πέτρ. β' 21). Κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν ἐπιδιώκοντες τὴν «μίμησιν Χριστοῦ», νὰ φθάσωμεν «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. δ' 13).

Ὅλα δὲ τὰ πρόσφορα μέσα «πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων» μᾶς τὰ παρέχει ἡ Ἐκκλησία, μάλιστα κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν.

*

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ Α' ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

3. Η ΠΡΩΤΗ ΠΤΩΣΙΣ

Τὸ ζεῦγος τῶν Πρωτοπλάστων ἦτο πανευτυχὲς μέσα εἰς τὸν παράδεισον. Ἡ παραδεισιακὴ εὐτυχία των ἦτο συνυφασμένη μὲ τὴν ἀφθονίαν τῶν θαυμασίων δωρεῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀγνὴν καὶ ἀδιάφθορον ψυχικὴν των καθαρότητα καὶ ἁγιότητα.

Δὲν ἐγνώριζαν τὸ κακόν. Εἶχον δὲ ἔμφυτον ροπήν πρὸς τὸν πανάγαθον Θεὸν καὶ τὸ θέλημά Του.

Ἐτέθησαν μόνον ὑπὸ μικρὰν δοκιμασίαν ὑπ' Αὐτοῦ, διὰ τῆς γνωστῆς ἐντολῆς Του περὶ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ. Καὶ δυστυχῶς ὑπέκυψαν εἰς τὸν πειρασμόν.

Ἡ ἐξιστόρησις καὶ περιγραφή τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ α' βιβλίον τῆς Π.Δ., δείχνει ἀναλυτικὰ τὴν παγίδευσίν των εἰς τὸ κακόν καὶ τὴν ἐξέλιξιν εἰς τὸ πονηρόν, τὴν ἁμαρτίαν (βλ. Γεν. α' 1-7).

Μάθημα ὅντως διδακτικώτατον, πρὸς ἀποφυγὴν.

*

—Ἡ πονηρὰ εἰσέγγησις τοῦ διαδόλου ἀρχίζει μὲ ἓνα ψέμα· ἐξ οὗ ὁ Κύριος τὸν ὀνομάζει ἀπεριφράστως ψεύστην καὶ πατέρα τοῦ ψεύδους· διότι αὐτὸς ἐγέννησε τὸ ψεῦδος καὶ τὸ εἰσέγαγεν εἰς τὸν κόσμον, «ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ» (τοῦ ψεύδους)· [Ἰω. η' 44].

Ποῖον ἦτο τὸ ψέμα ποῦ εἶπεν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους;

«Ὁ ὁ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε... ἀλλ' ἔσεσθε ὡς θεοί!»!

Ὁ Θεὸς τοὺς εἶχε προειδοποιήσει ὅτι, ἐὰν παρέβαιναν τὴν ἐντολήν Του, θὰ ἀπέθνησκον. Καὶ ὁ διάβολος τὸν διαψεύδει! Δὲν πρόκειται νὰ ἀποθάνετε, τοὺς εἶπεν. Ἀντιθέτως μάλιστα θὰ γίνετε καὶ σεῖς θεοί, μὲ τὴν ἐμπειρίαν ποῦ θὰ ἀποκτήσετε «γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν»!

Δυστυχῶς εὐρέθησαν εὐπιστοὶ καὶ ἐξηπατήθησαν. Καὶ τὸ χειρότερον, ἐδυσπίστησαν πρὸς τὸν Πανάγαθον Θεὸν καὶ πατέρα, εἰς τὸν Ὅποιον ὠφείλον τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν εὐτυχίαν των, καὶ ἔδωκαν πίστιν εἰς τὸν «διάβολον» (ποῦ εἶχε τὸ θράσος νὰ «διαβάλλῃ» τὸν Θεὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὡς μὴ εὐνοοῦντα τὴν ἐξύψωσίν των «ὡς θεῶν»).

Ἡ πονηρὰ αὐτὴ πρότασις τοῦ διαδόλου προὐκάλεσε τὴν περιέργειαν εἰς τὴν Εὐάν. Καὶ ἄρχισε νὰ «περιεργάζεται» τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν. Καὶ νὰ λέγῃ τὰς ἐντυπώσεις της: «ὅτι καλὸν τὸ ξύλον (τὸ δένδρον) εἰς βρώσιν καὶ ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὡραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι». Τί ὡραῖο δένδρο! Τί θαυμάσιος καρπός! Τὸν χαίρεται κανεὶς μὲ τὰ μάτια. Καὶ τί ὡραῖα ἀπόλαυσις θὰ εἶναι νὰ τὸν δοκιμάσωμεν! Ὡ αὐτὴ ἡ περιέργεια, πόσον ἐπικίνδυνη εἶναι! Εἶναι ἡ πρώτη ὥθησις πρὸς τὴν ἔμπρακτον προσχώρησιν εἰς τὰ ἀθέμιτα καὶ ἀπηγορευμένα.

Ἡ Εὐὰ ἀπὸ τὴν ἔνοχον περιέργειαν αἰσθάνεται νὰ προκαλῆται μέσα της ἔντονος ἐπιθυμία νὰ δοκιμάσῃ τὸν ἀπηγορευμένον καρπόν. Αὐτὴ εἶναι συνήθως ἡ ἐξέλιξις, ὅπως τὴν περιγράφει ψυχολογικώτατα ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ ἀδελφοθέου Ἀποστόλου· «ἐκαστος πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος. Εἴτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκτείνει θάνατον» (Ἰακ. α' 14-15). Αὐτὰ τὰ στάδια ἀκολουθεῖ ἡ κυφορία τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄνομιον αὐτὴν κυφορίαν προκύπτει θάνατος. Ὅπως καὶ ἐπηκολούθησεν ὁ θάνατος μετὰ τὴν διάπραξιν τῆς πρώτης ἁμαρτίας ἐν τῷ κόσμῳ.

Τὸ δρᾶμα τῆς ἀνθρωπότητος ἤρchiσε. Καὶ θὰ διαωvισθῇ. Ἐγινε τὸ πρῶτον ὄνημα. Τὸ πρῶτον κρίσιμον ὀλίσθημα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ θανάσιμος πτώσις. Μὲ ἀπροσμετρήτους συνεπείας ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας. «Τὰ γὰρ ὀφώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος» (Ρωμ. ζ' 23). Καὶ ὅλα τὰ δεινὰ εἰς τὴν ταλαίπωρον ἀνθρωπότητα.

Υπάρχει ὅμως καὶ ἄλλη ὄψις τοῦ συντελεσθέντος

κακού. Ἐπῆλθε φθορά τῆς ἀγνότητος. Ψυχικὴ διαφθορά τοῦ θεοπλάστου ἀνθρώπου. Ἐχάθηκε ἡ ἀθωότης. Εἰς τὴν θέσιν τῆς εἰσῆλθεν ἡ πονηρία. «Ἐγνώσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν» οἱ πρωτόπλαστοι. «Καὶ ἔρραψαν φύλλα συκῆς καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα». Ἀλλ' ἡ ἡθικὴ γύμνωσις δὲν συγκαλύπτεται μὲ τοιαύτας προχειρότητας. Πρὸ πάντων δὲ ἡ ἀπογύμνωσις ἐκ τῆς ἀγνότητος καὶ τῆς ἀθωότητος, μὲ συνακόλουθον τὴν ἀπώλειαν τῆς «παρρησίας» ποῦ εἶχε πρὸς τὸν Θεὸν ὁ παραδεισιακὸς ἄνθρωπος προτοῦ ἁμαρτήσῃ, ἐδημιούργησεν ἐνοχήν. Καὶ φόβον. Ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὕα «ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύβησαν...». Ἐντρέπονται διὰ τὴν γυμνότητά των καὶ φοβοῦνται, ὡς ἔνοχοι, νὰ παρουσιασθοῦν ἐνώπιόν Του. Καὶ δὲν τοὺς ἔσωσεν ἡ ἀπόσεσις καὶ μετάνοια τῶν εὐθυνῶν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἄλλον ἢ εἰς τὸν ὄφιν, τὸν πονηρὸν διάβολον. Ἀπώλεσαν τὸν Παράδεισον. ἤρχισαν νὰ γεύωνται τὸν πόνον καὶ τὴν λύπην. Τοὺς ἀπέμεινε δὲ μόνον ἡ ἐλπίς τῆς λυτρώσεως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν παρήγγελλον καὶ θεαίαν ἐπαγγελίαν τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ, ποῦ ἐδόθη εἰς αὐτοὺς πρὸ τῆς ἐξώσεως ἐκ τοῦ παραδείσου.

Θὰ συμβουλευσώμεν τοὺς νέους νὰ φυλάξουν τὸν θησαυρὸν τῆς ἀγνότητος. Καὶ θὰ εἴπωμεν εἰς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους· «Στῶμεν καλῶς· στῶμεν μετὰ φόβου· πρόσχωμεν!»! Πᾶσα ἁμαρτία εἶναι κίνδυνος - θάνατος. Τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Κυρίου «σὼ ξ ε ι τ ὸ ν λ α ὸ ν α ὁ τ ο ὦ ἀ π ὸ τ ὶ ν ἁ μ α ρ τ ι ὶ ν α ὁ τ ὶ ν».

*

4. «ΓΙΝΩΣΚΟΝΤΕΣ ΚΑΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΝΗΡΟΝ».

Συντελεσθῇ ἡ δημιουργία τοῦ Σύμπαντος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Τὴν 6ην «ἡμέραν» τῆς δημιουργίας ἐπιβλέπει ὁ Δημιουργὸς τὰ ἔργα του εἰς τὸ σύνολον. Καὶ τὰ εὐρίσκει «καλὰ λίαν». Ἐνας λαμπρὸς «κόσμος» ἐκδιηγεῖται τὴν δόξαν Του. «Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα» (Ψαλ. ιη' 1). Καὶ ἄγνος καὶ ἅγιος, ὅπως ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Δημιουργοῦ, ὁ ἄνθρωπος, πανευτυχὴς μέσα εἰς τὸν παράδεισον ὁμολογεῖ· «αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἐπλάσαν με· συνέντισόν με καὶ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου» (Ψαλ. ριη' 73). Ἀλλὰ τὴν μίαν καὶ μόνην ἀπαγορευτικὴν ἐντολήν ποῦ ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ δὲν τὴν ἐσεδάσθη. Καὶ ἡ ὅλη κατάστασις μετεβλήθη. Δὲν εἶναι πλέον, ὅπως πρῶτα, ὅλα «καλὰ λίαν». Ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἐμπειρία τοῦ κακοῦ ἐπέφερε σύγχυσιν. Ἀπέβη ὀλεθρία ἡ ἀνάμειξις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πῶς νὰ μὴ εἶναι ὀλεθρία, ἀφοῦ ἦτο ἐκ τοῦ διαβό-

λου, σατανικῆ, ἡ ὑπόδειξις «ἔσεσθαι ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν»; (Γεν. γ' 6).

*

Ἡ «Καθαρὰ» ἐδομᾷς κηρύσσει κάθαρσιν ἐκ τοῦ κακοῦ. «Λούσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε... παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν» (Ἦσ. α' 16), παραγγέλλει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου. Θὰ ἐπιμείνωμεν δὲ εἰς μίαν ἰδιάζουσαν πτυχὴν τῆς ψυχικῆς καθάρσεως. Εἰς τὸ ξεκαθάρισμα τῆς συγχύσεως καὶ ἀπαρδέκτου ἀναμείξεως καλῶν καὶ κακῶν, θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν, ἐπωφελῶν καὶ ἐπιζημιῶν καταστάσεων εἰς τὴν προσωπικότητά μας καὶ εἰς τὴν ζωὴν μας. Διότι:

1. Δὲν πηγαίνουν μαζὶ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό. Τὸ ἕνα μειώνει καὶ φυγαδεύει τὸ ἄλλο. «Οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν», εἶπεν ὁ Κύριος· «εἰ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ τοῦ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει» (Ματθ. ζ' 24).

Οἱ λόγοι αὗτοι τοῦ Κυρίου ἐπιβάλλουν ξεκαθάρισμα τῆς θέσεώς μας καὶ τῶν ἐπιλογῶν μας. Καὶ δὴ:

α) Ποῦ θὰ δώσωμεν τὴν καρδίαν μας. Εἰς τὸν Θεὸν ἢ εἰς τὸν «μ α μ ω ν ἄ ν»; (Μακμωνᾶς, ἐνδεικτικῶς, ὑπονοεῖται ὁ πλοῦτος, ὁ υλικὸς θησαυρός, γενικώτερον δὲ συμπεριλαμβάνεται ὑπ' αὐτὸν καὶ κάθε ἄλλος «κύριος» —πρόσωπον ἢ πράγμα— ποῦ «κυριεύει» τὴν καρδίαν μας καὶ «κυριαρχεῖ» ἐπάνω μας· «ὧ γάρ τις ἡττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται» (Β' Πέτρ. 6' 19). Καὶ ὑποκαθιστᾷ τὸν ἕνα καὶ μόνον Κύριον καὶ Θεόν μας, τὸ οἶονδῆποτε πάθος ἢ ἀδυναμία ποῦ κατέχει τὴν καρδίαν μας. (Πρβλ. «Ἰέ, δός μοι σὴν καρδίαν». Καὶ «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου... ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου...». Προσθέτει δὲ ἡ ἐντολὴ «καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου» (Λουκ. ι' 27), διὰ νὰ συμπεριλάβῃ ὅλας τὰς ψυχικὰς δυνάμεις· τὸν νοῦν, τὴν καρδίαν, τὴν θέλησιν).

β) Ποῦ θὰ κλίνῃ λοιπὸν καὶ ἡ θέλησίς μας; Εἰς τὴν ἀρετὴν ἢ εἰς τὴν κακίαν; Σαφὲς καὶ ἐκπεφρασμένον θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι «ὁ ἁγιασμός ἡμῶν» (Α' Θεσ. δ' 3)· καὶ ἡ ἀπαιτήσις ἵνα «σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν» (Τίτ. 6' 12). Θέλημα δὲ τοῦ διαβόλου εἶναι ἡ ἁμαρτία. Εἰς αὐτὴν ἐξωθεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὑποτάσσει καὶ ἐξουσιάζει αὐτοὺς ὡς «ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου» (Ἰω. ιδ' 31) καὶ «Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου» (Β' Κορ. δ' 4). Θὰ παραδώσῃ λοιπὸν ὁ χριστιανὸς τὴν θέλησίν του εἰς αὐτόν; Ποία ἡ θέσις του τότε ἔναντι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς βασιλείας Του;

2. Ἡ ἐπαμφοτερίζουσα στάσις δὲν ἀρμόζει εἰς χρι-

ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος
καὶ Μεγαλοπόλεως κ. ΘΕΟΦΙΛΟΥ

11. ΤΑ ΚΕΡΑΗ ΚΑΙ ΟΙ ΝΙΚΕΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΣΤΥΓΓΩΝ

Αὐτὸ λέει, τὸ μαρτυράει καὶ τὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ἡ πείρα καὶ ἡ λογική. Τὴν καλὴ συμπεριφορά, τὴν ὑπομονή, τὴν ταπεινοφροσύνη, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀρετὴ γενικά, τὴν προϋποθέτει ἡ χριστιανικὴ θρησκεία. "Αν κάπου θὰ βρῆτε συζύγους μὲ τὴν ιδιότητα τὴν χριστιανική, πού δὲν ζοῦν ἁρμονικά, πού συγκρούονται κάθε μέρα μὲ τὸ παραμικρό, πού δὲν ὑπάρχει κατανόησὶ κάποιου ἐκ τῶν δύο σὲ κάποιον λάθος σὲ κάποια παράλειψι τοῦ συντρόφου του, δὲν θὰ πρόκειται περὶ συνειδητοῦ χριστιανοῦ.

Καὶ βέβαια χριστιανικὴ οἰκογένεια δὲν θὰ πεῖ παράδεισος, χωρὶς τίς συνηθισμένες οἰκογενειακὰς δοκιμασίαις, χωρὶς ἀγῶνες ἢ τίς κλασικὰς, σὲ μιὰ φτώχεια, σκέψεις. Αὐτὰ δὲν λείπουν ἀπὸ πουθενά. "Όταν ὁμως αὐτὰ ἀντιμετωπίζονται χριστιανικά, δημιουργεῖται ἀτμόσφαιρα διαφορετικὴ, εὐχάριστη, ἀνεκτὴ, ἐκεῖ πού χωρὶς τὴν παρουσίαν Χριστοῦ στὸ σπίτι συναντᾶς ἀτμόσφαιρα δύσκολη, δυσάρεστη, πολὺ κουραστικὴ.

Γιὰ νὰ διακρίνωμε σ' αὐτὸ τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ διαπιστώσει κανεὶς πού εἶναι μὲν χριστιανός, πού μπο-

ρεῖ καὶ στὴν ἐκκλησία νὰ πηγαίνει, καὶ συνειδητὸς χριστιανὸς νὰ μὴν εἶναι, θὰ ἀναζητήσω στὴν μνήμη μου καὶ θὰ φέρω στὴν ἐπιφάνεια τὴν ἀτμόσφαιρα πού τὴν συνθέτουν οἱ ἄνθρωποι πού δὲν εἶναι χριστιανοί, τουλάχιστον συνειδητοί, ἀφοῦ στὴν κρίσιμη στιγμή πού πρέπει νὰ συμπεριφερθοῦν καὶ νὰ ἀντιδράσουν μὲ τὴν ιδιότητά τους αὐτή, δὲν τὸ κάνουν.

Ἀνακαλύπτουν, διαπιστώνουν, ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δύο συζύγους, ἓνα ἐλάττωμα, ἓνα ψεγάδι, ἓνα τρωτὸ τοῦ συντρόφου του. Κρίνονται, ὁ Χριστιανισμὸς τους, καὶ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, ἀπὸ τὴν ἀναφορὰ στὸ ἐλάττωμά του τοῦ πρώτου, καὶ ἀπὸ τὸν τρόπο πού ἀντιδρᾷ, τοῦ δεύτερου. Καπνίζει ὁ σύζυγος, αὐτὸ τὸ ἤξερε καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο ἢ γυναικα. Κάποτε θὰ τὸ συζητοῦσαν. Εἶχαν ἤδη ἀποκτήσει καὶ τὸ πρῶτο παιδί. Μόνος του εἶχε μιὰ μέρα ἀναφερθῇ σ' αὐτὸ τὸ κακὸ συνήθειό του. Βρῆκε τὴν εὐκαιρίαν ἢ σύζυγος σὲ μιὰ καλὴ καὶ κατάλληλῃ στιγμή νὰ θίξει αὐτὸ τὸ θέμα.

—Λάζαρε, μήπως πρέπει νὰ σκεφθεῖς τώρα πὼς πρέπει νὰ κόψεις τὸ τσιγάρο. Διὰβάσα σ' ἓνα περιοδικό, πὼς ἡ νικοτίνη, τὸ δηλητήριον πού σκορπᾷ ὁ καπνὸς στὸ δωμάτιον βλάπτει στὸ ἀναπνευστικὸ καὶ ὅλους

στιανόν. Δὲν ὑπάρχει οὐδετερότης εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ἔργων του. Ὑπάρχουν μόνον δύο παρατάξεις· ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ Χριστοῦ. «Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἔστι, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει», λέγει ρητῶς ὁ Κύριος (Ματθ. ιβ' 30). "Ἐκαστος ἄνθρωπος καθ' ἑαυτὸν μαρτυρεῖται ἐκ τῶν λόγων του καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν τρόπων του εἴτε καλὸς εἴτε κακός. «Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐκβάλλει τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά» (Ματθ. ιβ' 35). «Ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκειται» καὶ «ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ» (αὐτόθι 33-35). Διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται προσοχὴ εἰς τὰς σχέσεις πρὸς τὸν (ἀμαρτωλόν) κόσμον. Καὶ «ὃς ἂν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται» (Ἰακ. δ' 4). Ἐπιβάλλεται ἐπομένως σαφὴς διαφοροποίησις τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς τοῦ χριστιανοῦ. Νὰ εἶναι πάντοτε «ἐν Χριστῷ». "Όχι κατὰ κόσμον. Χωρὶς «συσχηματισμὸν» πρὸς τὸ κοσμικὸν φρόνημα τοῦ αἰῶνος τούτου (Ρωμ.

ιβ' 2). "Αλλως «οὐκ οἴδατε οἷον πνεύματός ἐστε ὅ-μεῖς» (Λουκ. θ' 55), ἐὰν δὲν ἀκολουθῆτε μὲ συνέπειαν καὶ ἐν πᾶσι τὰς χριστιανικὰς ἀρχὰς καὶ φρονήματα.

3. Αἱ ἐπιλογαὶ καὶ οἱ στόχοι μας ποῖοι πρέπει νὰ εἶναι; Ὑλικά ἢ πνευματικά τὰ ἐνδιαφέροντά μας; Τὰ πρόσκαιρα ἢ τὰ αἰώνια μᾶς ἐλκύουν; Τὰ ἐπίγεια ἢ τὰ οὐράνια; Τὰ πρῶτα «σῆς καὶ βρώσις ἀφανίζει καὶ κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι». Τὰ δεύτερα ἀποτελοῦν «τὴν ἀγαθὴν μερίδα... ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται» (Ματθ. ζ' 19, Λουκ. ι' 42). «Ὁ ἐν τῇ πράξει ἐπηρειασμένος εἰς τὰς ἐπιλογὰς μας εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ φρόνημα ἐκάστου. «Ὅπου ἔστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν» (Ματθ. ζ' 21).

Ἀδελφοί, «τὰ ἄνω ζῆτε ἵνα ἔσται ὁ Χριστός»

«τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ γῆς» (Κολ. γ' 1-2).

Αἱ ἀναζητήσεις, τὰ ἰδανικά, οἱ στόχοι καὶ αἱ ἐπιδιώξεις ἡμῶν νὰ εἶναι πάντοτε «εὐάρεστα τῷ Κυρίῳ».

ὄσους μένουν σ' αὐτό. Σ' ἐμᾶς δηλαδή βλέπτει καὶ τὸ παιδί, τὸ μωρό μας.

—Αὐτὸ βρῆκες νὰ πεῖς σ' αὐτὴ τὴν ὥραία στιγμή ρε γυναίκα. Σ' ἐνοχλεῖ τὸ τσιγάρο μου, ἢ νικωτίνη; Δηλητηριάζω δηλαδή μὲ τὸ κάπνισμα τὸ παιδί μας; Ἐγὼ τὸ δέχομαι σὰν καταπίεση καὶ σὰν ἐκβιασμό. Καὶ αὐτὸ μὲ βγάζει ἀπὸ τοῦτο δωμάτιο.

Ἡ κίνηση τῆς γυναίκας καὶ ὁ λόγος τῆς, ἦταν καὶ λογικὸς καὶ προσεκτικὰ εἰπωμένος καὶ σὲ καλὴ περίσταση. Θὰ μπορούσε διαφορετικὰ ν' ἀντιδράσῃ μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ χριστιανοῦ.

—Ἐχεις δίκαιο. Κι ἐγὼ τὸ ἔχω παραδεχθεῖ καὶ σὲ μιὰ καλὴ στιγμή τὸ καταδίκασα. Τὸ ἔχω ὅμως ἀληθινὰ καταδικάσει; Ἐχω ἀποκτήσει συνείδηση πὼς πράγματι εἶναι κακὸ τὸ κάπνισμα; Νὰ μὴν ἀπατώμαι. Ψάχνω πάντα νὰ βρῶ μιὰ δικαιολογία γιὰ νὰ συνεχίσω νὰ καπνίζω. Καὶ ἀλήθεια τί μοῦ φταῖτε ἐσεῖς ὅλοι, ἂν ἐμένα μοῦ ἔχει γίνει πάθος αὐτὸ τὸ κάπνισμα. Τὸ μόνο πού μένει εἶναι νὰ τὸ σβῇσω αὐτὴ τὴ στιγμή, γιὰ νὰ μὴν ὑποχρεωθῶ νὰ φύγω, μὲ σκοπὸ νὰ μὴν βλέπω τουλάχιστον ἐσένα καὶ τὸ μωρό μας. Καὶ νὰ μὴν ξανακαπνίσω σὲ δωμάτιο πού ὑπάρχουν κι ἄλλοι. Τί νὰ σοῦ πῶ; Σοῦ ζητῶ συγγνώμη. Κάνε κι ἐσύ προσευχὴ στὸ Θεὸ νὰ μοῦ δίνει δύναμη νὰ τὸ κόψω ἐντελῶς.

—Νὰ κάμῃς ἐσύ θερμὴ προσευχὴ Λάτσαρε. Ἔτσι θὰ πάρεις δύναμη περισσότερη. Καὶ ξέρεις, γιὰ νὰ λέμε καὶ τὴν ἀλήθεια, ἐσένα βλέπτει περισσότερο. Ξέρω ὅμως τὴν εὐαισθησία σου γιὰ μένα καὶ γιὰ τὸ μωρό μας. Γι' αὐτὸ ἐπικαλέστηκα τὴν βλάβη πού μπορεῖ νὰ κάμει τὸ κάπνισμα στοὺς ἄλλους τοῦ περιβάλλοντος μέσα στὸ ὅποιο ζοῦν. Ἐσύ, ἐγὼ τὸ ξέρω, τοὺς ἄλλους ἀγαπᾷς περισσότερο παρὰ τὸν ἑαυτὸν σου. Καὶ γι' αὐτὸ θὰ προσπαθήσεις. Γιὰ σκέψου, ὅταν ἀνοίξει αὐτὸ τὸ παιδί τὰ μάτια του καὶ θὰ καταλάβει τὸν ἑαυτὸν του, καὶ θὰ συνειδητοποιεῖ πὼς εἶσαι ὁ πατέρας του, νὰ σὲ δεῖ μὲ τὸ τσιγάρο στὸ χέρι νὰ καπνίζεις.

—Μὴ μοῦ μιλᾷς ἔτσι γυναίκα γιὰτί μὲ σφάζεις κυριολεκτικά. Δὲν μοῦ κακοφαίνεται ὅχι. Αὐτὸ εἶναι καὶ δύναμή μου. Θὰ τὸ κόψω γυναίκα. Τὸ κόβω ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμή». Θὰ μπορούσε μάλιστα νὰ πάρει διαφορετικὴ διάσταση. Νὰ φύγει ὅπως ἔφυγε πικραμένος, καὶ γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, νὰ ζητάει σὲ λίγο καὶ τὰ ρέστα.

—Τὸ ἔκανες αὐτό, εἶπες αὐτὰ τὰ πικρὰ λόγια μιὰ φορά. Μὴν τὸ ξανακάνεις. Εἶμαι κι ἐγὼ ἄντρας. Καὶ εἴμαστε καὶ οἱ δύο χριστιανοί. Δὲν εἶναι χριστιανικὸ νὰ περᾶζεις ἔτσι τὸν σύντροφό σου ἐπειδὴ σὲ ἐνο-

χλεῖ ἐσένα ὁ καπνός. Εἶναι μιὰ ἀδυναμία. Δὲν εἶναι καὶ θανάσιμο ἁμάρτημα τὸ κάπνισμα.

—Εἶναι ὅμως Λάτσαρ μου, χριστιανικὸ νὰ ἀγωνίζεται κανεὶς νὰ τὸ κόψῃ κι ὅταν ἀκόμα κάνει κακὸ μόνο στὸν ἑαυτὸ του. Ἄν δὲν εἶναι θανάσιμο ἁμάρτημα τὸ κάπνισμα, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἀρετὴ καὶ πράξη πού θέλει χειροκρότημα.

—Ξέρεις Εὐγενία μου πὼς δὲν μ' ἀρέσει καθόλου νὰ θέλουν νὰ ἐπιβληθοῦν ἐπάνω μου, σὲ κάτι πού κάνω, οἱ γυναῖκες.

—Μὰ αὐτὸ γίνεται γιὰτί δὲν ἐπιβάλλεσαι ἐσύ στὸν ἑαυτὸν σου.

—Ἐσύ ἐπιμένεις ἐκεῖ, Ἔ! λοιπόν. Διότι τὸ πᾶς πεισματικά δὲν τὸ κόβω. Θὰ τὸ κόψω ὅταν ἐγὼ θέλω. Καὶ μὴν νομίζεις ὅτι δὲν μπορῶ.

—Ἐντάξει Λάτσαρε. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ σοῦ ξαναμιλήσω. Μήπως θὰ πρέπει νὰ μὴν ἔχω κι ἐγὼ γνώμη ἐπειδὴ εἶμαι γυναίκα; Μήπως θὰ πρέπει νὰ μὴν ἐκφράζω τὰ συναισθήματά μου, ἂν πρῶτα διαπιστώνω πὼς δὲν εἶναι σύμφωνα μὲ τὰ δικά σου; Μήπως αὐτὸ σοῦ λέει καὶ ἡ χριστιανισὺν σου; Ὅχι δηλαδή τίποτα ἄλλο, ἀλλὰ γιὰ νὰ ξέρωμε νὰ συμμορφωνόμεθα σὲ κάτι μόνο ὅταν, καὶ σὲ ὅλα ὅσα ἐσύ δέχεσαι.

Οἱ συζητήσεις, οἱ θέσεις τῶν διαφόρων χριστιανῶν καὶ μὴ, ποικίλουν ἀνάλογα καὶ μὲ τὴν ἀγωγή τοῦ καθενός, ἀνάλογα καὶ μὲ τὸν χαρακτήρα του καὶ μὲ τὴν προσωπικότητά του.

.....

Πολλὰ σημαντικὰ καὶ ἀσήμαντα σ' ἓνα ζευγὸς ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμό τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου συνηθέστατα, καὶ ὑπάρχει αὐτὸς σὲ βαθμοὺς διαφορῶν, σὲ χριστιανούς συνειδητοὺς καὶ μὴ. Ὅμως εἶναι βέβαιο πὼς ὁ χριστιανὸς ἄντρας ἢ γυναίκα μέσα στὸν γάμο, παίρνει θέση καὶ βαρύτητα ἢ συνειδητὴ καὶ οὐσιαστικὴ χριστιανικὴ παρουσία. Ἄν ἔδειξα, ἂν παρουσίασα, ἂν φώτισα ἓνα μικρὸ πρᾶγμα πού φάνηκε διαφορετικὴ ἢ συμπεριφορὰ τοῦ καθ' ἑνός στὸ μικρὸ καὶ ἀσήμαντο περιστατικὸ μὲ τὸ τσιγάρο καὶ τὴ θέση τοῦ καθενός πού παίρνει μὲ τὴν χριστιανικὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἐνός καὶ τὴν καθαρὰ ἐγωϊστικὴ τοῦ ἄλλου, χωρὶς ἵχνος πνεύματος Χριστοῦ, καὶ μὲ τὸν βαθμὸ καὶ τὴν ποιότητα τοῦ καθ' ἑνός τῆς χριστιανισὺν του, τὸ προτάσσω γιὰ νὰ συμπεράνωμε σὰν συζητητὲς τί παρουσία μπορεῖ νὰ ἔχει μιὰ καλὴ χριστιανὴ σύζυγος κι ἓνας ἐγωϊστὴς πού τὸν ἄγγιξε τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ ἢ πού δὲν πῆρε οὔτε μυρουδιά, κι ἂν δέχεται μὲ τὴν λογικὴ του τὴν χριστιανικὴ зоμοθεωρία.

Ὁ ἄνθρωπος ὁ καθένας μὲ τὸν ἐγωϊσμό του, πού μπορεῖ κι αὐτὸς νὰ ἔχει τὰ στοιχεῖα τοῦ χριστιανοῦ

5. ΤΑ ΦΩΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου
κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἡ χρησιμοποίηση τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ φωτισμοῦ στὸν ὀρθόδοξο ναὸ γίνεται μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ δημιουργεῖ στοὺς πιστοὺς μιὰ ἰδιάζουσα ἀτμόσφαιρα. Τὴν ἀτμόσφαιρα αὕτη δημιουργεῖ καταρχήν, ἡ σταδιακὴ προσέγγιση τῶν πιστῶν πρὸς τὸ φῶς. Ἀπὸ τὸν σκοτεινότερο νάρθηκα, μπαίνουν στὸ ἡμίφωτο τοῦ κυρίως ναοῦ, γιὰ νὰ τοὺς τραβήξει στὴ συνέχεια τὸ κέντρο, ποὺ καταυγάζεται ἀπὸ τὸ ἔντονο φῶς τοῦ τρούλου.

Ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ ὀρθόδοξου ναοῦ δὲ δημιουργεῖται μόνον μὲ τὴν ἐναλλαγὴ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν χρησιμοποίηση τοῦ χρώματος. Σ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ συμβάλλουν οἱ πολύχρωμες εἰκονογραφημένες

ἐπιφάνειες καὶ οἱ χρωματιστοὶ ὑαλοπίνακες (τζάμια) τοῦ ναοῦ. Ἡ χρῆση αὕτη τοῦ φωτὸς συντελεῖ, ὥστε στὸν ὀρθόδοξο ναὸ νὰ κυριαρχεῖ τὸ ἡμίφωτο. Τὸ μάτι τοῦ πιστοῦ ἀναπαύεται. Οἱ φωτεινὲς καὶ σκοτεινὲς ἐναλλαγὲς καὶ ἡ χρωματικὴ φαντασμαγορία δίνουν στὸν χῶρο τοῦ ναοῦ μυστηριακὸ τόνο καὶ υποβάλλουν τὴν στροφή πρὸς τὸν ἐσωτερικὸ κόσμον. Ἐξάλλου «ἡ μετρίασμένη χρῆση τοῦ φωτὸς δίνει τὴ δυνατότητα νὰ λάμπουν τὰ καντήλια ἀκόμη καὶ τὴν ἡμέρα, σὰν ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ φωτίζουν τὸν χῶρον τὰ κεράκια, ποὺ ἀνάβουν οἱ πιστοί. Τὸ ἡμίφωτο δίνει ἐπίσης τὴν δυνατότητα νὰ τονίζονται ὀρισμένα φωτεινὰ σημεῖα, ὅπως ὁ τρούλλος καὶ οἱ πιστοὶ νὰ ἀπολαμβάνουν τίς φωτεινὲς ἐναλλαγὰς

(μιλάω γιὰ τὸν σωστὸ καὶ ἀληθινὸ χριστιανὸ) ἔχει τὴ δική του χαριτωμένη καὶ εὐχάριστη παρουσία. Ἐχει ὅπως στὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα, τὰ μικρῆς ἢ μεγάλης σημασίας τὴν ἀνάλογη συμπεριφορὰ του. Τοῦ ἀνθρώπου βέβαια νὰ σκέπτεται, νὰ σχεδιάζει καὶ νὰ ἐνεργεῖ μὲ τὸν δικό του τρόπο, τὸν πάντα χριστιανικὸ. Παρατηρεῖ, ὅλοι σχεδὸν τὸ παρατηροῦν, τὴν ἐγωϊστικὴν παρουσία στοὺς ἄλλους. Κι ἂν τὸν ἔχει ἐπηρεάσει, ἂν ἔχει δεχθεῖ βαθεῖα μέσα του τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ μὲ μάτια καθαρὰ, μπορεῖ νὰ βρεῖ καὶ μέσα του, λίγο ἢ πολὺ καὶ τὴ δική του ψυχὸσύνθεση, τοῦ ἐγωϊστῆ, τοῦ ζηλιάρη, τοῦ πλεονέκτη, αὐτοῦ μὲ τὴν τάση νὰ θέλει νὰ γίνεται πάντα τὸ δικό του. Ἄλλωστε μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ «θέλω νὰ σκέπτομαι καὶ νὰ ἐνεργῶ χριστιανικὰ» εἶναι αὐτὸ τοῦ τέτοιου χριστιανοῦ, ποὺ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐγωϊστῆ, τὰ παρατηρεῖ εὐκολὰ ὄχι μόνον στοὺς ἄλλους.

Μέσα στὴν οἰκογένεια ὁ ἐγωϊστὴς, χωρὶς σχέση τοῦ ἐγωϊστῆ, οὐσιαστικὴ καὶ ἀληθινὴ μὲ τὸν Χριστό, κάνει πολλὰ φορὲς τὴν ζωὴ δύσκολη, ὀδυνηρὴ, ἀνυπόφορη ποὺ φτάνει ἀκόμα καὶ στὸν χωρισμό. Ἄν τουλάχιστον ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο ἔχει πνεῦμα Χριστοῦ.

—Δὲν ἀνέχομαι ἡ γυναῖκα μου νὰ ἐπεμβαίνει σὲ ὑποθέσεις ποὺ εἶναι καθαρὰ ἀντρικὲς. (Αὐτὸ ἀποτελέσει συζήτηση ποὺ προκάλεσε πόνο μεγάλο μπροστὰ στὰ παιδιὰ, ποὺ βλέπανε μιὰ μάνα πληγωμένη). Σοῦ

ἀπαγορεύω νὰ ἐπεμβαίνεις τοῦ λοιποῦ στίς δικές μου ἀποφάσεις.

—Αὐτὸ καλέ μου, ἀφορᾷ τὸ σπίτι μας, τὸ μέλλον μας, τὰ παιδιὰ μας. Γνώμη ἐξέφρασα. Καὶ γιὰ τὸ καλὸ μας σκέπτομαι καὶ ἐγώ.

—Ἄκουσες τί σοῦ εἶπα; Δὲν χωράει στὴν ὑπόθεση, οὔτε καὶ συζήτηση οὔτε καὶ δική σου γνώμη.

Θὰ μπορούσε ἡ ἀντίδραση τῆς γυναίκας νὰ ἦταν καὶ διαφορετικὴ, καὶ δὲν ξέρομε ποῦ θὰ ἔφτανε, ποῦ θὰ κατέληγε αὕτη ἡ κουβέντα, σχετικὰ μὲ τὸ μέλλον τοῦ παιδιοῦ τους.

—Δηλαδή ἐγὼ τί εἶμαι στὸ σπίτι. Διακοσμητικὸ στοιχεῖο, σκιάβα στὴν κουζίνα καὶ σκεῦος ἡδονῆς; Ἐγὼ παντρεύτηκα γιὰ νὰ γίνω σύζυγος, συνεργάτης τοῦ Θεοῦ στὸ ἔργο τῆς δημιουργίας. Συμπλήρωμα τοῦ συζύγου μου, μὲ δικαίωμα νὰ συμμετέχω ἔστω μόνον μὲ τὴν γνώμη μου, ποὺ κάποτε μπορεῖ νὰ βοηθήσει σ' ἕνα πρόβλημα στὴν ζωὴ καθόλου, μιᾶς οἰκογενείας ποὺ τὴν ἀποτελοῦμε ὅλοι μας.

Καὶ σκεφθῆτε νὰ ἀπαντοῦσε:

—Ὡς ἐκεῖ καὶ μὴ παρέκει. Δὲν ἔχω τέτοιες ἀντιλήψεις ἐγὼ γιὰ τὴ θέση τῆς γυναίκας στὸν γάμο. Ἄν σ' ἀρέσει ἡ θέση ἡ τέτοια στὸ σπίτι μου ἔχει καλῶς. Δὲν ἀρέσει, ὁ δρόμος εἶναι ἀνοιχτὸς καὶ τὰ σκυλιὰ δέμενα.

Μεταφέρω τὸν διάλογο, σχεδὸν ὅπως ἔφτασε ἀπὸ πρῶτο χέρι σὲ μένα.

και αντιθέσεις» (βλ. Π. Μιχαήλ, μν. έργο, σελ. 121).

Κατά τὸ παρελθόν, μὲ τὴν επέκταση τοῦ ἡλεκτροφωτισμοῦ στὴ Χώρα μας, ἐκφράστηκαν, ὡς γνωστόν, ἀντιρρήσεις, ὡς πρὸς τὴ χρησιμοποίηση τοῦ ἡλεκτρισμοῦ γιὰ τὸ φωτισμὸ τῶν ναῶν. Οἱ συζητήσεις ὅμως ποὺ ἐγιναν τότε εἶχαν δυστυχῶς λαθεμένη βάση. Ἐνῶ τὸ θέμα ἔπρεπε νὰ ἦταν πῶς θὰ διατηρηθεῖ ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ ναοῦ, οἱ διαμάχες περιορίστηκαν στὸ ἐὰν ὁ ἡλεκτρισμὸς, ἕνα τεχνικὸ καὶ «βέβηλο» (secular) κατασκευάσμα, μποροῦσε νὰ ἀντικαταστήσει τὸ φυσικὸ λάδι τῆς ἐλῆας ποὺ ἦταν εὐλογημένο καὶ «ιερό» (sacré).

Λαθεμένη ἡ βάση τοῦ προβληματισμοῦ, λαθεμένη καὶ ἡ κατάληξη: ὁ ἡλεκτρικὸς φωτισμὸς κατέκλυσε τοὺς ὀρθόδοξους ναοὺς, χωρὶς καμμιά αἰσθητικὴ προδιαγραφή. Στὴ θέση ποὺ ὑπῆρχαν οἱ πολυέλεοι τῶν κεριῶν καὶ τῶν καντηλιῶν ἄρχισαν σιγά - σιγά νὰ τοποθετοῦνται ὀγκώδη πολυφῶτα, μὲ κρυστάλλινα φύλλα καὶ ἑκατοντάδες ἡλεκτρικοὺς λαμπτήρες χιλιᾶδων watt συνολικά. Ἔτσι, ἡ ἀτμόσφαιρα τῶν ναῶν, ἰδίως τῶν μεγάλων ἀστικῶν ἐγοριῶν, ἐγινε τελείως διαφορετικὴ. Οἱ ναοὶ ἄρχισαν πιά νὰ λάμπουν, ὅπως τὰ βασιλικά ἀνάκτορα καὶ οἱ πολυτελεῖς αἰθουσες τῶν μεγάλων ξενοδοχείων! Ἡ αἰσθητικὴ αὐτὴ ἀταξία συνεχίζεται δυστυχῶς μέχρι σήμερα. Σὲ κάθε ναό, ὑπάρχει ἡλεκτρικὴ ἐγκατάσταση ποὺ ρυθμίζεται ἀπὸ ἕνα τεράστιο πίνακα, τὸν ὁποῖο εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ χειριστεῖ κανεὶς. Οἱ Ἐπίτροποι καὶ οἱ Νεωκόροι ἀνάδουν καὶ σθῆνουν διάφορα φῶτα, κατὰ τὴν κρίση τους, χωρὶς καμμιά αἰσθητικὴ προσοχὴ.

Χρειάζεται λοιπὸν μιὰ ἰδιαίτερη προσοχὴ στὸ θέμα αὐτό. Ἡ ἐποχὴ τοῦ «καντηλανάφτη» ἔχει πιά περάσει. Ὁ φωτισμὸς τοῦ ναοῦ σήμερα εἶναι ἕνα πολὺπλοκο καὶ πολὺπλευρο τεχνικὸ ἔργο, ποὺ ἀπαιτεῖ εἰδικὲς γνώσεις καὶ προσεκτικοὺς χειρισμοὺς. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς, ὁ φωτισμὸς τοῦ ναοῦ πρέπει νὰ ἀποτελέσει ἕνα ἰδιαιτέρο ἐκκλησιαστικὸ διακόνημα. Τὸ διακόνημα αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἀνατίθεται σὲ μιὰ ομάδα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἡ ὁποία, μὲ κατάλληλη ἐκπαίδευση καὶ σὲ συνεργασία μὲ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ ναοῦ, θὰ συντελέσει, ὥστε ὁ φωτισμὸς τοῦ ναοῦ νὰ δημιουργεῖ τὴν ἰδιάζουσα ἀτμόσφαιρα, γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε πρὶ πάντων.

Πρέπει, ἐξάλλου, νὰ ὑπογραμμιστεῖ καὶ ἡ ἀντιστοιχία σημασίας τῶν χρωματιστῶν ὑαλοπινάκων (τζαμιῶν). Τὰ χρωματιστὰ τζάμια εἶναι ἀπαραίτητα σὲ ὅλους τοὺς ναοὺς, ἰδιαίτερα ὅμως στοὺς «λευκοὺς ναοὺς» νησιωτικοῦ τύπου, οἱ ὁποῖοι συνήθως δὲν ἀνιογραφοῦνται καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ φῶς στερεῖται τῶν χρωματιστῶν ἱριδισμῶν. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι, σὲ μερικοὺς νέους

ναοὺς, ὅπου ἐγχρωμα κρυστάλλα καλύπτουν μεγάλες ἐπιφάνειες, ὁ φωτισμὸς δημιουργεῖ ὄντως μιὰ ἐκπληκτικὴ ἀτμόσφαιρα.

Τὸ κ ε ρ ῖ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα φωτιστικὰ στοιχεῖα τῶν ἱερῶν χώρων. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ φωτιστικὴ του λειτουργία, βαθύτατη εἶναι καὶ ἡ συμβολικὴ του σημασία: συμβολίζει τὴ φλόγα τῆς πίστεως ποὺ κάθε χριστιανὸς ἔχει ἀναμμένη στὴν ψυχὴ του. Βέβαια, στὴν ἐποχὴ μας, ἡ φωτιστικὴ λειτουργία τοῦ κεριοῦ ἔχει περιέλθει σὲ δευτερεύουσα μοῖρα. Ἡ συμβολικὴ του ὅμως σημασία ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμπνέει καὶ νὰ συγκινεῖ βαθύτατα κάθε χριστιανικὴ ψυχὴ¹.

Ὡστόσο, ἡ φωτιστικὴ καὶ συμβολικὴ αὐτὴ χρῆση τοῦ κεριοῦ στοὺς ναοὺς πέρασε σιγά - σιγά στὴν ἐκλογίκευση καὶ τὸν πραγματισμό. Ἡ μεγάλη κατανάλωσή του ὁδήγησε στὴν ἰδέα τῆς οἰκονομικῆς ἀξιοποίησής του. Ἔτσι δημιουργήθηκε τὸ Π α γ κ α ρ ῖ, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ πραγμάτωση καὶ ἐφαρμογὴ τῆς ἰδέας αὐτῆς. Στὸ Παγκάρι τὸ κερὶ ἄρχισε νὰ διατίθεται σὲ δ ι α φ ο ρ α μ ε γέθ η καὶ νὰ δ ι α τ ι μ ᾶ τ α ῖ, ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τοῦ κάθε κεριοῦ... Ἐκτὸς δὲ τῶν κεριῶν τοῦ Παγκαριοῦ, ἄρχισαν νὰ διατίθενται ex t i a καὶ λαμπάδες μ ε γ ᾶ λ ο υ μ ε γέθ ο υ ς, σὲ μεγαλύτερες βέβαια τιμές.

Ἡ ἐκλογίκευση αὐτὴ τῆς χρήσεως τοῦ κεριοῦ ἀποτελεῖ βέβαια ἕνα γενικότερο θεολογικὸ καὶ λειτουργικὸ (ἐκκλησιολογικὸ) θέμα. Ὡστόσο, ἀφενὸς ἡ ἰδιαίτερη προβολὴ τοῦ Παγκαριοῦ στὸν Πρόναο (οἱ μεγάλες διαστάσεις του, ἡ ξυλόγλυπτη ἢ μαρμάρινη κατασκευὴ του κ.λπ.) καὶ ἀφετέρου ἡ διατιμημένη προσφορὰ κεριῶν, ἀπὸ αἰσθητικῆς καὶ μόνο πλευρᾶς, προκαλοῦν ἀρνητικὲς ἐντυπώσεις.

Μιὰ λύση στὸ ἀντιαισθητικὸ αὐτὸ φαινόμενο θὰ ἦταν καταρχήν, ἡ καθιέρωση ἐ ν ὅ ς τ ὕ π ο υ κ ε ρ ῖ ο ὺ (ἐνὸς μεγέθους) καὶ ἀντιστοίχως, μ ι ᾶ ς ἐ ν ι α ῖ α ς τ ι μ ῆ ς. Σὲ ἕνα δεῦτερο στάδιο, θὰ μποροῦσε νὰ καταργηθεῖ τελείως ἡ δ ι α τ ι μ ῆ σ η τῶν κεριῶν. Στὴν πρόταση αὐτὴ ἴσως ἐκφρασθεῖ ἡ ἐνσταση, ὅτι ἔτσι θὰ μειωθοῦν τὰ ἔσοδα τῶν ναῶν. Στὴν πραγματικότητά ὅμως ἡ προτεινόμενη λύση θὰ λειτουργήσει ἐντελῶς ἀντίθετα: θὰ αὐξήσει τὰ ἔσοδα. Διότι, ἡ ἀποδέσμευση καὶ ἀπελευθέρωση τοῦ κεριοῦ ἀπὸ τὴν εἰσπρακτικὴ νοτροπία θὰ ἀπελευθερώσει ἀντίστοιχα καὶ

1. Τὸ ἄναμμα τοῦ κεριοῦ, κατὰ τὴν εἰσοδὸ μας στὸ ναό, κάνει ἰδιαίτερη ἐντύπωση στὰ νήπια καὶ τὰ μικρὰ παιδιά. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ γονεῖς πρέπει νὰ ἀνταποκρίνονται πρόθυμα στὴν ἐπιθυμία τοῦ παιδιοῦ νὰ ἀνάβει μόνο του τὸ κεράκι του. Τὸ ἄναμμα τοῦ κεριοῦ ἀπὸ τὴν πρῶτὴ αὐτῆς ἡλικία, πέρα ἀπὸ τὰ πνευματικὰ βιώματα ποὺ ἀρχίζει νὰ καλλιεργεῖ στὴν ἀγνή ψυχὴ τοῦ παιδοῦ, σφραγίζει ταυτόχρονα τὴν παιδικὴ ὑπαρξὴ μὲ βαθύτατες αἰσθητικὲς ἐμπειρίες ποὺ τὸ συνοδεύουν ὡς τὰ πρὶν βαθεῖα γεράματα...

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

487. Τὸ τέλος τῆς νεκρωσίμου εὐχῆς «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός...» παρουσιάζεται νὰ διαφέρει στίς διάφορες ἐκδόσεις σὲ μιὰ λέξη: «ὁ λόγος σου ἀλήθεια» ἢ «ὁ νόμος σου ἀλήθεια». Ποιὰ εἶναι ἡ ὀρθότερη γραφή, «λόγος» ἢ «νόμος»; (Ἑρώτηση π. Ε. Ε.).

Ἡ θαυμασία καὶ ἀρχαιοτάτη αὐτὴ εὐχὴ παρου-

σιάζει καὶ ἓνα ἄλλο κριτικὸ πρόβλημα, γιὰ τὸ ὁποῖο ἔχομε καὶ σχετικὴ ἐρώτηση καί, σὺν Θεῷ, θὰ ἐπανεέλθουμε. Ἀφορᾷ στὴν ἀρκτική της φράση «ὁ τὸν θάνατον καταπατήσας, τὸν δὲ διάβολον καταργήσας», ποὺ σὲ χειρόγραφα, ἔντυπα καὶ στὴν πράξη ἀπαντᾷ καὶ ἀντίστροφα: «ὁ τὸν διάβολον καταπατήσας, τὸν δὲ θάνατον καταργήσας» ἢ «ὁ τὸν θάνατον καταργήσας, τὸν δὲ διάβολον καταπατήσας». Μιὰ πρώτη ἀπόπειρα ἀντιμετωπίσεως τοῦ κριτικοῦ αὐτοῦ προβλήματος ἔδειξε ὅτι εἶναι ἀρκετὰ πολὺπλοκο καὶ γιὰ αὐτὸ τὸ

τις συνειδήσεις τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι, κατανοώντας πᾶς συνειδητὰ τις οἰκονομικὴς ἀνάγκης λειτουργίας τοῦ ναοῦ, θὰ προσφέρουν πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα υποχρεωτικὰ ἔδιναν μὲ τὴ διατιμημένη ἀξία τοῦ κεριοῦ².

Μιὰ πολὺ προωθημένη λύση εἶναι ἡ δωρεὰ νὰ προσφορᾷ τοῦ κεριοῦ (ἐνὸς τύπου μικροῦ κεριοῦ), ἔξω ἀπὸ τὸ ναό, σὲ συνδυασμὸ μὲ μιὰ νέα λειτουργικὴ διακονία λαϊκῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὑποδοχὴ τῶν προσερχομένων στὸ ναό. Στὴν περίπτωσιν αὐτή, μιὰ ὁμάδα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑποδέχεται τοὺς πιστοὺς στὸν Πόρον καὶ σπεύδει νὰ προσφέρει στὸν καθένα ἀπὸ ἓνα κεράκι... Μιὰ τέτοια λύση προϋποθέτει δέδαια μιὰ ἐντελὴς νέα ὀργάνωσις τῶν οἰκονομικῶν τοῦ ναοῦ³.

Εἰδικὸς λόγος πρέπει νὰ γίνῃ ἐπίσης γιὰ τὸ πρόβλημα ποὺ δημιουργοῦν στὸ χῶρο τοῦ ναοῦ τὰ κεριά. Ὁ καπνὸς (ὁ καμμένος ἀέρας) ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν καύση τῶν κεριῶν, καθὼς πέφτει πρὸς τὰ κάτω, ἀφενὸς εἰσπνέεται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς καὶ ἀφετέρου κάθεται πάνω στοὺς τοίχους, μολύνοντας ἔτσι τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ ἀμαυρώνοντας τίς τοιχογραφίες. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ μὲ πρακτικὰ μέτρα. Πρῶτον, μὲ τὴν ἐγκατάστασιν ἀπορροφητήρων σὲ ψηλὰ σημεῖα τοῦ ναοῦ (ἰδίως στὸ τύμπανο τοῦ τρούλου) καὶ δεύτερον μὲ τὴν κατασκευὴ ἐιδικῶν ἀ-

πορροφητήρων καὶ τὴν τοποθέτησίν του πάνω ἀπὸ τὸ χῶρο τῶν μαγουαλίων (στὸ Νάρθηκα ἢ τὸν Πρόναο)⁴, καὶ τρίτον, μὲ τὸν ἔλεγχον τῆς ποιότητος τῶν κεριῶν ποὺ προμηθεύεται ὁ ναός⁵.

Τὸ καντήλι εἶναι τὸ ἀρχαιότερον καὶ τὸ κατεξοχὴν φωτιστικὸ στοιχεῖο ποὺ δημιουργεῖ τὴν κατανυκτικὴ ἀτμόσφαιρα στὸν ὁρθόδοξο ναό. Ἡ φλόγα τοῦ ποὺ κινεῖται σὰν μικρὴ πύρινη γλῶσσα, μοιάζει νὰ μιλάει καὶ νὰ ἀρθρώνει τίς προσευχὰς τῶν πιστῶν, μπροστὰ στίς εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀγίων... Ἐτσι ἐξηγεῖται καὶ ἡ προσήλωση τοῦ ὁρθοδόξου λαοῦ στὴ χρῆσιν τοῦ φωτιστικοῦ αὐτοῦ στοιχείου.

Ἡ χρῆσις ὅμως τοῦ καντηλιοῦ χρειάζεται ἰδιαίτερη προσοχή, διότι, ὥς γνωστόν, ρυπαίνει πολὺ εὐκολὰ τὸ χῶρο, εἴτε μὲ τὸ λάδι ποὺ στάζει εἴτε μὲ τὸν καπνὸ ποὺ ἀναδίδει. Ἰδιαίτερη προσοχή πρέπει νὰ καταβάλλεται στὰ αἰωροῦμενα καντήλια. Τὰ καντήλια τοῦ Εἰκονοστασίου, εἰδικότερα, πρέπει νὰ στερεώνονται σὲ ἀρκετὸ ὕψος. Σὲ μερικὸς ναοὺς, ἀπὸ ὑπερμετρη ἴσως εὐλάβεια, τοποθετοῦνται ἐπιτραπέζια καντήλια καὶ μπροστὰ στίς εἰκόνες τοῦ Τέμπλου. Τὰ καντήλια αὐτά, ἐκτὸς τῆς ὑπερβολῆς, ἐμποδίζουν τὸ προσκύνημα τῶν ἱερῶν εἰκόνων.

4. Σὲ μερικὸς ναοὺς, ὅπως τὸν ἁγ. Ἐλευθέριον (ὁδ. Ἀχαρνῶν) στὴν Ἀθήνα, τὴν Ἀγία Τριάδα Πειραιῶς, Παναγία Δεξιά Θεσσαλονίκης κ.ἄ., ὅπου ἐφαρμόσθηκαν τὰ μέτρα αὐτά, τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν πολὺ ἱκανοποιητικά.

5. Ὅλα σχεδὸν τὰ κεριά ποὺ παρασκευάζουν τὰ κηροπλαστεία στὴ Χώρα μας δυστυχῶς καπνίζουν. Στοιχὸς ναοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς χρησιμοποιοῦν γενικὰ τὸ λευκὸ κερί ποὺ δὲν καπνίζει. Μήπως θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ μιὰ εἰδικὴ συμφωνία, ὥστε καὶ τὰ ἑλληνικὰ κηροπλαστεία καὶ εἰδικὰ γιὰ τοὺς ναοὺς νὰ παρασκευάζουν ἓνα τύπο ἀκαπνοῦ λευκοῦ κεριοῦ;

2. Σὲ ναοὺς ὅπου καταργήθηκε ἡ διατήρησις τῶν κεριῶν, τὰ ἔσοδα ἀπὸ τὸ παγκάρι ἀδείχθησαν σημαντικά.

3. Ὅταν πρὸ ἐτῶν ἐταξίδευσαν στὴν Ἀμερικὴ, μιὰ Κυριακὴ, φιλικὴ οἰκογένεια, μὲ δὴγῃς στὸ ναὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (Milwaukee, Wisconsin). Μιὰ ὁμάδα λαϊκῶν μᾶς ὑποδέχθηκε καὶ μᾶς πρόσφερε ἀπὸ ἓνα ὁμοίωμα κερί. Χωρὶς καμμιὰ ἄλλη διατύπωση, μπήκαμε στὸ ναό, ἀνάψαμε τὰ κεριά μας καὶ ἀρχίσαμε νὰ συμμετέχουμε στὴ Θ. Λειτουργία.

ἀφ'ήνουμε για εὐθετώτερο χρόνο. Ἀντίθετα τὸ κριτικό ἐπίσης πρόβλημα τῆς τελικῆς τῆς φράσεως, πὺ τίθεται ἀπὸ τὴν παρούσα ἐρώτηση («λόγος» ἢ «νόμος»), εἶναι ἀπλούστερο, ὅχι ὅμως καὶ ὅσο ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται.

Κατ' ἀρχὴν ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν ἐντύπων Εὐχολογίων, Ἱερατικῶν, Ἀγιασματᾶριων, ἢ αὐτοτελῶν ἐκδόσεων, στὶς ὁποῖες ἀπαντᾷ ἡ εὐχή, ἔχουν τὴ λέξη «λόγος», ἐλάχιστα δὲ τὴ λέξη «νόμος». Βέβαια ἡ ἀναζήτησις τῆς ὁρθῆς γραφῆς δὲν εἶναι θέμα πλειοψηφίας, ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς προτιμήσεως τῆς παραδόσεως σ' ἓνα ἀμφισβητούμενο σημεῖο τῶν ἱερῶν μας λειτουργικῶν κειμένων. Οὕτε εἶναι δυνατό — ἴσως ὅχι σκόπιμο — νὰ ἰδεῖ κανεὶς τίς δεκάδες ἐκδόσεις πὺ ὑπάρχουν τῶν λειτουργικῶν μας βιβλίων. Ἀπὸ ὅσες μπόρεσα νὰ ἰδῶ, «λόγος» ἔχουν: Τὰ Εὐχολόγια Goar 1730², Βενετίας 1760, 1832, Ρώμης 1873. Τὰ Ἱερατικὰ Βενετίας 1795, 1881, Ἀθηνῶν 1881, 1892, ΚΠόλεως 1875, Ἀποστολικῆς Διακονίας 1950, 1951, 1968, Ρώμης 1950, Ἀθηνῶν (Σ. Πούλη) ἄ.ἔ. Τὰ Ἀγιασματᾶρια ἢ Μικρὰ Εὐχολόγια Βενετίας 1868, 1899, Ἀθηνῶν (Ἀγκύρας) ἄ.ἔ., Φοῖνικος 1928, Σαλιβέρου - Ταλαντίου ἄ.ἔ., Ἀποστολικῆς Διακονίας 1956, Ρώμης 1955. Αὐτοτελεῖς ἀκολουθίαις Μνημοσύνων Ἀγίου Ὁρους 1889, 1935. Ἀντίθετα «νόμος» ἔχουν, ἀπὸ ὅσα εἶδα: Τὰ Εὐχολόγια Βενετίας 1862 καὶ Ἀθηνῶν (Σαλιβέρου - Παπαδοπούλου) 1927. Τὰ Ἱερατικὰ Ἀθηνῶν (Σαλιβέρου - Παπαδοπούλου) ἄ.ἔ. καὶ Ἀποστολικῆς Διακονίας 1962, 1977. Τὰ Ἀγιασματᾶρια Βενετίας 1869 καὶ Ἀποστολικῆς Διακονίας 1972 (καὶ τὰ αὐτοτελεῖ ἀνάτυπά του).

Ἡ ἀναδρομὴ στὰ χειρόγραφα ἦταν σαφῶς ὑπὲρ τῆς γραφῆς «λόγος», χωρὶς αὐτὸ νὰ ἀποκλείει ὅτι μέσα στὸ πλῆθος τῶν χειρογράφων, πὺ περιέχουν μιὰ τόσο εὐχρηστὴ εὐχή, μπορεῖ νὰ ὑπάρχει καὶ ἡ ἄλλη γραφὴ («νόμος»). «Καὶ ὁ λόγος σου ἀλήθεια» πάντως ἔχουν ὅλα τὰ χειρόγραφα πὺ εἶδα καὶ αὐτὸ τὸ ἀρχαιότερο Εὐχολόγιο, ὁ Βαρβερινὸς κώδικας 336 τοῦ Η'-Θ' αἰῶνος, πὺ εἶναι καὶ ὁ πρῶτος μάρτυρας τῆς βυζαντινῆς λειτουργικῆς μας παραδόσεως. «Λόγος» ἔχουν καὶ οἱ ἀρχαῖες σλαβωνικῆς καὶ ἀραβικῆς μεταφράσεις.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης, στὸ ὑπόμνημά του στὴ νεκρώσιμος ἀκολουθία, ἐρμηνεύοντας τὴν ἐν λόγῳ εὐχὴ ἔχει ὑπ' ὄψιν του τὴ γραφὴ «λόγος», καὶ ὅχι «νόμος», πὺ τὴν χρησιμοποιεῖ καὶ ὡς σύνδεσμος εὐχῆς καὶ ἐκφωνήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης ἐξαρτήσεως τῆς νεκρώσιμος ἀκολουθίας ἀπὸ τὸν

1180 ψαλμό, τὸν «ἄμωμος»: «Καὶ ὅτι δίκαιος αὐτὸς καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀλήθεια, ὅτι καὶ ἀλήθεια αὐτὸς καὶ αὐτὸς εἶρηκεν· Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ». Τοῦτο οὖν ἐκφωνῶν καὶ ὁ ἱερεὺς, φησὶ πρὸς τὸν Θεὸν· «Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις» ἐλπίζομεν γὰρ ὅτι καὶ ὁ κείμενος ζήσεται καὶ ἀναστήσεται καὶ ἀνάπαυσιν εὐρήσει τὸν Κύριον. Τοῦτο οὖν γίνεται καὶ ἐν ταῖς τρισὶ στάσεσι τῶν τοῦ ἀμώμου ψαλμῶν» (Διάλογος, κεφ. 366). Πράγματι, κατὰ τὴ θαυμασίας ἀκριβείας παρατήρησις τοῦ ἁγίου Συμεὼν, ἡ φράσις αὐτὴ τῆς εὐχῆς ἐξαρτᾶται νοηματικὰ ἀπὸ τὸ χωρίο Ἰωάννου ιζ' 17 «ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι» καὶ ἀποδίδεται στὴν ἐκφώνησις «ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις, ἡ ζωὴ...», πὺ πάλι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ λόγιο τοῦ Κυρίου πρὸς τὴ Μάρθα «ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ» (Ἰωάν. ια' 25). Ἀλλως ἡ ἐκφώνησις, ἡ κατάληξις δηλαδὴ τῆς εὐχῆς, παραμένει μετέωρη καὶ ἄσχετη πρὸς τὸ περιεχόμενο καὶ ἰδίως πρὸς τὸ δεύτερο μέρος τῆς εὐχῆς, πὺ μιᾷ γιὰ συγχώρησις ἁμαρτιῶν καὶ ὅχι γιὰ ἀνάστασις. Ἐπεὶ ὁ «λόγος» τοῦ Κυρίου περὶ ἀναστάσεως καὶ ζωῆς ἀνοίγει τὴν αἰσιδόξο προοπτικὴ, μὲ τὴν ὁποία κατακλείεται ἡ ἀριστοτεχνικὰ γραμμὴν αὐτὴ εὐχή. Αὐτὸς ὁ «λόγος» εἶναι ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ χαρὰ τῶν πιστῶν καὶ ἡ ἐγγύησις γιὰ τὴν μετὰ θάνατον ζωὴ καὶ ἀνάπαυσή μας. Ἡ ὑπόμνησις τοῦ «νόμου» θὰ ἦταν ἄκαιρη, ἂν μὴ καὶ κατὰ κάποιον τρόπο ἀρνητικὴ, ἀφοῦ «ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον» τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολο (Ρωμ. γ' 20. Γαλάτ. β' 26). Ἡ φράσις πάντως «ἡ δικαιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια» εἶναι κατὰ λέξιν παράθεσις τοῦ 142ου στίχου τοῦ ψαλμοῦ τοῦ ἀμώμου, πὺ ἀνέκαθεν ἦταν στοιχεῖο τῆς νεκρώσιμος ἀκολουθίας καὶ ἐπηρέασε, ὅπως ἤδη εἶπαμε, βαθύτατα τὴν δομὴν τῆς καὶ τὸ περιεχόμενό της, τόσο πὺ νεκρώσιμος ἢ ἐπιμνημόσυνος ἀκολουθία καὶ «ἄμωμος» ἢ «ἄμωμοι» νὰ εἶναι στὴ λειτουργικὴ ὁρολογία ὅροι συνώνυμοι. Κατὰ τὴ σύνταξιν τῆς εὐχῆς ὁ ἄγνωστος δοκιμάτορος συγγραφέας τῆς ἡ προσπάθησε, ἀλλάζοντας τὴ λέξιν «νόμος» μὲ «λόγος», νὰ ἐπιτύχει αὐτὸ πὺ ὅπως εἶδαμε ἄριστα ἐπέτυχε, συνδυάζοντας τὸν ψαλμικὸν στίχον μὲ τὸ χωρίο Ἰωάν. ιζ' 17 καὶ διασυνδέοντάς το μὲ τὸ Ἰωάν. ια' 25 (τὴν ἐκφώνησις), ἡ εἶχε ὑπ' ὄψιν του χειρόγραφο τῶν Ψαλμῶν, πὺ ἔχει στὴν ἐπίμαχιν φράσιν τὴ γραφὴ «λόγος» ἀντὶ αὐτὴ πὺ ἐπικράτησε («νόμος»), πὺ προκάλεσε ἀργότερα καὶ τὴν καθ' ἑλξιν διόρθωσις. Πράγματι σώζονται χειρόγραφα παλαιὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πὺ ἔχουν στὸν ψαλμὸ ρη' 1426 «καὶ ὁ λόγος σου ἀλήθεια», γραφὴ πὺ στὸ κείμενο τουλάχιστον τῆς εὐχῆς μας, ὅπως φάνηκε

Ο ΚΛΗΡΙΚΟΣ ΚΑΙ Η ΙΕΡΩΣΥΝΗ ΤΟΥ*

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΣΥΜΕΩΝ Π. ΚΟΥΤΣΑ

Ἱεροκήρυκος Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Σμύρνης

Ἡ ιερατική κλήση μας, λοιπόν, ἀποτελεῖ συμμετοχή στήν ἀποστολή τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας πού διακονοῦμε — ἔργο ἀποστολικό — εἶναι ἡ συνέχιση καὶ ἡ προέκταση τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Ἱερατεύοντας προσφέρουμε κι ἐμεῖς τὴν ἴδια θυσία πού πρόσφερε ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἐκεῖνος ἐν αἵματι — «ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ» (Ἀποκ. 1,5) —, ἐμεῖς ἀναιμιάκτως. Κηρύσσουμε τὸ δικό Του, τὸ ἕνα καὶ αἰώνιο Εὐαγγέλιο. Ποιμαίνουμε τὰ δικά Του λογικά πρόβατα. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ μέγας καὶ αἰώνιος ἀρχιερεὺς τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ τὸ δικό Του ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα συνεχίζεται διὰ μέσου τοῦ θεσμοῦ τῆς ιερωσύνης.

Κατὰ τὸν Μέγα Βασίλειο οἱ «πιστευόμενοι τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου» — οἱ κληρικοὶ δηλαδή — εἴμαστε «ἀπόστολοι καὶ ὑπηρέται Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμοι πιστοὶ μυστηρίων Θεοῦ, μόνα τὰ διατεταγμένα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀπαρалаίπτως ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ πληροῦντες» (Ἠθικά Β', ΒΕΠΕΣ 53, 127-128).

Ὅλοι οἱ ιερωμένοι εἴμαστε ἀπεσταλμένοι τοῦ πρώτου Ἀπεσταλμένου. «Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς» (Ἰω. 20,21). Εἴμαστε διάδοχοι καὶ συνεχιστὲς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ.

Ὅμως ὁ ἀποστολικὸς χαρακτήρας τῆς ιερωσύνης προϋποθέτει γιὰ τοὺς φορεῖς τῆς καὶ τὸ ἀντίστοιχο ἦθος, τὸ ἦθος τῶν Ἀποστόλων. Οἱ κληρικοὶ δὲν φτάνει νὰ εἴμαστε μόνον «διάδοχοι θρόνων», ἀλλὰ «καὶ τρόπων μέτοχοι τῶν ἀποστόλων», σύμφωνα μὲ τὸ κοινὸ καὶ τόσο ἐκφραστικὸ ἀπολυτικίον τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν. Ἐξαίρουμε μὲ καύχηση — καὶ δικαίως — τὴν ἀποστολικὴ διαδοχὴ μας. Ὡστόσο, δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονοῦμε καὶ τὸν ἀποστολικὸ τρόπο ζωῆς πού συνεπάγεται ἡ ἀσκηση τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖο ἀναλαμβάνουμε μὲ τὴν ἀνάδειξή μας σὲ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 203 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

ἀπὸ ὅσα εἴπαμε, εἶναι ἡ ἀρχικὴ καὶ ἡ ἀκριβέστερη καὶ ὁπωσδήποτε ἡ προτιμότερη.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ πού γίνεται λόγος γιὰ τὴν εὐχὴ «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων...» καὶ ὅσων εἴπαμε γι' αὐτή, ἃς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ σημειώσω ὅτι κακῶς ἐσχάτως συνηθίζεται ἡ ἀντικατάσταση τοῦ ἀπαραμίλλου καὶ παναρχαίου αὐτοῦ κειμένου, πού ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ

Ἡ ιερωσύνη ὡς ἀποστολὴ νοούμενη εἶναι πρωτίστως ἔργο ἀγάπης· ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ ἀγάπης πρὸς τὸ ποίμνιο τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖο οἱ κληρικοὶ καλούμαστε νὰ διαποιμάσουμε. Ὁποῖος δὲν ἀγαπᾷ ὁλόθερμα τὸν Χριστὸ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπόστολός Του. Μόνον ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ γεννᾷ καὶ συντηρεῖ στήν καρδιά τοῦ ιερωμένου τὴ θαυμάσια συναίσθησιν τῆς ιερατικῆς εὐθύνης του. Καὶ μὲ τὴ δύναμιν πού παρέχει πάλι ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ μπορεῖ ὁ ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας νὰ ὑπομένει τοὺς κόπους καὶ τίς θλίψεις — πολλὰς φορές ἀκόμη καὶ τὸ διωγμὸ — πού συνεπάγεται ἡ γνήσια ιερατικὴ ζωὴ.

Παράλληλα ἡ ιερωσύνη ἐμπνέεται καὶ καθοδηγεῖται ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ποίμνιο. Ἡ ιερατικὴ ἀγάπη ἀποτελεῖ μίμηση καὶ προέκταση τῆς θείας ἀγάπης, τῆς ὁποίας ἔργο ὑπῆρξε ἡ ἀποστολὴ τοῦ Χριστοῦ. Ἀξίωμα ζωῆς κάθε κληρικοῦ θὰ πρέπει νὰ εἶναι ὁ λόγος ἐκεῖνος τοῦ ἀποστόλου Παύλου πού μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ μυστικὴ δύναμις πού ἐνέπνεε καὶ ἐνδυνάμυνε τὸ ἔργο τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξε ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀδελφούς τους χριστιανούς: «Ἐγὼ δὲ ἤδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν» (Β' Κορ. 12,15).

Ἡ ἴδια ἀγάπη θὰ πρέπει νὰ γεμίζει τίς ιερατικὰς καρδιὰς μας καὶ νὰ καθοδηγεῖ τὸ ποιμαντικὸ μας ἔργο. Ζοῦμε — ὀφείλουμε νὰ ζοῦμε — χάριν τοῦ ποιμνίου τοῦ Χριστοῦ. «Δεῖ γὰρ εἰδέναι σε καὶ μὴ ἀμφιδάλλειν», γράφει ὁ Μ. Ἀθανάσιος πρὸς τὸν Δρακόντιο, «ὅτι πρὶν μὲν κατασταθῆς σαυτῷ ἑξῆς, κατασταθεὶς δέ, οἷς καταστάθης» (Πρὸς Δρακόντιον 2, ΒΕΠΕΣ 33, 177). Χωρὶς τὴν ἀγάπην ἡ ιερωσύνη παύει νὰ εἶναι ἀποστολή. Γίνεται ὁτιδήποτε ἄλλο, ἀποστολὴ ὅμως δὲν εἶναι.

4. ΔΙΑΚΟΝΙΑ.

Ἀπὸ τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῆς ιερωσύνης εἶναι ὁ διακονικὸς χαρακτήρας τῆς. Ἡ ιερωσύνη εἶναι «ἐρ-

τὰ θαυμασιώτερα κείμενα τῆς εὐχολογικῆς μας γραμματείας καὶ μὲ τὸ ὁποῖο προπέμφθηκαν γενεὲς γενεῶν εὐσεβῶν καὶ ὁρθοδόξων χριστιανῶν, μὲ ἄλλες πολὺλογες μεταγενέστερες εὐχές, πού ἀφοροῦν σὲ ἀρεὰς καὶ ἀναθέματα καὶ στὴ λύση τῶν σωματικῶν τῶν κοιμένων ἀδελφῶν μας καὶ δὲν εἶναι καὶ ἐπικήδειες, ἀλλὰ ἐπιμνημόσυνης συγχωρητικές.

γον διακονίας» (Έφ. 4,12), πού σημαίνει ταπεινή ύπηρεσία και θυσιαστική προσφορά πρὸς τοὺς ἄλλους, τοὺς ἀδελφούς μας, τοὺς ὁποίους ὡς κληρικοὶ ἀναλαμβάνουμε νὰ διακονήσουμε. Πρότυπά μας καὶ ὡς πρὸς αὐτὴ τὴν πλευρὰ τοῦ ἱερατικοῦ χαρίσματος εἶναι ὁ Κύριος Ἰησοῦς καὶ οἱ Ἀπόστολοί Του.

Τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον εἶναι ὑπηρεσία καὶ διακονία. «Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι», εἶπε ὁ ἴδιος ἀναφερόμενος στὴν ἀποστολὴ Του, «ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Μάρκ. 10,45). Ἐν μέσῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐν μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ θὰ παραμένει «ὡς ὁ διακονῶν» (Λουκ. 22,27). Καὶ ὁ ἴδιος στὴ Βασιλεία Του «περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ... καὶ παρελθὼν διακονήσει» τοὺς πιστοὺς δούλους Του (Λουκ. 12,38).

Διακονία καὶ ὑπηρεσία εἶναι καὶ τὸ ἔργο τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄρχοντες καὶ τοὺς ἐξουσιαστὲς τοῦ κόσμου, οἱ Ἀπόστολοι, ὅπως τοὺς εἶχε ἐπισημάνει μὲ ἔμφαση ὁ Κύριος, θὰ ἔπρεπε, ἀκολουθώντας τὸ δικό Του παράδειγμα, νὰ εἶναι διάκονοι ὅλων (Μάρκ. 10, 42-45). Καὶ ἀνεδείχθησαν πράγματι διάκονοι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, διάκονοι τῆς νέας διαθήκης, διάκονοι τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας (Β' Κορ. 3,6· 6,4· 11,23· Έφ. 3,7· Κολ. 1,23,25).

Ἡ ἐξάπλωση τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀναπόφευκτη ἐν πολλοῖς ἱστορικὴ συμπτώρεσή της μὲ τὴν κοσμικὴ ἐξουσία, ἡ ἀναγκαστικὴ συχνὰ ἐμπλοκὴ της μὲ τίς κοινωνικὲς δομὲς τοῦ ἱστορικοῦ περιβάλλοντός της, ὅλα αὐτὰ μᾶς ἔκαναν νὰ βλέπουμε καὶ ὄχι σπάνια καὶ νὰ ἀσκοῦμε τὰ ἐκκλησιαστικὰ λειτουργήματα ὡς ἐξουσία καὶ ἀξιώματα. Μᾶς παρέσυραν στὸν πειρασμὸ τῆς δύναμης, τῆς ἐπιβολῆς, τῆς κοινωνικῆς καταξίωσης. Αὐτὸ ὅμως —ὅπου, μὲ ὅποια μορφὴ καὶ σὲ ὅποια ἔκτα-

ση συνέβη ἢ παρατηρεῖται καὶ σήμερα— ἀποτελεῖ ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴ βιβλικὴ καὶ τὴν ἀρχέγονη ἐκκλησιαστικὴ παράδοση. Συνιστᾷ παραχάραξη τοῦ γνησίου χαρακτηρισμοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν λειτουργημάτων.

Εἶναι ἀνάγκη, λοιπόν, νὰ ἐπανεύρουμε καὶ νὰ ἐμβαθύνουμε στὸ διακονικὸ χαρακτῆρα τῆς ἱερωσύνης μας. Πάνω ἀπ' ὅλα εἴμαστε **δ ι α κ ο ν ο ι** Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἱερατικὴ ἀποστολὴ πού ἀναλάβαμε εἶναι «ἔργον διακονίας» (Έφ. 4,12). Τὸ πνεῦμα διακονίας εἶναι ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἱερατικοῦ ὑπουργήματος καὶ τῶν διαφόρων ἐξουσιῶν καὶ ἀξιωμάτων τοῦ κόσμου τούτου.

Οἱ ὑποθήκες τοῦ Κυρίου εἶναι χρυστάλλινες: «Οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος, καὶ ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δούλος» (Ματθ. 20, 25-27).

Ἀλλὰ καὶ ὁ πνευματοκίνητος λόγος τῶν Ἀποστόλων μᾶς παρέχει τίς θεμελιώδεις ποιμαντικὲς ἀρχές, οἱ ὁποῖες θὰ πρέπει νὰ διαμορφώσουν τὸ φρόνημα καὶ νὰ κατευθύνουν τὴν πρακτικὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποιμένων: «Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου» (Α' Πέτρ. 5, 2-3).

Ἡ ἱερωσύνη εἶναι καὶ πρέπει νὰ παραμένει στὰ πρόσωπα ὅλων μας διακονία καὶ ὡς διακονία Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του, τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, θὰ πρέπει νὰ ἀσκεῖται. Εἶναι, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τίς ὥραιες ἐκφράσεις τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, «ἀρετῆς τύπος» καὶ ὄχι «ἀφορμὴ βίου», «λειτουργία ὑπεύθυνος» καὶ ὄχι «ἀρχὴ ἀνεξέταστος» (Ἀπολογ. 3, ΒΕΠΕΣ 58, 248-249).

Στὸ διακονικὸ χαρακτῆρα της βρίσκεται καὶ ἡ ἀξία, ἡ τιμὴ καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἱερωσύνης. Πολλοὶ λειτουργοὶ φέρουμε ἕναν ἐπιστήθιο σταυρό. Ἀποτελεῖ πλάνη ἂν τὸν ἐκλαμβάνουμε γιὰ φανταχτερό στολίδι καὶ τὸν φέρουμε ἐπιδεικτικά. Ὁ ἐπιστήθιος σταυρὸς εἶναι κατ' ἐξοχὴν σύμβολο αὐταπάργνης, προσφοράς καὶ διακονίας. Καὶ ὁ κληρικὸς πού τὸν φέρει θὰ πρέπει νὰ ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν πολὺ περισσότερο τὸ θάρρος καὶ τὴν εὐθύνη τῆς ἱερατικῆς διακονίας πού ἐπωμίστηκε παρὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴ διάκριση πού ἡ σταυροφορία δείχνει.

5. Ἐ ρ γ ο .

Ἡ ἱερωσύνη, τέλος, εἶναι **ἐ ρ γ ο ν**, δηλαδὴ ἐρ-

Γ Ν Ω Σ Τ Ο Π Ο Ι Η Σ Ι Σ

Ἐπειδὴ ἡ Τράπεζα εἰς τὴν ὁποίαν κατετέθησαν χρήματα —δωρεᾶς— ὑπὲρ τοῦ Ὀρφανοτροφείου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Σμύρνης Ὁ ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ δὲν δίδει τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ **δ ω ρ η τ ο ῦ**, παρακαλοῦνται οἱ Αἰδεσιμώτατοι Ἐφημέριοι, οἱ ὁποῖοι ἀπέστειλαν διὰ τῆς Τραπεζῆς τὴν δωρεάν τους, νὰ γράφουν εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Ν. Σμύρνης τὸ ὀνοματεπώνυμον, τὴν διεύθυνσιν καὶ τὸ χρηματικὸν ποσὸν τῆς δωρεᾶς των διὰ νὰ τοὺς σταλῇ ἡ **ἀ π ό δ ε ι ξ ις** Εἰσπράξεως τοῦ Ἰδρύματος, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ χρησιμοποιήσουν ὅπου δεῖ.

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Σμύρνης

γασία. Καὶ ἂν κάθε ἔργο προϋποθέτει αἴσθημα εὐθύνης, ζήλο, κόπο καὶ μόχθο, πολὺ περισσότερο ἢ ἱερωσύνη. Εἶναι ἔ ρ γ ο. Θε ο ū, ἔργο πού κατὰ τὸν Χρυσόστομο «αὐτῆς ἄπτεται τῆς ψυχῆς καὶ διαβαίνει τοὺς οὐρανούς» (Περὶ ἱερωσύνης λόγ. 3,5· PG 48, 643). Ἡ φύση αὐτῆς τῆς ἱερατικῆς διακονίας, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἔργο Θεοῦ καὶ ὅτι ἐνῶ ἀσκεῖται στὴ γῆ οἱ συνέπειές της ἔχουν αἰώνιες προεκτάσεις, ἀπαιτεῖ ἀπὸ αὐτοὺς πού τὴν ἐπωμίζονται νὰ τὴν διεξάγουν μὲ θαυτὴ αἴσθημα εὐθύνης καὶ νὰ μὴ φεῖδονται κόπων καὶ θυσιῶν γιὰ τὴν πληρέστερη καὶ ἀποτελεσματικώτερη ἀσκῆσίν τους.

Συχνὰ ὁ Κύριος ὀνομάζει τὴν ἀποστολή Του ἔργον. Αὐτὸ γίνεται κυρίως στὸ τέταρτο Εὐαγγέλιον (Ἰω. 4, 34, 36· 9, 4· 10, 37-38). Ἡ ὁμολογία ἐπίσης πού κάνει ὁ Ἰησοῦς στὴν ἀρχιερατικὴ Του προσευχὴ εἶναι: «τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω» (Ἰω. 17,4). Εἶναι φανερό ὅτι ὡς ἔργο ὁ Χριστὸς ἐννοεῖ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου, τὸν θεμελιώδη δηλαδὴ σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο ἐνανθρώπησε.

Μὲ τὴν ἴδια σημασία χρησιμοποιοῖ τὸν ὅρο καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορ. 3, 13-15). Ἡ ἀποστολή του στὸ κήρυγμα εἶναι «ἔργον Κυρίου» (Α' Κορ. 16, 10). Ἡ ὑπαρξὴ τῆς χριστιανικῆς κοινότητος τῆς Κορίνθου ἦταν τὸ «ἐν Κυρίῳ ἔργον» τοῦ Ἀποστόλου, δηλαδὴ ὁ καρπὸς τοῦ ἱεραποστολικοῦ του μόχθου. Καὶ ὁ Τιμόθεος προτρέπεται νὰ ἀσκήσει ἔργο εὐαγγελιστῆ: «ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ» (Β' Τιμ. 4,5).

Ἔργο, λοιπόν, εἶναι καὶ ἡ ἱερωσύνη· ἕνα ἔργο υπεύθυνο, λεπτὸ καὶ κοπιώδες. Στὸ πρόσωπο τοῦ καλοῦ ποιμένος, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κυρίου, ὁ κόπος τοῦ ἔργου καὶ ὁ θαυμὸς προσφορᾶς φθάνει μέχρι τὴν αὐτοθυσία (Ἰω. 10,11). Τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνεται καὶ στὴ ζωὴ τῶν Ἀποστόλων. Ὑπηρετήσαν τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου «ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς,

ἐν ἀκαταστασίαις, ἐ ν κ ό π ο ι ς...» (Β' Κορ. 6, 4-5). Συχνὰ ὁ ἀπόστολος Παῦλος υπενθυμίζει στοὺς παραλήπτες τῶν ἐπιστολῶν του τὸν κόπο καὶ τὸ μόχθο πού δοκίμαζε ἐργαζόμενος γιὰ τὴν ἐξάπλωση τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ (Α' Κορ. 15, 10, 58· Γαλ. 4,11· Κολ. 1,29· Α' Θεσσ. 3,5). Ὁ κόπος καὶ ὁ μόχθος πού κατέβαλαν καὶ οἱ ἰδρωτὲς πού ἔχυσαν οἱ Ἀπόστολοι, πότισαν τὸν σπόρο τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ συνέβησαν στὴν αὐξήση καὶ τὴν καρποφορία τῆς ἐκκλησιαστικῆς σπορᾶς.

Ἐνα γνήσιο ἱερατικὸ ἦθος ἐμπερικλείει ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα πού χαρακτηρίζουν τὴν ἱερωσύνη ὡς ἔργον: τὸ πνεῦμα τῆς αὐταπάρνησης, τὴν ἀποστολικὴ κακοπάθεια, τὸ θαυτὴ αἴσθημα εὐθύνης, τὴν ἀκατάβλητη ἐργατικότητα. Ἡ ἱερωσύνη μας δὲν μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ διεκδικοῦμε τιμές, προνόμια καὶ ἀνέσεις. Ἀποτελεῖ ἔργον πού συνεπάγεται κόπους, θυσίες καὶ ὄχι σπάνια τὴ χλεύη καὶ τὸ διωγμὸ τοῦ κόσμου.

Πρωταρχικὴ ἐπιδιώξή μας εἶναι ἡ διακονία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, χάριν τοῦ ὁποίου ὑπάρχομε, καὶ ὄχι ἡ προσωπικὴ μας ἀνεση ἢ ἡ ἐξασφάλιση τιμῶν καὶ ἀπολαυδῶν. «Οὐ γὰρ διὰ τοῦτό σε ἐπέστησεν ὁ Θεὸς αὐτοῖς, ἵνα σὺ πλείονος ἀπολαύσης θεραπείας, ἀλλ' ἵνα τὰ μὲν σὰ ἀμεληθῇ, πάντα δὲ τὰ ἐκεῖνων οἰκοδομηθῇ. Τοῦτό ἐστι διδασκάλου», ὑπογραμμίζει μὲ ἐμφαση ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (εἰς Ἐφεσ. ὁμιλ. 8,1. PG 62,55). Καὶ σὲ ἄλλη ὁμιλία του προσθέτει: «Τὸν γὰρ ἄρχοντα ταῦτα μάλιστα δείκνυσιν, τὸ προνοεῖν τῶν ὑπηκόων, τὸ κηδεσθαι καὶ φροντίζειν. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· “Ὁ ποιμὴν ὁ καλός”, οὐκ εἶπε τιμᾶται καὶ θεραπεύεται, ἀλλὰ “τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων”. Τοῦτο ἀρχή, τοῦτο ποιμαντικὴ ἐπιστήμη, τὸ τὰ αὐτοῦ παρορᾶν καὶ τὰ τῶν ἀρχομένων μεριμνᾶν» (εἰς Ψαλμ. 113, 1-2. PG 55, 306).

Ἡ σχέση πού ἐγκαινιάζει ἡ ἱερωσύνη μεταξὺ τοῦ κληρικοῦ καὶ τῶν χριστιανῶν εἶναι σχέση πνευματικοῦ πατέρα πρὸς πνευματικὰ τέκνα. Καὶ ἡ σχέση αὕτη τότε εἶναι εἰλικρινὴς καὶ γνήσια, ὅταν τὴν διέπει ἡ ἄδολη ἀγάπη καὶ τὸ πνεῦμα αὐταπαρνήσεως. Ὁ κληρικὸς «οὐ ζητεῖ τὸ ἑαυτοῦ», γράφει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος στὸν «Ἀπολογητικὸν» τῆς εἰς τὸν Πόντον φυγῆς, «ζητεῖ δὲ τὸ τῶν τέκνων οὗς ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγέννησεν. Οὗτος ὅρος πάσης πνευματικῆς προστασίας πανταχοῦ τὸ καθ' ἑαυτὸν παρορᾶν πρὸς τὸ τῶν ἄλλων συμφέρον» (Ἀπολογ. 54, ΒΕΠΕΣ 58, 264).

Ἄν ἡ ἱερωσύνη εἶναι ἔργον, τότε καὶ οἱ κληρικοὶ

Κυκλοφορεῖ

ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως Ἀποστολικῆς Διακονίας

Μάρκου Α. Σιώτη

Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Ἀπευθυνθῆτε: Ἀποστ. Διακονία, Ἰασιῶν 1,
115 21 Ἀθήνα — Δραγασανίου 2 — πλατ.
Κλαυθμῶνος. Τηλ. 7228.008, 3228.637.

εἴμαστε οἱ ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἐργάτες τοῦ Θεοῦ ἀμπελώνος (πρὸλ. Ματθ. 20, 1-16), οἱ ἐργάτες ποὺ ὁ Κύριος «ἐκβάλλει εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ» (Ματθ. 9, 37-38. Πρὸλ. Ἰω. 4, 35-38). Δυστυχῶς συχνὰ μᾶς διαφεύγει αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, καὶ πλανώμενοι πιστεύουμε πῶς εἴμαστε «οἰκοδεσπόται» τῆς Ἐκκλησίας!

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ «δολίων» καὶ «κακῶν» ἐργατῶν μέσα στὴν Ἐκκλησία (Β' Κορ. 11, 14· Φιλ. 3, 2). Οἱ ἀποστολικοὶ αὐτοὶ χαρακτηρισμοὶ θὰ πρέπει νὰ μᾶς φοβίζουν. Ὁμιλεῖ ἀκόμη καὶ περὶ ἐργατῶν «δοκίμων» καὶ «ἀνεπαίσχυντων». «Σπούδασον σεαυτὸν», γράφει στὸν Τιμόθεο, «δόκιμον παραστήσαι τῷ Θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὁρτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας» (Β' Τιμ. 2, 15).

Ἡ ἀποστολικὴ σύσταση ἀπευθύνεται ἀσφαλῶς καὶ σ' ἐμᾶς. Ὁφείλουμε νὰ δλέπουμε καὶ νὰ ἀσχοῦμε τὴν ἱερωσύνη μας ὡς ἐργον. Καὶ καταβάλλοντας τὸν ἀγῶνα καὶ τοὺς κόπους ποὺ ἀπαιτεῖ τὸ ἱερὸ λειτουργημα μᾶς, ν' ἀναδειχθοῦμε δόκιμοι καὶ ἀνεπαίσχυντοι ἐργάτες τοῦ Θεοῦ ἀμπελώνος.

* * *

Σεβασμιώτατε,

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ συμπρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, Γράφοντας ὁ Μέγας Βασίλειος γύρω στὸ 372 μ.Χ. «ταῖς ἐν Ταρασῇ πρεσβυτέραις», παρατηρεῖ γιὰ τὴν ἐποχὴ του: «Ὁ καιρὸς πολλὴν ἔχει ροπὴν πρὸς καταστροφὴν τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τοῦτο πολλὴν ἔχομεν ἤδη χρόνον ἐξ οὗ καταμανθάνομεν» (ἐπιστ. 113, ΒΕΠΕΣ 55, 142). Ἡ διαπίστωση τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς γιὰ τὴν ἐποχὴ του ἰσχύει καὶ γιὰ τὴ δική μας ἐποχὴ. Ὅσο καὶ ἂν ἀποτελεῖ κοινοτυπία νὰ ὁμιλεῖ κανεὶς σήμερα γιὰ τὴν κρίσιμότητα τῶν καιρῶν μας, ἡ ὑπαρξὴ κρίσεως, μιᾶς κρίσεως βαθιάς καὶ πολύμορφης, ἀποτελεῖ μιὰ πραγματικότητα ποὺ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀγνοεῖ. Καὶ ἡ κρίση αὐτὴ ἐπηρεάζει ἀναπόδραστα καὶ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἱστορικὴ πορεία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ὡς κληρικοὶ ἔχουμε τὸ βαρὺ προνόμιο νὰ διακονοῦμε τὴν Ἐκκλησία σὲ αὐτὴ τὴν τόσο κρίσιμη ἐποχὴ. Ἡ κρίσιμότητα ὅμως καὶ οἱ δυσκολίες τῶν καιρῶν δὲν θὰ πρέπει νὰ μᾶς φοβίζουν καὶ νὰ μᾶς ἀποθαρρύνουν. Ἀντίθετα, ἐπιβάλλεται νὰ χαλυδώνουν τὴ θέληση καὶ νὰ αὐξάνουν τὸ ζῆλο μας. «Μεῖζων ἐστὶν ὁ ἐν ἡμῖν ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ» (Α' Ἰω. 4, 4). Καὶ ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἐπιβεβαιώνεται περίτρανα γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ στίς μέρες μας, καθὼς ὁ πολυτάραχος αἰώνας

μας, ποὺ τόσο συντάραξε τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ μὲ τίς θύελλες ποὺ ἔσπειρε, γέρνει στὴ δύση του...

Ἡ ἰδιότητα τοῦ κληρικοῦ πάντοτε ἦταν βαριά. Καὶ ἡ ἱερατικὴ εὐθύνη ἀνέκαθεν τεράστια. Ἡ ἐποχὴ μας πολυπλασιάζει αὐτὸ τὸ βάρος καὶ αὐξάνει ἀνυπολόγιστα αὐτὴ τὴν εὐθύνη. Ἐχουμε χρέος νὰ σηκώσουμε μὲ ἱερὴ καύχηση τὸ βάρος καὶ νὰ τιμήσουμε τὴν ἰδιότητα τοῦ ὀρθοδόξου κληρικοῦ. Ἀποτελεῖ ὑποχρέωσή μας ν' ἀνταποκριθοῦμε στὴν ἱερατικὴ μας εὐθύνη καὶ νὰ ὑπηρετήσουμε μὲ αὐταπάρνηση τὴν ὑψηλὴ ἀποστολή μας.

Αὐτὸ ἀκριβῶς προσπάθησε νὰ ἐπισημάνει ἡ παρούσα εἰσήγηση. Ἄν τὸ ἐπέτυχε, θὰ τὸ κρίνετε σεῖς. Αὐτό, ὡστόσο, ποὺ μπορεῖ νὰ καταθέσει ἐνώπιόν σας ὁ συντάκτης τῆς εἶναι πῶς γράφοντάς τὴν ὁ ἴδιος ἀνανέωσε ἱερὲς ἐμπειρίες ποὺ ὁ χρόνος εἶχε ξεθωριάσει καὶ ἀναμείτρησε εὐθύνες ποὺ ἡ τύρδη τοῦ κόσμου μᾶς ἐμποδίζει νὰ σκεφτόμαστε συχνά.

(Τέλος)

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπολίτου Πατρῶν

ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ
ΤΟΜΟΣ Α'

Ἀκάθιστος Ὑμνος· Ἡ Ὠδὴ τῆς Θεοτόκου· Θεομητορικὸν Ἑορτολόγιον (Γενέσιον, Εἰσόδια, Εὐαγγελισμὸς, Κοίμησις, Ἀπόδοσις, Σίναξις, Ὑπαπαντή, Ζωοδ. Πηγὴ, Ἀγία Σκέπη, Τιμία Ἑσθῆς, Ἀγία Ζώνη, Ἑορταὶ θαυμάτων καὶ Εἰκόνων Τῆς).

Ἕνας ἀνεκτίμητος «πανδέκτης», πραγματικὸ θησαυρῖσμα κηρυγμάτων ἐποικοδομητικοῦ περιεχομένου, ποὺ ἀνταποκρίνεται στίς λειτουργικὰ καὶ ἐορτολογικὰ ἀπαιτήσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Σελίδες 516, δρχ. 800.

Γράψατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασιῶν 1 — 115 21 Ἀθήνα (τηλ. 722.8008).

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσάνιου 2, Πλατ. Κλανθμῶνος, τηλ. 322.8637.

ΜΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΣΤΟ ΒΛΕΜΜΑ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ μάτι

Ὅχι ἄδικα ὁ λαὸς φοβᾶται τὸ κακὸ τὸ μάτι, τὸν βάσκανο ὀφθαλμό. Φοβᾶται νὰ τὸν πάρει κάποιος μὲ κακὸ μάτι. Ἀντίθετα προτιμᾷ νὰ τὸν καλοβλέπουν καὶ νὰ τὸν παίρνουν μὲ καλὸ μάτι. Θὰ μπορούσε νὰ γράφει κάποιος σελίδες ἐπὶ σελίδων μὲ τὸ νὰ καταγράφει ὅλες τὶς ἐκφράσεις πού περιέχουν λέξεις ὅπως βλέπω, μάτι, μάτια, βλέμμα κ.τ.τ. Ἡ «πρώτη τῇ τάξει» αἰσθησιολογία ἔχει πλουτίσει τὸ λεξιλόγιό μας μὲ ποικιλία διατυπώσεων, στὶς ὁποῖες ἀποδίδεται ἀπειρία ἐννοιῶν.

Τὸ πῶς κοιτάξεις κάποιον θὰ μπορούσε ν' ἀποτελέσει προβληματικὸ τέστ προσωπικότητος. «Πές μου πῶς κοιτάξεις κάποιον γιὰ νὰ σοῦ πῶ ποιοὺς εἶσαι!» Ὁλοτὸ εὖρος τῶν αἰσθημάτων ἐκβάλλεται στὸ βλέμμα: μίσος, ἀγάπη, συμπάθεια, περιφρόνησις, οἶκτος, εὐσπλαγχνία, ἐπιθυμία, ἀγριότητα. Ἀκούμε συχνὰ τὴν φράση: «τί μὲ κοιτᾷς ἔτσι, δὲν σοῦ σκότωσα τὴ μάνα καὶ τὸν πατέρα!» Ποιὸς ξέρει τί ἐκφράσις παίρνουν τὰ μάτια μας καὶ τί διαβλέπει ὁ ἄλλος πού τὸν κοιτάζουμε ἔτσι. Τέτοια μάτια εἶναι ἀνυπόφορα. Θυμᾶμαι κάποιον γνωστό μας παιδάκι πού ἔλεγε στὴ γιὰγιά του: «Δέρνε με ὅσο θέλεις ὅταν φταίω, μὴ νὰ μὴ βλέπω τὰ μάτια σου». Ποιὸς ξέρει μὲ τί ἀγριο τρόπο κοίταξε τὸ παιδί ἢ γιὰγιά του.

Τὸ φῶς ἐνὸς βλέμματος

Αὐτὸ τὸ «μόνο» τοῦ μικροῦ μου θυμίζει ἕνα ἄλλο «μόνο» πού ἔχει καὶ αὐτὸ σχέσι μὲ τὸ πῶς κοιτᾷμε τὸν ἄλλο καὶ τοῦ δίνουμε τὴν δεδαίωση τῆς υπαρκτοῦς του μέσα στὸ βλέμμα μας. Πάντα μ' ἐντυπωσίαζε τὸ ποίημα τῆς Μαρίας Πολυδούρη «Μονάχα γιὰτί μ' ἀγάπησες»¹. Ἐκεῖ, γίνεται φανερό πῶς τὴν ἀξία μας τὴν συνειδητοποιοῦμε μέσῳ τοῦ καταξιοτικῆς βλέμματος τοῦ ἄλλου. Ἡ σχετικὴ μὲ τὸ βλέμμα στροφή τοῦ ποιήματος εἶναι εὐγλωττῆ.

Μόνο γιὰτί τὰ μάτια σου μὲ κύτταξαν
μὲ τὴν ψυχὴν σὺν δέμμα
περήφανα σιολίστηκα τὸ ὑπέρογιο
τῆς ὑπαρκτοῦς μου στέμμα,
μόνο γιὰτί τὰ μάτια σου μὲ κύτταξαν.

Τοῦτο συμβαίνει ὅχι μόνο στοὺς ἀνθρώπους μὰ καὶ στὰ ἄψυχα καὶ στὰ φυτὰ. Ἄν ἡ Μαρία Πολυδούρη μιλάει ἐξ ἀντικειμένου — αὐτὴ ὡς ἀντικείμενο ἐνὸς βλέμματος —, ὁ Νικηφόρος Βρεττάκος στὸ ποίημά του «Τὸ βλέμμα μου» μιλάει ἐξ ὑποκειμένου². Αὐτὸς μὲ τὸ βλέμμα του δίνει ἀξία στὰ πράγματα, αὐτὸς δεδαίω-ναι ὅτι ὑπάρχουν. Ἀς παρακολουθήσουμε λίγους στίχους τοῦ ὁραίου αὐτοῦ ποιήματος.

Τὸ βλέμμα μου ὑπῆρξε ὁ καθρέφτης σου,
θάλασσα. Μέσα του ἐφάνη τὸ ὑδάτινο
σῶμα σου. Ἐὖν δὲν ἐγνώριζες τὴ μορφή,
τὴ βοή, τίς πότε λαμπρὲς καὶ τίς πότε
ταραγμῆνες μεταμορφώσεις σου.

Σὲ μένα ἢ χάρις καὶ ἢ τιμὴ
καὶ ἢ δόξα. Γιὰτί ὅλα ὑπῆρχατε
δίχως νὰ γνωρίζετε πῶς ὑπάρχετε,
θάλασσα. Ἡ δεδαίωση ἔγινε
μέσα σὺν δέμμα μου.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο πράγματι ἀμφιταλαντευόμαστε στὸ νὰ διακρίνουμε τὴν ὑποκειμενικὴ ἀπὸ τὴν ἀντικειμενικὴ ἀξία ἐνὸς πράγματος. Ἀξίζει ἀπὸ μόνο του ἢ μόνο γιὰτί τὰ μάτια μας τὸ «κοίταξαν», μόνο πού τὸ «παρατηρήσαμε»; Ὅπως γιὰ παράδειγμα ἕνα λουλούδι πού μαζέψαμε στὴν ἄκρῃ τοῦ δρόμου, πηγαίνοντας στὸ σπίτι μας. Αὐτὸ τὸ λουλούδι, ὅσο ταπεινὸ καὶ ἂν εἶναι, μπορεῖ νὰ γίνῃ τὸ πιὸ ἐξαισίο λουλούδι πού μάζεψε ἄνθρωπος ποτὲ ἂν αὐτὸς πού ἔσκυψε νὰ τὸ μαζέψῃ ἀπ' τὸ γυμνὸ χῶμα τῆς Ἀττικῆς, τὸ περιγράφει θάροντας σ' αὐτὸ τὸ λουλούδι καθετὶ πού ἐνιωθε γιὰ τὰ λουλούδια, πού εἶναι σὰν νὰ λέμε σύμπαν. Τὸ ἔκανε ἀθάνατο μόνο πού τὸ παρατήρησε³.

Ἡ λοξὴ ματιὰ

Τὸ πᾶν ἐγκτεῖται στὸ νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ τὸ τυχαῖο, τὸ ἐξωτερικὸ πού φαίνεται ὅταν παρατηροῦμε κάτι. Ἡ ματιὰ μας νὰ εἶναι διεισδυτικὴ, νὰ φθάσῃ ὡς δι-λίδα στὸ βάθος τοῦ ἄλλου. Νὰ μπορούμε νὰ βλέπουμε καὶ αὐτὰ πού δὲν φαίνονται. Ὅχι μόνο τὴ μία του πλευ-

ρά, αλλά να περιμένουμε την πλήρη περι-στροφή του, να δείξει όλες του τις πλευρές. Για κάτι τέτοιο δεν αρκεί μόνο η απ' εθείας ματιά: απαιτείται η «λοξή ματιά», το κοίταγμα υπό γωνία.

Να μην αρκείσαι σε μία οφθαλμολογικού τύπου εξέταση των οπτικών πεδίων, στην οποία είσαι υποχρεωμένος κοιτάζοντας μόνο κατ' εθείαν μπροστά να αντιλαμβάνεσαι όλα τα παράπλευρα σήματα. Οι αλλοιώσεις του οπτικού νεύρου είναι δυνατό να εμποδίζουν την πλήρη έποπτεία. Χρειάζεται τότε να μην επαναπαύεσαι στο ότι δεν τα διακρίνεις όλα έπειδή κρατάς το βλέμμα σου ακίνητο μπροστά, αλλά να κινείς το βλέμμα σου δεξιά, αριστερά, πάνω, κάτω γ.ά να δεις όσο γίνεται περισσότερα σήματα. Τα περιορισμένα οπτικά πεδία οφείλεις να τα διευρύνεις με άλλους τρόπους.

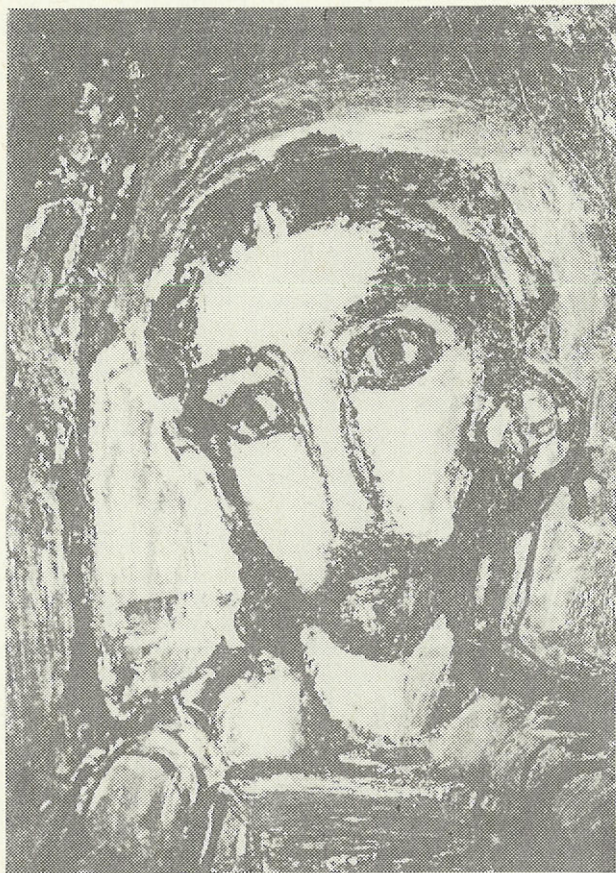
Η λοξή σου ματιά μπορεί να προσδίδει τότε στα καθημερινά πράγματα απρόβλεπτες διαστάσεις⁴. Η λοξή ματιά μπορεί να έπιτελέσει αυτό που είχαμε δει να έπιτελεί το «τρίτο αυτί» στη συνακρόαση⁵. Δεν τολμώ να επικαλεστώ το «τρίτο μάτι» γιατί είναι φορτισμένο με ανεπιθύμητες έμπνευσεις φιλοσοφικο-θρησκευτικού χαρακτήρα ή ακόμα του προσδίδονται αμφιβόλου έρμηνείας πολιτικοί προσανατολισμοί και συμμάχες.

Η σπλαγχνική ματιά

Αλλά, όπως είδαμε, δεν αρκεί μόνο η κατεύθυνση του βλέμματος να είναι, δηλαδή, μόνο εθεία ή λοξή. Χρειάζεται ή ποιητική του διαφοροποίηση. Να μην είναι μόνο επιφανειακή έπαφή, έξωτερική σχέση αλλά να υπεισέρχεται κάτι το έσωτερικό. Αυτό που μάς υπέδειξε ή ποιήτρια πιό πάνω: το κοίταγμα με την ψυχή στο βλέμμα. Είναι το βλέμα που δεν είναι αδιάφορο, ψυχρό, άψυχο αλλά προέρχεται μέσα από τα σωθικά μας. Θωπεύει τους γύρω μας, δίνει έλπίδα σ' αυτούς που δεν έχουν, διώχνει το φόβο από τις καρδιές τους.

Ασυναίσθητα έδω μου έρχεται στο νοῦ το βλέμμα του Ίησού όταν «ένέβλεπε» (κοίταζε κατά πρόσωπο) τους μαθητές και τους διαβεβαίωνε για τή δύναμη του Θεού (Ματθαίου ιθ' 25-26) ή όταν έβλεπε τους όχλους και τους σπλαχνιζόταν γιατί ήταν κατακουρασμένοι και παρατημένοι σαν πρόβατα που δεν έχουν ποιμένα (Ματθαίου θ' 36). «Ίδών δέ τους όχλους εύσπλαγχνίσθη περί αυτών».

Μελετώντας σε βάθος αυτές τι στιγμές θα μπορέ-

Ο Χριστός του Rouault

σουμε ίσως να γυμνάσουμε τα μάτια μας ν' αναπτύξουν αυτόν τον νέο τρόπο να βλέπουν πρόσωπα και πράγματα: με την ψυχή στο βλέμμα, με σπλαγχνική ματιά.

1. Βλ. το ποίημα στην προσωπική Άνθολογία του Μανόλη Αναγνωστάκη, Άθήνα, Έκδ. Νεφέλη, 1990, σ. 182-183.

2. Συνακρόαση με τη θάλασσα (Ποιήματα), Άθήνα, Φόλλα, 1991, σ. 23.

3. Αυτό του είδους ή ανύψωση του ταπεινού μέσω της παρατηρήσεως περιγράφεται θαυμάσια από τον Χένρυ Μίλλερ στον Κολοσσό του Μαρουσιού (Άθήνα, Έκδ. Κάκτος, 1981, σ. 223) και αποδίδεται στον Κατσιμπάλη, διρτουόχο στη διήγηση Ιστοριών «και το πιό άπλο έπεισόδιο που τύχαινε στη ζωή του Κατσιμπάλη γινόταν στα χέρια του κάτι το σπουδαίο». Δείγμα αυτού του ταλέντου μεταφέραμε στίς γραμμές του κειμένου μας που προηγήθηκαν.

4. Την έκφραση «λοξή ματιά» δανείζομαι από ένα κριτικό σημείωμα του Γ. Μπακογιαννόπουλου για τον σκηνοθέτη Τσιώλη («Η Καθημερινή» 2.11.1990).

5. Βλ. όμóτιτλο άρθρο μου στη Θερπευτική διακονία, Άθήνα 1989, σ. 63-68.

Η ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ ΤΟΥ ΑΠ. ΠΑΥΛΟΥ*

Τοῦ πανοσ. ἱερχ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ
Ἱεροκλήρουκος

Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ὁμως στὴν ὑπέροχη καὶ θαυμαστὴ συμφωνία τοῦ Ἀγ. Πνεύματος, ποὺ ἀντηχοῦσε στὴν πρωτοχριστιανικὴ Θ. λατρεία, ἡ σύμφυτη ἀνθρώπινη ἀδυναμία πρόσθεσε τὴν παραφωνία της. Ὅπως φαίνεται στὸ 14ο κεφ. τῆς Α' πρὸς Κορινθ. ἐπιστολῆς ἡ ἄσκηση τῶν θείων χαρισμάτων γινόταν ἀπὸ τοὺς χαρισματοῦχους κατὰ τέτοιον τρόπο, ποὺ νὰ μὴ προέρχεται ἀξιόλογη πνευματικὴ ὠφέλεια. Ἔτσι ἀναγκάσθηκε ὁ Ἀπ. Παῦλος νὰ ἐπέμβῃ, σὰν ὄργανο προφανῶς τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ὀρίσῃ πρακτικὸν κανόνες, ὥστε οἱ χαρισματοῦχοι νὰ ὠφελοῦν πράγματι τοὺς ὑπόλοιπους ἀδελφούς των. Ὅπως παρατηροῦμε, βασικὸς καὶ ἀμετακίνητος στόχος τοῦ Ἀπ. Παύλου εἶναι, ὅλα μέσα στὴ Θ. λατρεία νὰ γίνωνται «πρὸς οἰκοδομὴν» (Α' Κορ. 14,26), «εἶνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ» (Αὐτ. στ. 5).

Ἔτσι ἀπὸ τὸ σπουδαιότατο αὐτὸ γιὰ τὴ Θ. λατρεία τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας κεφάλαιο τῆς Α' Κορινθ. πληροφοροῦμαστε, ὅτι οἱ χαρισματοῦχοι μὲ τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλίας, τῆς ὁμιλίας δηλαδὴ ξένων γλωσσῶν, προκαλοῦσαν μεγάλη ἐντύπωση στοὺς ἄλλους, ὅχι ὁμως καὶ ἀνάλογη πνευματικὴ ὠφέλεια. Διότι κατ' οὐσίαν δὲν μιλοῦσαν σὲ ἀνθρώπους, «ἀλλὰ τῷ Θεῷ», ἀφοῦ κανεῖς δὲν τοὺς καταλάβαινε (στ. 2). Ἀντίθετα οἱ χαρισματοῦχοι ποὺ προεφῆτευαν, ποὺ ἐκήρυτταν δηλαδή, μιλοῦσαν στοὺς ἀδελφούς των, λαλώντας «οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν» (στ. 3) καὶ οἰκοδομώντας τὴν ἐκκλησίαν.

Γιὰ νὰ προσφέρῃ, λοιπόν, πνευματικὴ οἰκοδομὴ στὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ὁ χαρισματοῦχος τῆς γλωσσολαλίας θὰ πρέπει, κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλο, νὰ μπορῇ καὶ νὰ ἐρμηνεύῃ αὐτὰ ποὺ λέγει. Διαφορετικὰ θὰ μοιάζῃ ἢ φωνὴ τοῦ ἐκείνη τὴν ὥρα, σύμφωνα μὲ τὸν παραστατικὸ λόγον τοῦ Ἀποστόλου, μὲ μουσικὸ μέλος ἀπὸ αὐτὸ ἢ κιθάρα χωρὶς ρυθμὸ, χωρὶς ἀρμονία, χωρὶς διάκριση φθόγγων (στ. 7). Ἡ θὰ μοιάζῃ μὲ φωνή, ἥχο σάλπιγγος, χωρὶς σημασία (στ. 8).

Ἐπίσης οἱ ἀτόχοι τοῦ χαρίσματος τῆς γλωσσολαλίας μιλώντας χωρὶς νὰ ἐρμηνεύουν, νὰ μεταφράζουν τὴν ξένη γλῶσσα, θὰ μοιάζουν μὲ βαρβάρους στοὺς ἄλλους (στ. 11), ἐὰν δὲ μπῇ τυχαῖα κάποιος ξένος,

μὴ χριστιανός, στὴ λατρευτικὴ σὺνάξῃ ἐκείνη τὴν ὥρα, θὰ νομίσῃ ὅτι βρίσκεται ἀνάμεσα σὲ τρελλοὺς (στ. 23). Ποιό, λοιπόν, τὸ κέρδος ἀπὸ τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλίας; «Ἐν αὐτῇ τὸ ἔργον, κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομο, τὸ ἐκπληξῆαι μόνον καὶ θορυβῆσαι»¹⁵.

Ἔτσι ὁ Ἀπ. Παῦλος θέτει ὀρισμένους κανόνες στὴν ἄσκηση τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων. «Ἡ ὅλη προσπάθειά του συνίσταται εἰς τὴν ὑποταγὴν τῶν χαρισματοῦχων εἰς τὴν ἰσχύϊν τῆς Ἐκκλησίας»¹⁶. Οἱ κανόνες δὲ τοῦ Ἀπ. Παύλου γιὰ τὴν εὐρυθμὴ καὶ προσπάθειά του συνίσταται εἰς τὴν ὑποταγὴν τῶν χαρισμάτων κατὰ τὴν πρωτοχριστιανικὴ Θ. Λατρεία εἶναι οἱ ἑξῆς:

Οἱ χαρισματοῦχοι μὲ τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλίας ἄς μιλοῦν δύο ἢ τὸ πολὺ τρεῖς σὲ κάθε λατρευτικὴ σὺνάξῃ καὶ ἕνας ἄς κάμῃ τὸν διερμηνέα. Ἐὰν λείπῃ ὁ διερμηνέας, ἄς μὴ ἀσκῶν τὸ χάρισμά τους παρὰ μόνον κατ' ἰδίαν «ἐαυτῶ καὶ τῷ Θεῷ».

Ἐπίσης προφῆτες ἄς μιλοῦν δύο ἢ τρεῖς καὶ οἱ ἄλλοι ἄς διακρίνουν ποιὸς λέγει τὴν ἀλήθεια καὶ ποιὸς κηρύσσει πλάνη.

Τέλος οἱ γυναῖκες θὰ σιωποῦν μέσα στὶς λειτουργικὰ συνάξεις. Ἀπαγορεύεται νὰ κηρύττουν, νὰ διδάσκουν, σύμφωνα μὲ τὸν παλιὸ Νόμον τοῦ Θεοῦ: «πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου καὶ αὐτός σου κυριεύσει»¹⁷.

Μὲ τὴν πάροδο ὁμως τοῦ χρόνου οἱ χαρισματοῦχοι τῆς Α' Ἐκκλησίας τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Μαρτύρων ἐξαφανίσθηκαν. Ἡ ἱστορικὴ τους ἀποστολὴ εἶχε τελειώσει. Ἀντικαθίσταντο ἀπὸ τοὺς μόνιμους ποιμένες τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας¹⁸.

Τὸ γενικὸ δὲ συμπέρασμά μας ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ μας ἀναδρομὴ στοὺς χαρισματοῦχους τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, στὰ προβλήματα ποὺ δημιουργοῦσαν τὴν ὥρα τῆς Θ. Λατρείας καὶ στὴ διευθέτησή τους ἀπὸ τὸν Ἀπ. Παῦλο, εἶναι τὸ ἑξῆς, ὅπως τὸ ἐκφράζει νεώτερος, ἐπιφανὴς διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου:

15. Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολάς τῆς Κ. Διαθήκης τ. Α', Ἀθήναι 1956, σ. 389.

16. Ἱ. Ζηζιούλα, Μνημ. ἔργ., σ. 52.

17. Π. Τρεμπέλα, Μνημ. ἔργ., σ. 393.

18. Ἱ. Ζηζιούλα, Μνημ. ἔργ., σ. 57.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 204 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

«Ἡ διεξαγωγή τῆς λατρείας ἐν τοῖς ναοῖς μας πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε πάντοτε νὰ παρουσιάζεται κατ'ἀλλήλους ὅπως οἰκοδομῇ τοὺς πιστοὺς καὶ πείθῃ, κατανύτῃ καὶ ἐπιστρέφῃ τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ διατελοῦντας. Ἡ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διακονία καὶ αἱ συνάξεις τῶν πιστῶν συνεστήθησαν καὶ ὥρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων οὐχὶ πρὸς ἐπίδειξιν χαρισμάτων εὐγλωττίας ἢ μουσικῆς εὐφωνίας ἢ καὶ πρὸς τέρψιν ἐκ μουσικῶν ἐκτελέσεων, ἀλλὰ πρὸς οἰκοδομὴν καὶ σωτηρίαν ψυχῶν»¹⁹.

Ὁ λ α ο ς σ τ ῆ θ . λ α τ ρ ε ί α .

Ἀνέκαθεν ἡ χριστιανικὴ λατρεία ὑπῆρξε συλλογική, ὁμαδική. Ὁ λειτουργός, ὁ ἐπὶ κεφαλῇ τῆς λατρευτικῆς σύναξης, προσέφερε τὴν «θυσία αἰνέσεως», ἢ τὴν ἀναίμακτη θυσία τῆς Θ. Εὐχαριστίας «ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων». Ὁ πιστὸς δὲ λαὸς τοῦ Κυρίου συμμετεῖχε μετὰ τοὺς λειτουργοὺς τοῦ στήν προσφορὰ τῆς λατρείας. Ἕνας στίχος ἀπὸ τὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ σαφῶς ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀλήθεια αὕτη.

Ἐρωτᾷ, λοιπόν, ὁ Ἀπόστολος στήν ἐν λόγῳ ἐπιστολήν του: «Ἐὰν εὐλογῇς πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου», δηλ. ὁ πιστὸς ποὺ δὲν εἶναι χαρισματοῦχος, ἀλλὰ συμμετέχει στήν εὐχαριστία σου παρακολουθώντας προσεκτικὰ τὴν εὐλογία σου «πῶς ἔρεϊ τὸ Ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ;» (14,16).

Καὶ ἀπὸ τὸ χωρίο αὐτὸ τῆς Κ. Διαθήκης πληροφορούμαστε, ὅτι μετὰ τὴν εὐχαριστία ἢ τὴν δέηση, ποὺ ἀπηύθυνε κάποιος χαρισματοῦχος ἢ κάποιος ἀπὸ τὴν τάξιν τοῦ Κλήρου, ἀπὸ τοὺς μόνιμους λειτουργοὺς, ὁ λαὸς ἐπισφράγιζε τὴν δέηση ἢ τὴν Εὐχαριστία μετὰ τὸ Ἀμὴν ἢ μετὰ κάποια ἄλλη ἀντιφώνηση. Τέτοιες λειτουργικὲς ἀντιφωνήσεις θεωρήθηκαν οἱ τελικὲς φράσεις τῆς Α' Κορινθ. «Εἰ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον, ἦτω ἀνάθεμα. Μαράν ἰθά. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ μεθ' ὑμῶν» (16,22. 23).

Ἀκόμη λειτουργικῆς χρήσεως χαρακτηρίσθηκαν καὶ οἱ ἐπόμενες εὐλογίαι, σύντομες εὐχαριστίαι, δοξολογίαι καὶ εὐχές, ποὺ βρίσκονται ἐγκατασπαρμέναι στὶς Ἐπιστολὰς τοῦ Ἀπ. Παύλου:

«τῷ Θεῷ χάρις» ἢ «χάρις τῷ Θεῷ» (Α' Κορ. 15,57. Β' Κορ. 9,15).

«ὁ ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας».

«ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμὴν» (Ρωμ. 1,25. 9,5. Β' Κορ. 11,31).

«εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β' Κορ. 1,3. Ἐφεσ. 1,3).

19. Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολὰς τῆς Κ. Διαθήκης τ. Α' Ἀθήναι 1956, σ. 390.

«Ὁ Θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δώῃ ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ στόματι δοξάζητε τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (Ρωμ. 15,5).

«Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν» (Β' Κορ. 13,13).

«Ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν» (Ρωμ. 11,36).

«χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α' Κορ. 1,3).

Πιστεύεται ὅτι ὅλες οἱ Ἀποστολικὲς ρήσεις, ποὺ προαναφέρθηκαν, εἶχαν εἰσαχθῇ σὲ κοινὴ λατρευτικὴ χρήσιν μετὰ τῶν χριστιανῶν. Προερχόμενες ἀπὸ τὸν ἀγαπημένο διδάσκαλό τους, τὸν Ἀπ. Παῦλο, πολὺ φυσικά, ἀβίαστα θὰ ἔρχονταν στὰ χεῖλη τους. «Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἐγίνετο τοῦτο»²⁰.

Ψ α λ μ ο ι καὶ Ὑ μ ν ο ι .

Οἱ ψαλμοὶ καὶ οἱ ὕμνοι εἶχαν τὴ θέσιν τους μέσα στὴ λατρεία τοῦ ἀρχέγονου Χριστιανισμοῦ. Ἀπὸ τίς ὑπόψει Ἐπιστολὰς τοῦ Ἀπ. Παύλου ἔχουμε ἱστορικὲς μαρτυρίες, ὅτι οἱ ὡδές, οἱ ψαλμοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ὕμνοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐνωρὶς εἰσήχθησαν στὴ χριστιανικὴ λατρεία.

Ὁ Ἀπ. Παῦλος γράφει στήν Α' πρὸς Κορινθ. ἐπιστολήν του: «ψαλῶ τῷ πνεύματι ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοῖ» (14,15). Καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ χωρίο καὶ ἄλλα παραπλήσια πληροφορούμαστε, ὅτι ὑπῆρχαν στὶς ἡμέρες τοῦ Ἀποστόλου χαρισματοῦχοι μετὰ ποιητικὴ ἄνωθεν ἔμπνευση, οἱ ὅποιοι ἔψαλλον τοὺς «ψαλμοὺς» τῶν ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας («ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει» Α' Κορ. 14,26).

Ἐπίσης γιὰ τὸ θέμα τῆς Ὑμνολογίας τῆς Α' Ἐκκλησίας μᾶς κάμουν λόγο ἡ πρὸς Ἐφεσίους καὶ ἡ πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀπ. Παύλου. Ἐδῶ προτρέπονται οἱ πιστοὶ νὰ «λαλῶσιν ἑαυτοῖς» καὶ «νουθετῶσιν ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ὡδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ» (Ἐφεσ. 5,19. Κολ. 3,16).

Κατὰ τὴ γνώμην ξένων ἐρευνητῶν τῆς ἱστορίας τῆς Θ. λατρείας μας, μέσα στὶς Ἐπιστολὰς τοῦ Ἀπ. Παύλου ἀπαντοῦν ὁμολογίαι πίστεως μετὰ μορφὴ ὕμνων. Μεταξὺ αὐτῶν πρῶτιστά ἀναφέρεται τὸ Φιλ. 2,5-11, ὅπου μετὰ καταπληκτικὴ δύναμις ἐκσπᾷ ὁ ὕμνος τοῦ ἐνθέου Ἀποστόλου πρὸς τὸν «ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχοντα καὶ ἑαυτὸν κενώσαντα καὶ γενόμενον ὑπὲρ

20. Π. Τρεμπέλα, Ἀρχαὶ καὶ χαρακτὴρ τῆς χριστιανικῆς λατρείας, σ. 120.

κοον μέχρι θανάτου σταυρικοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ὑπερύψωσεν, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων».

Ἄλλο παρόμοιο χωρίο, πού θά μπορούσε νὰ χαρακτηρισθῇ ὕμνος λειτουργικὸς στὰ χεῖλη τῶν πρώτων χριστιανῶν, εἶναι τὸ Α' Τιμ. 3,16: «μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι, ὥφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ».

Τέλος αὐτὴ τῇ σημασίᾳ, δηλαδὴ χαρακτηρὰ λειτουργικὸ, ἔδωσαν ξένοι ἰδίως μελετητὲς τῶν λειτουργικῶν μας πραγμάτων, στὰ ἑξῆς χωρία τῶν Παύλειων ἐπιστολῶν: Ρωμ. 13,11. 12. Ἑφ. 5,14. Β' Τιμ. 2,11-13. Α' Τιμ. 4,10. Τίτ. 3,8²¹.

Κ ή ρ υ γ μ α.

Ἀπὸ τίς πηγές μας ἀντλοῦμε βέβαιη καὶ ἀσφαλῆ τὴν πληροφορία, ὅτι κατὰ τὴν ὥρα τῆς Θ. λατρείας ὄχι μόνο διαβαζόταν ἡ Ἀγ. Γραφή, ἀλλὰ ὅτι ἐπακολουθοῦσε καὶ διδασκαλία τῶν ἀληθειῶν, πού περιελάμβανε ἡ σχετικὴ περικοπή. Ἔτσι ἀπὸ τίς ἀρχές ἀκόμη τῆς χριστιανικῆς λατρείας τὸ κήρυγμα ἀπετέλεσε ἀναπόσπαστο στοιχεῖο τῆς.

Στὴν περικοπὴ ἀπὸ τὴν Α' πρὸς Κορινθ., πού ἀναφέρθηκε προηγουμένως, ἐκεῖ ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἀγ. Πνεύματος, μὲ τὰ ὁποῖα ἐξαίρετως τιμήθηκαν οἱ πρῶτοι χριστιανοί, ἀναφέρονται καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ «λόγου γνώσεως» καὶ τοῦ «λόγου σοφίας» (12,8). Κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομο «λόγος σοφίας ἦταν ὃν εἶχεν ὁ Παῦλος, ὃν εἶχεν Ἰωάννης», ἐνῷ «λόγος γνώσεως ὃν εἶχον οἱ πολλοὶ τῶν πιστῶν». Ἡ ὅπως ἐρμηνεύει ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας: «Λόγος γνώσεως ἐστίν, ὅταν τις οἶδεν τὸν νοῦν τῶν θείων λογίων καὶ ἱκανὸς ἀναπτῦξαι νοήματα, εὐφραδῶς δὲ ταῦτα διδάξαι οὐ δυνάμενος»²².

Καὶ αὐτὰ τὰ χαρίσματα τοῦ «λόγου σοφίας» καὶ τοῦ «λόγου γνώσεως» προτρέπει θερμῶς ὁ Ἀπ. Παῦλος νὰ ἀσχοῦνται ἀπὸ τοὺς εὐτυχεῖς κατόχους τῶν «πρὸς οἰκοδομὴν» (Α' Κορ. 14,26), πρὸς πνευματικὴν ὠφέλεια τῶν ὑπόλοιπων πιστῶν. Ὁ ἴδιος ἐπίσης ὁ Ἀπόστολος ἐξομολογεῖται ὅτι «ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ» (14,19).

21. Πρὸς Kon. Nikolakopoulos, Das neue Testament als hymnologische Quelle in der Orth. Kirche. «Θεολογία» 1990, σ. 161.

— Ron Grove, The interpretation of scripture in christian liturgical texts. «Θεολογία» 1983, σ. 319.

22. Π. Τρεμπέλζ, Ἑρμηνεία εἰς τὰς ἐπιστ. τῆς Κ.Δ., ἐνθ' ἀν. σ. 365.

Στὶς Ποιμαντικὲς του δὲ ἐπιστολὲς παραγγέλλει ὁ Θεὸς Ἀπόστολος τοὺς μαθητὲς τοῦ Τίτο καὶ Τιμόθεο νὰ κηρύττουν «ἃ πρέπει τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ» (Τίτ. 2,1), νὰ προσέχουν «τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ» (Α' Τιμ. 4,13) καὶ νὰ κηρύττουν πάντοτε τὸ θεῖο λόγο «εὐκαίρως, ἀκαίρως καὶ ἐλέγχοντες, παρακαλοῦντες ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ» (Β' Τιμ. 4,2).

Ἀκόμη τίς πρῶτες δεκαετίες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας μοναδικὸ ἀνάγνωσμα στὶς λατρευτικὲς συνάξεις τῶν χριστιανῶν ἦταν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Αὐτὴν ἐννοεῖ ὁ Ἀπόστολος, ὅταν γράφῃ στὴν Β' Τιμ. ἐπιστολὴ του: «Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ» (3,16).

Ἀργότερα «ἀπὸ τῶν μέσων τῆς αὐτῆς πρώτης ἐκκλήσιας»²³ στὰ ἀναγνώσματα ἀπὸ τὴ Βίβλο τῆς Π. Διαθήκης προσετέθησαν καὶ οἱ Ἑπιστολὲς τοῦ Ἀπ. Παύλου. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει τοὺς Κολασσαεῖς «ὅταν ἀναγνοσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολὴ ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικαίῳ ἐκκλησίᾳ ἀναγνοσθῇ καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε» (4,16). Μάλιστα τόσο ἀπαραίτητο θεωροῦσε τὴν ἀνάγνωση τῶν ἐπιστολῶν του, ὥστε ἐξορκίζει τοὺς χριστιανούς τῆς Θεσσαλονίκης νὰ διαβάσουν τὴν ἐπιστολὴ του στὴ σύναξη ὅλων τῶν ἀδελφῶν: «Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν Κύριον ἀναγνοσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς» (Α' Θεσ. 5,27).

Τέλος πρέπει νὰ προσθέσουμε ὅτι στὶς λειτουργικὲς συνάξεις τῶν ἀποστολικῶν χρόνων δικαίωμα νὰ κηρύξουν εἶχαν μόνο οἱ ἄνδρες, ὥς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων, γράφει ὁ Ἀπ. Παῦλος τοὺς Κορινθίους, αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν» (14,34).

Π ε ρ ι τ υ π ι κ ο ὦ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τυπικὸ τῶν ἱ. Ἀκολουθιῶν, πού ἔχουμε ἐμεῖς σήμερα στὴ Θ. λατρεία, ἀσφαλῶς δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος γιὰ ἐκείνη τὴ μακρυνὴ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία ἐδέσποζε ἡ ἀπλότης καὶ ἡ ἀγνότης σὲ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῶν πιστῶν. Ὑπῆρχε, λοιπόν, ὅπως συνήθως λέγεται, «ἐλευθερία μορφῶν» λειτουργικῶν. Ἐνωρὶς ὅμως, ἀπ' ὅ,τι φαίνεται στὶς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀπ. Παύλου, παρουσιάσθηκε ἡ ἀνάγκη αὐτὴ ἢ ἐλευθερία νὰ περιορισθῇ. Αἰτία, ὅπως εἶδαμε προηγουμένως, κάποιες ἀνωμαλίες κατὰ τὴν ἄσκηση τῶν

23. Ε. Θεοδώρου, Τὰ στοιχεῖα τῆς χριστ. λατρείας ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ, ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ (1978), τ. 1-2, σ. 10.

διαφόρων χαρισμάτων την ώρα της Θ. λατρείας, ἐλάχιστα ἐποικοδομητικές.

Σαφές εἶναι ὁ αἰώνιος λόγος τοῦ Ἀπ. Παύλου: «πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω», διότι «οὐκ ἔστιν ἀκαταστασίας ὁ Θεός, ἀλλὰ εἰρήνης» (Α΄ Κορ. 14,40. 33). Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θεόπνευστος Ἀπόστολος ὥρισε κάποιους χρήσιμους κανόνες κατὰ τὴ συμμετοχὴ τῶν χαρισματῶν στὴ λειτουργικὴ σύναξι καὶ προπάντων ἐκείνων πού ἦσαν κάτοχοι τοῦ ἐντυπωσιακοῦ χαρίσματος τῆς γλωσσολαλίας. Προσέτι ὑποσχέθηκε «διατάξομαι τὰ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω» (Α΄ Κορ. 11,34), κάτι πού μᾶς ὁδηγεῖ νὰ ὑποθέσουμε, ὅτι κάποια μορφή λειτουργικοῦ τυπικοῦ, πολὺ ἀσφαλῶς διαφορετικοῦ τοῦ σημερινοῦ, θὰ ὑπῆρχε καὶ στὴ θεία λατρεία τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ δοξάζεται ὁ Θεός, πού εἶναι Θεὸς τῆς εἰρήνης, τῆς τάξεως καὶ ὄχι τῆς ἀκαταστασίας. Τέλος ἐννοεῖται, ὅτι δὲν θὰ ἴσχυε τὸ ἴδιο λειτουργικὸ τυπικὸ γιὰ κάθε Ἐκκλησία²⁴.

Περὶ τοῦ Ἀγ. Βαπτίσματος.

Σχετικὰ μὲ τὸ Ἀγ. Βάπτισμα λίγες μόνο ἱστορικὲς μαρτυρίες ἔχομε ἀπὸ τὶς Ἐπιστολὲς τοῦ Ἀπ. Παύλου. Ἔχομε ὅμως κάτι σπουδαιότερο. Τὴ θεολογικὴ θεμελίωση τοῦ Μυστηρίου, τὴ διδασκαλίαν τῆς πίστεώς μας γιὰ τὴν οὐσία του.

Ἔτσι ἀπ' ὅτι γράφει ὁ Ἀπ. Παῦλος στὴν πρὸς Ἐφεσ. καὶ τὴν πρὸς Τίτον (5,26. 3,5), ὅπου χαρακτηρίζει τὸ Ἀγ. Βάπτισμα «λουτρὸν ὕδατος» καὶ «λουτρὸν παλλιγγενεσίας» ἀντίστοιχα, τὸ ὕλικό τοῦ Βαπτίσματος ἦταν τὸ νερό. Ἄν δὲ λάβουμε ὑπόψην ὅσα ἀναφέρει στὸ Ρωμ. 6,4, ὅπου γράφεται ὅτι ὁ πιστὸς συνθάπτεται μὲ τὸ Χριστὸ διὰ τοῦ Βαπτίσματος καὶ ὅτι τὸ Ἀγ. Βάπτισμα συμβολίζει τοῦ Κυρίου τὸ θάνατο, συμπεραίνουμε ὅτι τὸ Βάπτισμα τοῦ νέου χριστιανοῦ ἐτελεῖτο μὲ πλήρη κατάδυση μέσα στὸ νερό.

Τώρα, ὅσον ἀφορᾷ τὸν τύπο τῆς ἐπικλήσεως κατὰ τὸ Βάπτισμα τῶν Κατηχομένων, τὸ Ἐφεσ. 5,26 μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «τὸ λουτρὸν τοῦ ὕδατος» ἐτελεῖτο «ἐν ῥήματι». Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὲς τῆς Κ. Διαθήκης μέσα στὴ φράση «ἐν ῥήματι» θὰ πρέπη νὰ ἐννοήσουμε τὸ ἱερὸ λόγιο τῆς ἐπικλήσεως τὴν ὥρα τοῦ Μυστηρίου

«εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγ. Πνεύματος».

Στὰ χωρία ὅμως Ρωμ. 6,3 καὶ Γαλ. 3,27 μᾶς διδάσκει ὁ Ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ ὑπενθυμίζοντάς μας ὅτι «ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν» καὶ τονίζοντας μὲ ἔμφαση ὅτι «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε». Τί νὰ ὑποθέσουμε, ἄραγε, ἀπὸ τὶς φράσεις αὐτὲς τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος στὶς ἡμέρες του δὲν ἐτελεῖτο εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἀλλὰ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ὁχι ἀσφαλῶς. Ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, ἡ σαφὴς καὶ κατηγορηματικὴ, νὰ βαπτίζουν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι τοὺς προσερχομένους στὴ νέα πίστις «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος» καθόλου δὲν εἶχε παραβλεφθῇ. Ἀπλῶς ἡ φράση «βαπτίζεσθαι εἰς Χριστὸν» τίποτε ἄλλο δὲν ὑποδηλώνει, σύμφωνα μὲ τὴν ἐγκυρότερη γνώμη, παρὰ τὸ ὅτι τὸ Βάπτισμα ἐτελεῖτο μὲ τὴ σταθερὴ καὶ ἀμετακίνητη πίστις στὸ θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐξάλλου τὴν πεποίθησιν μας αὐτὴ ὅτι τὸ Ἀγ. Βάπτισμα ἐξαρχῆς ἐτελεῖτο στὸ ὄνομα τῆς Ἀγ. Τριάδος τὴν στηρίζουν ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ στὸ ἀρχαίτατο βιβλίον «Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων», πού συνεγράφη λίγο μετὰ τοὺς ἐνδοξοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους. Στὸ βιβλίον αὐτὸ ρητὰ ὀρίζεται, πὼς τὸ Βάπτισμα πρέπει νὰ τελεῖται «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος» (7,1). Στὸ ἴδιο ἐπίσης βιβλίον γίνεται λόγος περὶ βαπτίσματος «εἰς ὄνομα Κυρίου» (9,5).

Τέλος κάποιοι διέκριναν ἴχνη ἀρχέγονου, πρώτου συμβόλου στὸ ἐδάφιο Α΄ Κορ. 15,3-5, ὅπου μὲ ἀλλεπάλληλα «ὅτι» καταγράφονται τὰ σωτηριολογικὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου: «Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφὰς καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφὰς καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα».

Ἰσως, παρατηρεῖ ὁ ἀείμνηστος Τρεμπέλας, καὶ ἡ προτροπὴ «κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας» (Ἐβρ. 10,23) νὰ ὑπαινίσσεται περὶ συμβόλου τινὸς πίστεως ἀρχέγονου, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι τοῦτο ἐξεζητεῖτο κατὰ τὴν ὥραν τοῦ βαπτίσματος παρὰ τοῦ λαμβάνοντος τὸ μυστήριον τοῦτο²⁵.

Περὶ χρίσματος.

Τὸ χρίσμα κατὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς χρόνους ἐτελεῖτο μὲ τὴν ἐπίθεση τῶν χειρῶν τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων ἐπάνω στὴν κεφαλὴ τῶν νεοφωτίστων. Γιὰ τὸ

24. Πρβλ. «Ἡ λατρεία τῶν ἀποστολικῶν χρόνων οὐδόλως ἐστερεῖτο σταθερῶν μορφῶν καὶ τάξεως...», Ε. Θεοδώρου, ΕΚΚΛΗΣΙΑ (1977), τ. 23-24, σ. 640.

«ὁ πλουραλισμὸς ἦταν μία νόμιμη καὶ ἀρχαία πράξις στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας». John Meyendorff, The Liturgy: A clue to Orthodoxy, εἰς D. Constantelos, Orthodox Theology and Diakonia, Brookline 1981, σ. 82.

25. Π. Τρεμπέλας, Μνημ. ἐργ., σ. 125.

Μυστήριο αυτό κάμει λόγο ὁ Ἀπόστολος στήν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή του, ὅπου γράφει περὶ «βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν ἀναστάσεώς τε νεκρῶν καὶ κρίματος αἰωνίου» (6,2).

Ἐπίσης σὲ ἄλλες ἐπιστολές του, τὴ Β' Κορινθ. καὶ τὴν πρὸς Ἐφεσ. (Β' Κορ. 1,21. 22 καὶ Ἐφεσ. 1,13) ἐμφανίζονται τὰ ρήματα «χρίειν» καὶ «σφραγίζειν», γνωστὰ σὲ μᾶς σήμερα ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τοῦ ἱ. Χρίσματος («Χρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ...»). «Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος Ἀγίου...»). Ἔτσι ἀπὸ τὴν παρουσία αὐτῶν τῶν ρημάτων ὑπέθεσαν μερικοί, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ συνηθίζοντο ἡ χρῆσις μὲ ἅγιο μύρο, σὰν ὁρατὸ σημεῖο τοῦ μυστηρίου, καθὼς καὶ ἡ σφράγιση τοῦ νεοφωτιστοῦ μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ.

Μᾶλλον ὅμως δὲν εὐσταθεῖ αὐτὴ ἡ ὑπόθεση. Καὶ τοῦτο, διότι τὸ ρῆμα χρίειν στήν Καινὴ Διαθήκη ἔχει μεταφορικὴ σημασία καὶ σημαίνει τὴν ἀόρατη χρῆσις τῶν πιστῶν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὡς θυμηθοῦμε σχετικὰ ἐδάφια τῆς Κ. Διαθήκης: Λουκᾶ 4,18: «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἔνεκεν ἔχρισέ με». Ἑβρ. 1,9: «Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου».

Ἐπίσης καὶ τὸ ρ. σφραγίζειν ἔχει καὶ αὐτὸ μέσα στὴ Γραφὴ σημασία μεταφορικὴ, διότι πάντοτε συνοδεύει τὸ ρῆμα χρίειν καὶ δεύτερον διότι χρησιμοποιεῖται καὶ περὶ τῆς περιτομῆς: Ρωμ. 4,11: «ἔλαβε περιτομῆς σφραγίδα».

Ἵσως ἀκόμη ἡ λέξις σφραγίς, ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ Ἀπ. Παῦλος σὲ σχέση μὲ τὸ Ἁγ. Πνεῦμα, νὰ θέλῃ νὰ δηλώσῃ τὰ ἔκτακτα χαρίσματα τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκοσμοῦντο οἱ χριστιανοί, ὥστε ἀπὸ τὴν ἐπίθεση τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων, ὅπως ἦταν ἡ γλωσσολογία, τὸ προφητεύειν κ.λπ. καὶ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσαν τὴν πιὸ φανερὴ ἀπόδειξη τῆς ἐπελεύσεώς του, πραγματικὴ σφραγίδα.

Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

α. Ἡ ἱδρυση τοῦ Μυστηρίου.

Ἡ ἀρχαιότατη ἱστορικὴ μαρτυρία γιὰ τὴν παράδοση τοῦ Μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας ὑπάρχει στήν Α' πρὸς Κορινθ. ἐπιστολὴ τοῦ Ἀπ. Παύλου (11,23 ἔξ.). Ἡ ἱστορικὴ ἔκθεση στοῦ ἐδάφιο αὐτὸ γιὰ τὸ ὕψιστο Μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ τὴν πρώτη ἔγγραφη διατύπωση τῆς μέχρι τότε ἁγραφῆς Εὐαγγελικῆς παραδόσεως. Γράφει, λοιπόν, ὁ Ἀπόστολος στοὺς χριστιανοὺς τῆς Κορίνθου: «Ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ἣ παρεδίδοτο ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ εἶπεν· λάβετε, φάγετε· τοῦτό μοῦ ἐστὶν τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον· τοῦτο

ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὡσάκις ἂν πίνετε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· ὡσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ».

Ὅπως βλέπουμε στήν ἀνωτέρω περικοπὴ ὁ Ἀπ. Παῦλος δέχεται ὅτι ἡ κλάση τοῦ ἄρτου ἐγένετο πρὶν ἀπὸ τὸ δεῖπνο, ἐν ἀντιθέσει μὲ τοὺς Εὐαγγελιστὰς Ματθαῖο καὶ Μάρκο (Ματθ. 26,26 καὶ Μάρκ. 14,12), ποὺ δέχονται ὅτι «ἐσθιόντων αὐτῶν... ἔκλασε». Ἡ φαινομενικὴ ἀντίθεση αἰρεται ἐὰν δεχθῇ ὅτι «ὁ ἄρτος διενεμήθη διαρκούντος τοῦ δεῖπνου»²⁶. Ἐπίσης παρατηροῦμε ὅτι ὁ Ἀπ. Παῦλος δέχεται, πῶς ἡ εὐλογία τοῦ ποτηρίου ἀπὸ τὸν Κύριο ἐγένετο μετὰ τὸ «δεῖπνῆσαι», ἐνῶ, ὡς γνωστόν, ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἀναφέρει δύο ποτήρια εὐλογίας κατὰ τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, ἓνα πρὶν ἀπὸ τὸ Δεῖπνο καὶ ἓνα μετὰ. Τὸ πρῶτο αὐτὸ ποτήριον δὲν εἶναι τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἀλλὰ, σύμφωνα μὲ τὴν πιθανότερη ἐκδοχὴ, εἶναι ἐνὸς ἱεροῦ δεῖπνου, ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ συνήθιζαν οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὴ διάρκειαν τοῦ ἔτους²⁷.

Ἀκόμη στὴ σπουδαία αὐτὴ Εὐχαριστιακὴ μαρτυρία τοῦ Ἀπ. Παύλου βλέπουμε (στῖχ. 26) νὰ προστίθενται καὶ ἄλλοι λόγοι, ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνους ποὺ μᾶς διασώζουν τὰ ἱ. Εὐαγγέλια: «ὡσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ». Οἱ λόγοι αὗτοι γέννησαν τὴν ἀπορία, τὸ πρόβλημα, στοὺς ἐραστές τῶν Γραφῶν, ἐὰν εἶναι τοῦ Χριστοῦ λόγοι ἢ θεόπνευστο σχόλιο τοῦ Ἀπ. Παύλου. Οἱ περισσότερες ὅμως ἀπὸ τῆς ἀρχαίας λειτουργίας τοὺς περιλαμβάνουν στοὺς λόγους τῆς συστάσεως τοῦ Μυστηρίου²⁸.

(Συνεχίζεται)

26. Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστ. Κ.Δ., τ. Α', 1972².

27. Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν, Ἀθήναι 1972².

28. Π. Τρεμπέλα, Ἀρχαὶ καὶ χαρακτὴρ τῆς Χριστ. λατρείας..., σ. 129.

Μιχαὴλ Γαλανοῦ(†)

«ΒΙΟΙ ΑΓΙΩΝ»

Κυκλοφοροῦν καὶ οἱ δώδεκα τόμοι ἀπὸ τὸ μνημειῶδες ἔργο τοῦ μεγάλου συγγραφέως. Ἀληθινὸ θησαυρισμὸς γιὰ κάθε βιβλιοθήκη. Ἐκδόση τρίτη, Ἀποστολικῆς Διακονίας.

ΘΕΜΑΤΑ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΘΕΩΡΙΩΝ*

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ιγ) Ἡ ὁργάνωση «Υγεία - Οἰκολογία», πού συμμετεῖχε στίς ἐκλογές καί σάν πολιτικό κόμμα καί λειτουργεῖ ραδιοφωνικό σταθμό, συμπλέκεται μέ παραθρησκευτικές, ἐσωτεριστικές ὁργανώσεις καί ψυχολατρείες, ὅπως μέ τήν Σαηεντόλοτζυ τῆς λεγόμενης «Ἐκκλησίας τῆς Σαηεντολογίας», τοῦ Ρὸν Χάμπαρτ, στήν ὁποία ἔχει παραχωρήσει τακτική ἐβδομαδιαία ἐκπομπή. Τέτοιες ὁργανώσεις χαρακτηρίζονται ἀπό εἰδικούς σάν «καταστροφικές λατρείες» τὸ Εὐρωκοινοβούλιο, μέ ψήφισμά του (1984) κάλεσε τοὺς ἀρμόδιους Ὑπουργοὺς τῶν κρατῶν - μελῶν τῆς ΕΟΚ σὲ συνεργασία γιὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμετώπιση τοῦ κινδύνου, πού ἀπειλεῖ τοὺς νέους. Ὅμως τὰ Ἑλληνικά ἀρμόδια Ὑπουργεῖα δὲν ἀνταποκρίθηκαν σ' αὐτὴ τὴν πρόσκληση.

Τὰ μέλη τῆς Συνδιασκέψεως, στὰ ὁποία ἔχει ἀνατεθεῖ τὸ ἔργο τῆς ἀντιμετώπισης αὐτοῦ τοῦ κινδύνου ἀπὸ μέρους τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τίς ὁποῖες ἐκπροσωποῦσαν στὸ Κυβέρι Ἀργολίδος, μέ ὅλο τὸν σεβασμό, κάνουν ἐκκλήση πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν δημιουργία τῶν ἀπαιτήτων δομῶν γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων πού δημιουργοῦν οἱ παραθρησκευτικές καί αἱρετικές ὁμάδες στήν Ἑλληνικὴ κοινωνία. Εἰδικώτερα:

1. Ὑποβάλλουν σχέδιο Κανονισμοῦ, τὸ ὁποῖο ἐνεκρίθη ἀπὸ τὴν ὁλομέλεια τῆς Συνδιασκέψεως, γιὰ τὴν δημιουργία εἰδικοῦ φορέως στίς Μητροπόλεις πού ὑπηρετοῦν οἱ ἐντεταλμένοι γιὰ θέματα αἱρέσεων καί κοσμοθεωριῶν, πού στηρίζεται στὴν κειμένη νομοθεσία. Ὁ ἐν λόγῳ φορέας, ὅπως σχεδιάζεται σ' αὐτὸν τὸν Κανονισμό, διαθέτει τὴν ἀπαραίτητη «ἐδλυγισία» καί ἐξασφαλίζει τὰ ἀπαραίτητα λειτουργικὰ πλαίσια γιὰ τὴν προετοιμασία τῶν συνεργατῶν καί τὴν ἐπ' ἀνένταξή τῶν θυμάτων στὴν ἐν Χριστῷ κοινωνία καί λειτουργικὴ ζωή.

2. Παρακαλεῖ εὐσεβᾶτως τὴν Ἱερὰν Σύνοδο νὰ πῶς διευκολύνει τὴν νομικὴν ἐπεξεργασία τοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ καί κοινοποιήσει αὐτὸν στίς Ἱερές Μητροπόλεις.

3. Διατυπώνει μέ σεβασμὸ τὴν παράκληση νὰ ἐξετασθεῖ κατὰ πόσον πρέπει νὰ διεκδικηθῇ τὸ δικαίωμα, πού σὲ ὅλες τίς χώρες τῆς ΕΟΚ θεωρεῖται αὐτονόητο, νὰ ἔχει ἡ Ἐκκλησία οὐσιαστικὸ λόγο:

—Στὸν καταρτισμὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν στὰ σχολεῖα.

—Στὴ σύνταξη τῶν διδακτικῶν διδλίων τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν.

—Στὸ διορισμὸ τῶν καθηγητῶν τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ὥστε νὰ ἀποφεύγονται θλιβερές περιπτώσεις διδασκόντων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐμπνέονται ἀπὸ Ὁρθόδοξο φρόνημα, οὔτε τὸ μεταδίδουν στὰ παιδιὰ. Ἡ ἀναγκαιότητα αὕτη γίνεται πῶς ἐπιτακτική, δεδομένου ὅτι πτυχίο Θεολογικῆς Σχολῆς, μπορεῖ, δυστυχῶς, σήμερα νὰ λάβει ἀκόμη καί δεδηλωμένος ἄθεος.

Πέραν τούτων τὰ μέλη τῆς Συνδιασκέψεως παρακαλοῦν εὐσεβᾶτως τὴν Ἱερὰν Σύνοδο, ὅπως ἐξετάσει τὴ δυνατότητα λειτουργίας Ἐπιμορφωτικῆς Σχολῆς γιὰ θέμα αἱρέσεων καί κοσμοθεωριῶν, προκειμένου νὰ ἐκπαιδεύτουν οἱ συνεργάτες τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, καθὼς καί οἱ καθηγητὲς τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, καί νὰ ἐνημερώνονται συνεχῶς, δεδομένου ὅτι τὸ «σκηνικὸ» τῶν αἱρέσεων καί τῆς παραθρησκείας ἀλλάζει συνεχῶς. Ἐπίσης ὅπως ληφθεῖ πρόνοια γιὰ τὴν ἐνημέρωση τῶν μονίμων στελεχῶν τῶν τριῶν σωμάτων τῶν Ἑνόπλων Δυνάμεων καί τῆς Ἀστυνομίας.

Ἐπίτιμος Πρόεδρος τῆς Συνδιασκέψεως στὸ Κυβέρι ἦταν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀργολίδος κ. Ἰάκωβος, ὁ ὁποῖος παρέσχε καί τὴν φιλοξενία τῆς Συνδιασκέψεως σὲ Ἱδρυμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Παραυρέθησαν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Σπάρτης κ. Εὐστάθιος καί Νικοπόλεως κ. Μελέτιος. Χαιρετισμὸ ἀπηύθυνε ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Νεαπόλεως κ. Ἀμβρόσιος, τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων. Στὴ Συνδιάσκεψη ἔλαβαν μέρος ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καρπενησίου κ. Νικόλαος καί 45 συνεργάτες, ἐντεταλμένοι Ἱερῶν Μητροπόλεων καί μέλη τῆς «Ὁμάδος Ἑργασίας» τῆς «Πανελληνίου Ἐνώσεως Γονέων διὰ τὴν Προστασίαν τῆς Οἰκογενείας καί τοῦ Ἀτόμου».

Βασικοὶ εἰσηγητὲς ἦσαν: Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νικοπόλεως κ. Μελέτιος («Τὸ σύνδρομο τῆς Νέας Ἐποχῆς»), ὁ π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος, Γραμματέας τῆς Σ.Ε. ἐπὶ τῶν αἱρέσεων («Εἰσαγωγή στὴ Νέα Ἐποχή»), ὁ π. Ἰωάννης Σκιαδαρέσης, Ἐντεταλμένος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως («Ἡ πρόκληση τοῦ ὄφους στὴν Ἀποστολικὴ ἐποχή»), ἡ Νικολέττα Κατερινοπούλου, κοινωνικὴ λει-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 211 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

ΟΙ ΠΕΝΗΝΤΑ ΕΞΙ ΑΓΙΟΙ ΓΕΩΡΓΙΟΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ *

Τοῦ Δρ. ΚΩΝ. Μ. ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΥ

Ἱατροῦ Καρδιολόγου

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὁ Ἐπίσκοπος Νικομηδείας, ὁ ποιητὴς τῶν Κανόνων, εἶναι ὁ γνωστὸς ἐκκλησιαστικὸς ποιητὴς, ὁ φίλος καὶ σύγχρονος τοῦ Πατριάρχου Φωτίου, πρὸς τὸν ὁποῖο ἀπέστειλε καὶ ἐπιστολές.

Ἐξήσε τὸν ἕνατο αἰῶνα καὶ συνέθεσε πολλοὺς ἀσματικούς κανόνες καὶ λόγους, σὲ διάφορες γιορτές. Κοιμήθηκε εἰρηνικά.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὁ Ἐπίσκοπος Τριφυθοῦντος μετέσχε καὶ ὑπέγραψε τὰ πρακτικὰ τῆς Ζ' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΓΕΩΡΓΙΟΙ ΟΙ ΟΣΙΟΙ

Τὴν 17η Σεπτεμβρίου τιμᾶται ἡ μνήμη 4 Ὁσίων Ἀγίων Γεωργίων, ποὺ πῆγαν στὴν Κύπρο ἀπὸ τὴν Παλαιστίνη. Εἶναι ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Βαβατσινιώτης, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Ἐπιτηδειώτης, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Ἀλαμάνος ἢ Σαλαμάνος καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Περαχωρίτης. Ἐπίσης αὐτοὶ οἱ Ἅγιοι ἐορτάζουν καὶ στίς 12 Ὀκτωβρίου.

Στίς 8 Ἰανουαρίου ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμη τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Χοζεβίτου. Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Γεώργιος, πῆγε στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ προσκυνήσει τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ μετὰ ἀπὸ ἐκεῖ ἀποσύρθηκε στὴν Μονὴ τοῦ Χοζεβᾶ, παρὰ τὸν Ἰορδάνη ποταμὸ καὶ ἔγινε Μοναχός.

Ἐκεῖ μὲ αὐστηρότατη ἄσκηση πέρασε τὸ μοναχικὸ στάδιο καὶ τελικὰ ἀπεβίωσε εἰρηνικά.

Στίς 11 Μαρτίου, ἡ Ἐκκλησία μας, ἐορτάζει τὴν μνήμη τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Σιναΐτου. Αὐτὸς ἦταν Μοναχὸς τοῦ ὅρους Σινᾶ, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορα Ἰουστινιανοῦ (527-565). Τότε Πατριάρχης στὰ Ἱεροσόλυμα ἦταν ὁ Πέτρος. Ἐπὶ 70

ὁλόκληρα ἔτη, ἔζησε στὸ σπουδαῖο αὐτὸ ὄρος ἀσκούμενος στὸν μοναχισμό καὶ μετὰ ἐκοιμήθη εἰρηνικά.

Ἐξί μῆνες προτῆτερα προεῖδε τὸν θάνατό του.

Στίς 31 Δεκεμβρίου, ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμη τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Ὁσίου ἐν Κύπρῳ. Ἦταν εἰκονόφιλος καὶ εἶχε ἀκμάσει περὶ τὰ μέσα τοῦ 8ου αἰῶνα. Ἀναθεματίσθηκε μαζὶ μὲ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνὸ ἀπὸ τὴν εἰκονομαχικὴ σύνοδο τοῦ 754. Ὅμως καὶ οἱ δύο ἀποκαταστάθηκαν ἀπὸ τὴν Ζ' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῇ Σύνοδο.

Στίς 26 Νοεμβρίου ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμη τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ ἐν Κυπαρίσσῳ. Μεταξὺ τῶν τριακοσίων Ὁσίων ποὺ πῆγαν ἀπὸ τὴν Παλαιστίνη στὴν Κύπρο, στὴν ἀσματικὴ ἀκολουθία τῶν ἐν Κύπρῳ Ἀγίων, ἀναφέρεται καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Τερατισιώτης ἢ Στερατζιώτης ὁ Ὁσιος. Μαρτυρεῖται ναὸς πρὸς τιμὴν του νοτιοανατολικά τοῦ χωριοῦ Ξυλοτύπω, μεταξὺ τῶν χωριῶν Ἀχνας καὶ Αὐγόρου.

Στίς 4 Ἀπριλίου ἡ Ἐκκλησία μας, ἐορτάζει τὴν μνήμη τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, τοῦ ἐν Μαλεῶ. Ἀπὸ μικρὸ παιδάκι ὁ Ἅγιος αὐτὸς Γεώργιος, εἶχε μεγάλη ἀγάπη πρὸς τὴν Θρησκεία.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦταν τὸ πρότυπο τῆς ζωῆς του.

Ὅταν οἱ γονεῖς του θέλησαν νὰ τὸν νυμφεύσουν μὲ μία κοπέλα, αὐτὸς ἀρνήθηκε γιατί εἶχε πάρει τὴν μεγάλη ἀπόφαση νὰ ἐνδυθεῖ τὸ ἀγγελικὸ σχῆμα καὶ νὰ γίνεи Μοναχός.

Σὰν Μοναχός, διέπρεψε στὴν ἐγκράτεια, στὴν νηστεία, στὴν σκληραγωγία καὶ στὴν προσευχή.

Πολλοὶ ἄνθρωποι πῆγαιναν νὰ τὸν συναντήσουν

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 216 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

τουργός, μέλος τῆς «Ὁμάδος Ἐργασίας» («Ὁ ἀποκρυφισμὸς μέσα ἀπὸ τὰ παιδικὰ παιχνίδια»), ἡ Ντίνα Παπαθανασοπούλου, μέλος τῆς «Ὁμάδος Ἐργασίας» («Ἀρνητικὲς ἐπιδράσεις παραθρησκευτικῶν ὁμάδων στὴν παιδικὴ ἡλικία»), ἡ Κατερίνα Βασιλάκη, μουσικός, μέλος τῆς «Ὁμάδος Ἐργασίας» («Ὁ ἀποκρυφισμὸς μέσα ἀπὸ τὰ βίντεο κλίπς») καὶ ὁ Πρόδρομος Μαυρίδης, μέλος τῆς «Ὁμάδος Ἐργασίας» («Ἀποκρυφιστικὲς ὁργανώσεις πίσω ἀπὸ ἀθλητικούς συλλόγους»).

Γενικὸς Συντονιστὴς τῆς Συνδιασκέψεως ἦταν ὁ

π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος. Τὴν Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴ σύνταξη τῶν πορισμάτων ἀποτελοῦσαν: ὁ π. Ἰωάννης Σκιαδαρέσης, ὁ π. Παῦλος Ἰωάννου (Ἱ. Μητρόπολις Χαλκίδος), ὁ π. Χρυσόστομος Μαϊδώνης (Ἱ. Μητρόπολις Ἱερισσοῦ) καὶ ὁ κ. Νίκος Βαμβουνάκης (Μέλος τῆς «Ὁμάδος Ἐργασίας»).

Μὲ ἐξουσιοδότηση τῆς Ἐπιτροπῆς

Συντάξεως Πορισμάτων

Ὁ Συντονιστὴς τῆς Συνδιασκέψεως

π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος

για να ενισχυθούν πνευματικά από τις πατρικές συμβουλές του.

Όμως αυτός, αποφάσισε αργότερα, για να μην ενοχλείται από τους πολλούς και να ζήσει πιο έντονα την μοναχική ζωή, να αναχωρήσει για το όρος Μαλεό.

Το παράδειγμά του ακολούθησαν και άλλοι Μοναχοί και έτσι πολλοί κατοίκησαν αυτό το όρος. Αυτός δέ, τους καθοδηγούσε πάντα στην πνευματική άσκηση και την προσευχή, για να φθάσουν πιο κοντά στην χριστιανική τελειότητα.

Στις 13 Μαΐου, η εκκλησία μας εορτάζει την μνήμη του Αγίου Γεωργίου του Όσιου, του Ίθιρος, που ήταν εξάδελφος του Αγίου Εϋθυμίου, του Κτίτορος της Μονής των Ίθιρων στο Άγιο Όρος. Μετά τον θάνατο του Όσιου Εϋθυμίου, έγινε Κτίτορας ο Άγιος αυτός Γεώργιος της Μονής και μάλιστα του Καθολικού Ναού της.

Υπάρχουν και δύο Άγιοι Γεώργιοι, Όσιοι από την Κύπρο, που είναι έντελως άγνωστοι στην Ελλάδα. Ο πρώτος εορτάζει στις 11 Απριλίου και στις 26 Απριλίου και είναι ο Άγιος Γεώργιος ο Καθηγητής και Ηγούμενος αλλά και Κτίτορας της Μονής Ιωάννου του Χρυσοστόμου στην Κύπρο.

Ο δεύτερος εορτάζει στις 31 Δεκεμβρίου και είναι ο Άγιος Γεώργιος ο θαυματουργός, ο Κύπριος, ο λεγόμενος Μαχαιρωμένος.

Στις 27 Απριλίου τιμάται η μνήμη του Αγίου Γεωργίου του Στυλίου, μαζί με τον αυτάδελφό του, τον Συμεών.

Την 1η Μαΐου, η εκκλησία μας εορτάζει την μνήμη του Αγίου Γεωργίου Γοματίου, Όσιου (1822), ο οποίος είναι τοπικός άγιος της ιερής Μητροπόλεως Ιερισσού.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλούνται οι συνδρομητές των περιοδικών «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» και «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε αλλαγή της διεύθυνσής τους να τη γνωρίζουν άμέσως στα Γραφεία των Περιοδικών, Ιωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Αθήνα, αναφέροντας απαραίτητα και την παλαιά τους διεύθυνση, για να γίνει κανονικά ή αποστολή των Περιοδικών.

Επίσης στις 11 Μαρτίου, τιμάται η μνήμη του Αγίου Γεωργίου του θαυματουργού και Νεοφανούς, ο οποίος έζησε και αγίασε τον δέκατο αιώνα.

Αυτός είχε γυναίκα και παιδιά. Όμως η αγάπη του για τον ασκητισμό τον έκανε να εγκαταλείψει τους δικούς τους και να περιφέρεται από τόπο σε τόπο και από τις πόλεις στην έρημο. Έτσι έπαθε πολλές ταλαιπωρίες και κακουχίες. Τις τελευταίες ημέρες της ζωής του, πήγε στην Κωνσταντινούπολη και κατέφυγε στον Ναό του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου στο Δυΐπιο. Μετά από επτά μέρες απέθανε εκεί. Τον έβαλαν μέσα σε μια λίθινη λάρνακα και τον έθαψαν στον νάρθηκα του Ναού. Επί του τάφου του, έγιναν θαύματα.

Ένας άλλος Άγιος Γεώργιος που έζησε κι αυτός στην Κωνσταντινούπολη, τιμάται από την εκκλησία στις 23 Μαρτίου και αποκαλείται Άγιος Γεώργιος ο θαυματουργός (Acta Sanctorum, 9ος τόμος, σελ. 463).

ΑΓΙΟΙ ΓΕΩΡΓΙΟΙ ΠΟΥ ΕΓΙΝΑΝ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Στις 21 Ιουλίου αναφέρεται η μνήμη ενός άλλου Αγίου Γεωργίου που υπήρξε Μάρτυρας και έμαρτύρησε μαζί με κάποιο άλλο Άγιο Θεόδωρο. Στις 3 Νοεμβρίου όπως αναφέρθηκε στην αρχή, τιμάται η μνήμη του Αγίου Γεωργίου του Νεαπολίτου, του Νέου (1797).

Ο Άγιος αυτός Γεώργιος, ήταν από την Νεάπολη της Μικράς Ασίας και έζησε τον δέκατο όγδοο αιώνα.

Ήταν εκλεκτός Ιερέας και είχε πολλές αρετές γι' αυτό και ήταν αγαπητός όχι μόνο στους Έλληνες αλλά και στους Τούρκους.

Το έτος 1797 όταν ήταν πια πολύ γέροντας, προσκλήθηκε, από την Νεάπολη που βρισκόταν, να πάει στο χωριό Μαλακοπή, να ιεουργήσει εκεί, γιατί ο παπās των εκεί χριστιανών ήταν άρρωστος.

Αυτός δέχθηκε ευχαρίστως, παρά το ότι ήταν 6 ώρες μακριά η Μαλακοπή και επίσης υπήρχε μεγάλος κίνδυνος από μέρους των Τούρκων, λόγω της επανάστασης του Όρλώφ.

Εξέκίνησε λοιπόν ιππεύοντας ένα όνο και ενώ πλησίαζε να φτάσει στην Μαλακοπή, στην θέση «Κόμπια - Ντερές» του επιτέθηκαν εξαγριωμένοι και φανατισμένοι Τούρκοι ποιμένες και αφού τον έλίστευσαν, ύστερα τον έφόνευσαν και απέκοψαν την τίμια κεφαλή του. Έτσι τον πέταξαν σ' ένα παρακείμενο φαράγγι.

Μετά από 3-4 ημέρες, ανησύχησαν από την άπου-

σία του και οι Νεαπολίτες και οι χωρικοί της Μαλακοπής και άρχισαν να ψάχνουν για να τον βρουν.

Μεγάλη ήταν η θλίψη που τους κατέλαβε και ο αποτροπιασμός τους όταν τον βρήκαν μέσα στην ξερμιά άγρίως δολοφονηθέντα.

Τον εκήδευσαν και τον έθαψαν εκεί κοντά που τον ανέκαλυσαν. Αργότερα το Άγιο Λείψανό του μεταφέρθηκε μέσα στην Νεάπολη και έγινε πηγή πολλών θαυμάτων και ιαμάτων.

Το 1924 όταν ήλθαν οι Νεαπολίτες ως πρόσφυγες στην Ελλάδα μετέφεραν και το ιερό Λείψανο του Αγίου τους, σαν πολύτιμο θησαυρό μέσα σε ειδική λάρνακα και το έναπέθεσαν στον Ιερό Ναό του Αγίου Εύσταθίου στον Περισσό Νέας Ιωνίας Αττικής. Από τότε γίνονται πολλά συγκινητικά θαύματα του Αγίου μέχρι και σήμερα. Ο ναός του Αγίου Εύσταθίου, που βρίσκεται δόλωμο το λείψανο του Αγίου, υπάγεται σήμερα στην Ιερή Μητρόπολη Νέας Ιωνίας και Φιλαδέλφειας.

Ο Άγιος Γεώργιος ο Μάρτυρας είναι ένας από τους δέκα Μάρτυρες που μαρτύρησαν στα Μέγαρα. Ο Άγιος αυτός Γεώργιος μαζί με άλλους τρεις Αγίους τον Πολύευκτο, τον Αδριανό και τον Πλάτωνα εορτάζουν την 1η Φεβρουαρίου, οι υπόλοιποι έξι εορτάζουν στις 16 Αυγούστου.

Ο Άγιος Γεώργιος, ο Λιμνιώτης, ο Όσιος και Μάρτυρας ήταν Μοναχός στον Όλυμπο της Βιθυνίας της Μικράς Ασίας.

Από την νεανική του ηλικία είχε εισέλθει στην ενάρετο μοναχική ζωή. Όταν ο Άγιος αυτός Γεώργιος, ήταν πια πολύ ηλικιωμένος, αυτοκράτορας της Βυζαντινής αυτοκρατορίας ήταν ο Λέων ο Ίσαυρος (717-741), ο οποίος κήρυξε διωγμό έναντίον των εικόνων. Έτσι έσπαζαν τις αγίες εικόνες και εκαίγαν τα τίμια λείψανα των Αγίων.

Δεν μπορούσε λοιπόν αυτός ο Άγιος άνθρωπος που είχε ζήσει όλη την ζωή του με τανάματα της Ορθοδοξίας, με τον σεβασμό και την αγάπη προς τις εικόνες και τα αγία λείψανα, να βλέπει αυτές τις αίσχρότητες και αποφασίζει με κίνδυνο της ζωής του να παρουσιασθεί στον αυτοκράτορα και να τον ελέγξει για την δυσσεβή του γνώμη και για το άθεο φρόνημά του.

Αυτό όμως είχε σαν αποτέλεσμα να συλληφθεί σε ηλικία 95 ετών, να βασανισθεί ποικιλότροπα και τέλος να αποθάνει μαρτυρικά. Δεν δέχτηκε καθόλου με τα βασανιστήρια αλλά γεμάτος θάρρος και θεϊκή δύναμη, παρέδωσε το πνεύμα του μέσα σε προσευχή και ευχαριστία προς τον Θεό.

Η ιερή μνήμη του εορτάζεται στις 24 Αυγούστου. Ο Άγιος Γεώργιος ο Βηθλεεμίτης Διάκονος και Μάρτυρας 27 Ιουλίου του 852.

ΟΙ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΑΓΙΟΙ ΓΕΩΡΓΙΟΙ

Ο Άγιος Γεώργιος, ο Νεομάρτυρας ο Σέρβος, που μαρτύρησε στην Σόφια κατά το έτος 1515.

Είχε ανατραφεί με τις θείες Γραφές και είχε μορφωθεί χριστιανικά. Εύρέθηκε κάποτε σε διάλογο με τους Τούρκους και τόσο πολύ εξευτέλισε την θρησκεία του Μωάμεθ, ώστε τους εξαγρίωσε και τους ντρόπιασε.

Αυτοί δε γεμάτοι φανατισμό τον συνέλαβαν και τον εκάψαν ζωντανό στην Σόφια το έτος 1515. Η ιερή μνήμη του, εορτάζεται στις 11 Φεβρουαρίου.

Ο Άγιος Γεώργιος, ο Πασγιάνος εκ Πλαγιάς Λέσβου (Μυτιλήνης). Σύμφωνα με την παράδοση, ο Άγιος αυτός Γεώργιος ήταν από την Κοινότητα Πλαγιάς της περιφέρειας Πλωμαρίου, όπου και σήμερα πολλές οικογένειες φέρουν το επίθετο «Πασγιάνου».

Ήταν ράπτης το επάγγελμα και μαρτύρησε για την ευσέβεια στο Βυζάντιο στις 14 Φεβρουαρίου του έτους 1693.

Ο Άγιος Γεώργιος, ο Νεομάρτυρας, ο Κύπριος, που μαρτύρησε στην Πτολεμαίδα ή Άκρα της Παλαιστίνης το 1752 ήταν ένας ωραίος και ευσεβής νέος.

Αυτός συκοφαντήθηκε αδικώς στις τουρκικές αρχές σαν ύβριστής της Μωαμεθανικής θρησκείας.

Οι κριτές που τον έκριναν είχαν την αξίωση να άρνηθεί την χριστιανική πίστη και να γίνει Μωαμεθανός.

Όμως εκείνος με θάρρος εκκλησιαστικό άρνήθηκε να αλλάξει την πίστη του, γι' αυτό και τον καταδικάσαν σε θάνατο.

Πρώτα τον πυροβόλησαν με όπλα και όταν έπεσε κάτω νεκρός τον κατατρύτησαν με τα μαχαίρια τους.

Η μνήμη του εορτάζεται μαζί με τον νεομάρτυρα Άγιο Γεώργιο στις 23 Απριλίου, ή δε ανακομιδή των λειψάνων του στις 13 Απριλίου. Η ανακομιδή των λειψάνων του Αγίου έγινε το 1967 από την Άκρα (Πτολεμαίδα) της Παλαιστίνης στην Λευκωσία και τα κατέθεσαν στον Ιερό Ναό του Αγίου Ιωάννου της πόλεως.

Ο Άγιος Γεώργιος ο Ζώρζης ή Κιουρτζής, ο Ίθρ, καταγότανε από την Ίθρη. Είχε χριστιανούς γονείς και έφερε το χριστιανικό όνομα Γεώργιος. Φτωχό παιδί στην Λέσβο αναγκάστηκε να γίνει υπηρέτης

σὲ κάποιο μωαμεθανὸ πὺν ἐκμεταλλευόμενος τὴν ἡλικία του τὸν ἔκαμε μωαμεθανὸ καὶ τὸν ὀνόμασε Σαλῆ.

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ κυρίου του ἔζησε σὰν μωαμεθανὸς καὶ ἔκανε τὸν ἔμπροσθεν ἀγοράζοντας καὶ μεταπουλώντας διάφορα εἶδη.

Ἐμείνε ἄγαμος, φτωχὸς καὶ πέρασε ὅλη τὴν ζωὴ του εἰρηνικά, τίμια καὶ μὲ ἀγάπη σὲ Τούρκους καὶ Χριστιανούς.

Στὴν ἡλικία τῶν ἐβδομήντα χρόνων ξύπνησε ἡ συνείδησή του καὶ ἀποφάσισε νὰ ἐπιστρέψει στὴν πίστι τοῦ Χριστοῦ.

Χωρὶς νὰ τὸν ἀναγκάσει κανεὶς παρουσιάζεται αὐτοόρμητα στὸν Τούρκο κριτὴ καὶ δηλώνει μὲ θάρρος «Ἐγὼ γεννήθηκα ἀπὸ χριστιανούς γονεῖς. Φτωχὸ παιδί καὶ ὀρφανὸ μὲ ἀνάγκασε τὸ ἀφεντικό μου νὰ γίνω μωαμεθανός. Τώρα δηλώνω πὺς θέλω νὰ πεθάνω Χριστιανός». Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Γεώργιος, ἀγόγγυστα ὑπέμεινε τὰ σκληρὰ βασανιστήρια καὶ ὁμολογοῦσε μὲ θάρρος τὴν πίστι του καὶ τὴν ἀγάπη του στὸν Χριστό.

Οἱ Τούρκοι βλέποντας ὅτι ὁ Μάρτυρας ἀδιαφοροῦ-

σε γιὰ τὶς ἀπειλὲς καὶ τὰ βασανιστήρια, ἀποφάσισαν νὰ τὸν θανατώσουν μὲ ἀπαγχονισμό. Τὸν πῆγαν λοιπὸν σὲ μιὰ τοποθεσία τῆς Μυτιλήνης πὺν λέγεται «Παριὼν Καποῦ» καὶ ἐκεῖ ἐξετέλεσαν τὴν μιαιφόνειά του πρᾶξη, στίς 2 Ἰανουαρίου 1770.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Χατζῆς ἐκ Φιλαδελφείας πὺν μαρτύρησε στὸ Καρατζᾶ - σοῦ τὸ ἔτος 1794, στίς 2 Ὀκτωβρίου.

Καταγόταν ἀπὸ τὴν Φιλαδέλφεια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐργαζόταν σὰν Ράπτης στὸ Καρατζᾶ - σοῦ.

Κάποτε παρὰσύρθηκε ἀπὸ τὸν θυμὸ του καὶ ἔπεσε σὲ ἀσέβεια. Γρήγορα ὅμως μετάνιωσε καὶ πῆγε στὸ Ἅγιο Ὅρος, ὅπου βρῆκε τὴν γαλήνη τῆς συνείδησής του, καὶ τὴν προηγούμενη σταθερότητα στὴν χριστιανικὴ του πίστι. Ὅσοτερά γύρισε στὸ μέρος πὺν ζοῦσε καὶ ἐργαζόταν, συνελήφθη σὰν χριστιανὸς καὶ ἀφοῦ βασανίστηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, αὐτοὶ τὸν ἐθανάτωσαν μὲ ἀποκεφαλισμό.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὁ Νεομάρτυρας, πὺν μαρτύρησε στὴν Μαγνησία τὸ 1796. Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Γεώργιος, ἦταν ὑπηρετὴς κάποιου Τούρκου στὴν Μαγνησία, καὶ φοροῦσε καὶ φέσι.

Ὅταν ὅμως ἔφυγε ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τοῦ κυρίου του καὶ ἔβγαλε καὶ τὸ φέσι τὸν ἐξανάγκασαν οἱ Τούρκοι νὰ ἀλλάξει τὴν πίστι του καὶ νὰ γίνῃ Μωαμεθανός.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν δέχθηκε νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ τὸν ριζάνε στὴν φυλακὴ ἀφοῦ πρῶτα τὸν ἐμαστίγωσαν δυνατὰ.

Μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες στὴν φυλακὴ, παρέδωσε τὸ πνεῦμα του στίς 23 Ἀπριλίου τοῦ 1796.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Νεομάρτυρας, πὺν μαρτύρησε στὴν Ἐφεσο τὸ 1801. Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Γεώργιος, ἦταν ἀπὸ τὴν Νέα Ἐφεσο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Στὰ 42 τοῦ χρόνια, ἦταν παντρεμένος μὲ γυναῖκα καὶ παιδιά. Ὅμως εἶχε μιὰ πολὺ κακὴ συνήθεια, ἔπινε συχνὰ οἶνοπνευματώδη καὶ μεθοῦσε πολὺ.

Ἐτοί μιὰ φορὰ πάνω στὸ μεθύσι του, ἔγινε ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ ἀλλαξοπίστησε, καὶ μάλιστα παρουσία πολλῶν εἶπε ὅτι γίνετα μωαμεθανός. Γρήγορα ὅμως μετανόησε γι' αὐτὴν του τὴν πράξη καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὴν Νέα Ἐφεσο καὶ πῆγε ἀπέναντι στὴν Σάμο.

Ὅμως οἱ Τούρκοι τὸν βρῆκαν ἀργότερα στὴν Σάμο, τὸν συνέλαβαν, τὸν ὑποχρέωσαν μὲ τὴν βία νὰ ὑποστῇ περιτομὴ καὶ τὸν ἔβαλαν νεωκόρο σὲ ἓνα τζαμί. Ἐκεῖ ἔμεινε μόνο 10 μῆνες καὶ μετὰ ἔφυγε πικρὰ μετανωμένος, καὶ ἐξαφανίστηκε ἀπὸ τὸν τόπο.

Τὸ 1801, τὴν 1η Μαρτίου, ἐπέστρεψε στὴν πατρί-

Τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔχει καὶ τὴν ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ τῶν βιβλίων:

★ ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ περὶ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ, μὲ στόχασες πνευματικὰς καὶ κατὰ-ωξιν εἰς κάθε κεφάλαιον. Προνοίᾳ τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν Σεργίου.

★ Η ΖΩΗ ΕΚ ΤΑΦΩΝ. Αὐθεντικὲς μαρτυρίες τῆς θαυμαστῆς φανερώσεως τῶν ἁγίων Ραφαήλ, Νικολάου καὶ Εἰρήνης. Τοῦ Μητροπ. Γουμηνίου-σης Δημητρίου.

★ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΛΗΞΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ, ἡ πὺς οἱ ἐξελικτικοὶ ἐλίσσονται γιὰ νὰ πείσουν ὅτι τὰ εἶδη ἐξελίσσονται. Τοῦ Γιάννη Κωστώφ, φυσικοῦ.

★ ΠΕΡΠΑΤΩΝΤΑΣ ΣΤΟ ΦΩΣ. Ὁδοιπορικὸ στοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ στὸ Σινᾶ. Τῆς Κασσιανῆς Πανουτσπούλου Ἔκδοση Γ'.

★ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΙΧΗ: ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ Α' Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ. Τοῦ διατελ. Καθηγητοῦ Ἀθαν. Δεληκωστοπούλου.

★ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ, Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ. Τοῦ Ἰδίου.

Γράψατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασιῶν 1 - 115 21 Ἀθήνα, τηλ. 722.8008.

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσάνου 2, πλατ. Κλαυθμῶνος, τηλ. 322.8637.

Η Ε΄ ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τοῦ κ. ΝΙΚ. Κ. ΔΡΑΤΣΕΛΛΑ, Θεολόγου

Β΄

Στις ἐπόμενες δύο παραγράφους, ὁ ἅγιος Κύριλλος ὁμιλεῖ γιὰ τὴν μισθοποδοσία καὶ δικαίωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν πίστη του στὸν Θεό. Ἀναφέρει ὡς

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 221 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

δα του πλήρως μετανοημένος, καὶ ἐπιθυμώντας διακαῶς νὰ μαρτυρήσει γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔτσι νὰ ἐξαγνισθεῖ. Στις 3 Ἀπριλίου τοῦ 1801, παρουσιάζεται μόνος του στὸν Τοῦρκο κριτὴ καὶ τοῦ λέγει μὲ θάρρος, ὅτι εἶναι χριστιανὸς καὶ ὅτι μετανοεῖ πικρὰ πού σὲ κάποια στιγμή ἀδυναμίας ἀπαρνήθηκε τὴν πίστη του.

Τότε ὁργίσθηκε ὁ Τοῦρκος κριτής, γιὰ τὴν θαρραλέα ὁμολογία τοῦ Μάρτυρα καὶ προστάζει νὰ τὸν συλλάβουν καὶ νὰ τὸν ρίξουν στὴν φυλακή.

Ὅλες οἱ προσπάθειες πού ἔκαναν οἱ Τοῦρκοι ἐπὶ δύο ἡμέρες νὰ τὸν μεταπείσουν νὰ ἀλλάξει γνώμη καὶ νὰ ὁμολογήσει τὴν μωαμεθανικὴ τους πίστη παρέμειναν ἄκαρπες.

Ἔτσι τελικὰ στίς 5 Ἀπριλίου τοῦ 1801 τὸν ἐθανάτωσαν μὲ ἀποκεφαλισμό. Τὸ ἅγιο λείψανό του, ἔγινε πηγὴ θαυμάτων καὶ οἱ χριστιανοὶ τὸ ἔφεραν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη καὶ τὸ ἔθαψαν στὸν τάφο τοῦ Ἁγίου Πολυδώρου.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Νεομάρτυρας, ὁ Χιοπολίτης, πού μαρτύρησε τὸ ἔτος 1807, γεννήθηκε στὸ χωριὸ Πιθυὸς τῆς Χίου τὸ ἔτος 1785. Ἦμεινε ὀρφανὸς σὲ ἡλικία 9 μηνῶν καὶ μεγάλωσε στὰ χέρια μητριᾶς.

Μικρὸ παιδί ἀκόμα, πῆγε νὰ ἐργασθεῖ στὰ Ψαρὰ καὶ κατόπιν στὴν Καβάλα. Ἐκεῖ τὸν συνέλαβαν μαζὶ μὲ ἄλλα παιδιά γιατί ἔκλειψαν καρπούζια ἀπὸ ἓνα περιβόλι καὶ ὁδηγήθηκε μπροστὰ στοὺς Τούρκους ἀστυνομικούς.

Τὸν ἀπειλήσαν γιὰ τὴν κλοπὴ πού ἔκανε, ὅτι θὰ τὸν κρεμοῦσαν ἂν δὲν ἄλλαζε τὴν πίστη του, καὶ ἀπὸ τὸν φόβο τῆς τιμωρίας, ἀλλαξοπίστησε, ἔγινε μωαμεθανὸς καὶ πῆρε τὸ ὄνομα Ἀχμέτ.

Ἀργότερα, ὅταν μεγάλωσε λίγο, μετάνοισε πικρὰ, γύρισε στὴν Χίο, βρῆκε τὸν πατέρα του, ὁ ὁποῖος τὸν

παράδειγμα πίστεως ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη τὸν Δανιὴλ («ἐμφράττει στόματα λεόντων ἢ πίστις, κατὰ τὸν Δανιήλ») ¹⁵ ἐνῶ στέκεται μὲ περισσότερην προσοχὴ στὸν Ἀβραάμ, γιὰ τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὅτι «οὐκ

15. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 81, στ. 13, R-R 138.

συγχώρεσε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πῆγε στὸ Αἰβαλί μὲ ὑπόδειξη τοῦ πατέρα του, γιὰ μεγαλύτερη ἀσφάλεια.

Στὸ Αἰβαλί περνοῦσε στὴν ἀρχὴ πολὺ καλὰ ἐργαζόμενος σὲ ἓνα ἀγρόκτημα. Ὅταν ἔγινε 22 χρόνων ἀρραβωνιάστηκε μὲ μία κοπέλα, μὲ σκοπὸ νὰ κάνει οἰκογένεια.

Γιὰ τὴν προετοιμασία τοῦ γάμου, χρειαζόταν χρήματα. Εἶχε ὅμως δανείσει χρήματα πρὶν ἀπὸ καιρὸ στὸν ἀδελφὸ τῆς ἀρραβωνιαστικιάς του καὶ τώρα ὅπως ἦταν φυσικὸ τοῦ τὰ ζήτησε.

Αὐτὸς ὅμως θύμωσε γι' αὐτό, ἐπειδὴ φαίνεται δὲν εἶχε διάθεση νὰ τοῦ τὰ ἐπιστρέψει. Ἐπειδὴ δέ, τοῦ εἶχε ἐμπιστευθεῖ τὸ μυστικὸ του, ὅτι δηλαδὴ εἶχε μικρὸς ἀλλαξοπιστήσει καὶ μετὰ μετάνοισε, αὐτὸς ὁ ἑλεεινὸς, πῆγε καὶ κατήγγειλε τὸν μέλλοντα γαμβρὸ του, στίς τουρκικὲς ἀρχές, σὰν ἐξωμότη.

Σὲ λίγες ἡμέρες, πῆγαν οἱ Τοῦρκοι καὶ τὸν συνέλαβαν. Τὸν πρόσταξαν νὰ ὁμολογήσει πίστη στὴν μωαμεθανικὴ θρησκεία, διότι ἄλλιῶς θὰ τὸν σκότωναν. Αὐτὸς ὅμως μὲ θάρρος ἐκκληρικὸ ἀπάντησε ὅτι ἦταν, εἶναι καὶ θὰ εἶναι χριστιανός, ὥσπου νὰ πεθάνει. Στὴν συνέχεια τοῦ ἔγιναν δελεαστικὲς προτάσεις, ἀπειλές, ἀλλὰ ὅλα τὰ ἀπέκρουσε μὲ περιφρόνηση.

Κλείστηκε στὴν φυλακὴ γιὰ δέκα ἑπτὰ ἡμέρες, ὑποφέροντας τὰ πάνδεινα ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Τελικὰ βγῆκε ἡ ἀπόφαση τῆς θανατικῆς του ἐκτέλεσης μὲ ἀποκεφαλισμό. Στις 26 Νοεμβρίου τοῦ 1807 ἔγινε ἡ φοβερὴ αὐτὴ καὶ ἄδικη ἐκτέλεση. Ὁ νεομάρτυρας Γεώργιος, ὁ Χιοπολίτης, αὐτὸ τὸ νέο παλληκάρι τῶν 22 χρόνων, ἔχυσε τὸ τίμιο αἷμα του στὸ Αἰβαλί (Κυδωνίες) τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρὸς χάρη τῆς χριστιανικῆς μας πίστεως καὶ ὁρίσθηκε ἡ ἡμέρα τοῦ μαρτυρίου του, 26 Νοεμβρίου, νὰ ἐορτάζεται ἡ μνήμη του.

(Συνεχίζεται)

ἐξ ἔργων μόνον ἐδικαιώθη, ἀλλ' ἐκ πίστεως»¹⁶. Ἀφοῦ μὲ λίγα λόγια ἀναφερθεῖ σὲ σημεῖα ἐνδεικτικὰ τῆς πίστεως τοῦ Ἀβραάμ, τὴν γέννηση τοῦ Ἰσαὰκ ἀπὸ γονεῖς μεγάλης ἡλικίας («ὁ Θεὸς τῷ πρεσβύτῃ τεκνογονίαν ἐπαγγέλλεται») ¹⁷ καὶ τὴν ὑπακοή τοῦ Ἀβραάμ στὸν Θεό, ὅσον ἀφορᾷ στὴν θυσία τοῦ Ἰσαὰκ («τῇ προαιρέσει μὲν προσήνεγκεν, ἀγαθοσύνη δὲ Θεοῦ τὸν υἱὸν ἔλαβε ζῶντα») ¹⁸, θὰ ἀναφέρει στὴν ἐπόμενη παραγράφο ὅτι ὡς τέκνα Ἀβραάμ δὲν θὰ πρέπει νὰ νοηθοῦν μόνον οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ ὅλοι ὅσοι πίστεψαν στὸν Θεό («ἀλλ' ὁ τύπος τῆς ἐκείνου πίστεως πάντας ἡμᾶς ποιεῖ τοῦ Ἀβραάμ») ¹⁹.

Μετὰ τὴν ἀναφορά τοῦ στοὺς Δανιὴλ καὶ Ἀβραάμ, ὁ ἅγιος Πατὴρ θὰ παραθέσει τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὁ ὁποῖος χάρις στὴν πίστη του περπάτησε πάνω στὴν θάλασσα καὶ μόλις τὴν ἔχασε, καταποντίστηκε («ἀλλὰ μέχρι μὲν οὗτου ἐπίστευσεν, ὑπὲρ τὸ ὕδωρ εἶχεν ἀσφαλῆ τὴν βάσιν» ὅτε δὲ ἐδίστασε, τότε ἤρξατο καταποντίζεσθαι) ²⁰, ἐνῶ θὰ σπεύσει νὰ προσθέσει ὅτι ἡ πίστη εἶναι κάτι, τὸ ὁποῖο μπορεῖ κάποιος νὰ δεχθεῖ καὶ μέσφ ἄλλων πιστῶν καὶ ἔτσι νὰ σωθεῖ («ἀλλὰ γὰρ καὶ οἱ ἄλλοι ἄλλων πιστευσάντων ἐσώθησαν») ²¹ καὶ ὡς τέτοιο παράδειγμα θὰ φέρει τὴν περίπτωση τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Καπερναοὺμ, ὁ ὁποῖος θεραπεύτηκε χάρις στὴν πίστη ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐβάσταζαν. Στὴν συνέχεια, ἀφοῦ ἀναφερθεῖ στὴν πίστη τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου, λέει ὅτι, γιὰ τοὺς ὀλιγόπιστους, ἡ αἴτηση μὲ προσευχή γιὰ παροχή πίστεως ἀπὸ τὸν Θεό συντελεῖ κατὰ πολὺ στὴν αὐξήσῃ τους σὲ αὐτὴν.

Κατόπιν, ὁ ἅγιος ὁμιλεῖ γιὰ τὶς δύο ἐκφάνσεις τῆς θρησκευτικῆς πίστεως. Ὡς πρώτη, νοεῖται «τὸ δογματικόν, συγκατάθεσιν τῆς ψυχῆς ἔχον περὶ τοῦδέ τινος» ²². Κατὰ τὸν Ἀρχιμανδρίτη π. Ἱερόθεο Βλάχο, «ἡ πρώτη εἶναι ἡ λογικὴ πίστη, ποὺ λέγεται πίστη ἐξ ἀκοῆς καὶ εἶναι εἰσαγωγικὴ πίστη» ²³ καὶ κατὰ τὸν ἀνωτέρω θεολόγο κληρικὸ «ἀποδεχόμεστε τὴν πίστη τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας γιὰ νὰ καθαρίσουμε τὴν καρδιά ἀπὸ τὰ πάθη καὶ νὰ ἀκολουθήσουμε ἐπιτυχῶς τὸ στάδιο τῆς καθάρσεως» ²⁴. Ἡ εἰσαγωγικὴ πίστη προσφέρει κάποια δυνατότητα σωτηρίας στὸν πιστὸ («ἐὰν γὰρ πιστεύσης, ὅτι κύριος Ἰη-

σοῦς Χριστὸς καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἡγείρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃς») ²⁵.

Ὡς δεύτερο εἶδος πίστεως, νοεῖται «τὸ ἐν χάριτος μέρει παρὰ τοῦ Χριστοῦ δωρούμενον» ²⁶, δηλαδὴ ἡ πίστη, ἡ ὁποία προσπορίζεται μὲ τὴν ἄσκησι καὶ τὴν κάθαρση ἀπὸ τὰ πάθη. Αὕτη εἶναι ἀνάω ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες δυνάμεις («ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐνεργητική») ²⁷, συνεπάγεται Θεῖα χαρίσματα τοῦ Πνεύματος καὶ καθιστᾷ τὸν πιστὸ ἱκανὸ γιὰ Θεοπτία («καὶ Θεὸν κατοπεύει») ²⁸. Κατὰ τὸν π. Ἱερόθεο Βλάχο «ἡ δευτέρα (πίστη) εἶναι ἡ ἐκ θεωρίας* πίστη, ποὺ εἶναι τῶν τελείων καὶ εἶναι αὕτη ποὺ σώζει τὸν ἄνθρωπο» ²⁹, ἐνῶ, ἀναφορικά μὲ τὴν ἐνότητα τῶν δύο εἰδῶν πίστεως, ὁ ἴδιος συγγραφέας λέει ὅτι «ἡ πρώτη πίστη μᾶς ἀνοίγει τὸν δρόμο γιὰ τὴν θεραπεία καὶ ἡ δευτέρα πίστη εἶναι καρπὸς καὶ ἀποτέλεσμα τῆς θεραπείας τοῦ ἀνθρώπου» ³⁰.

Ὁ ἅγιος Πατὴρ θὰ καταλήξει μὲ προτροπὲς στοὺς πιστοὺς γιὰ φύλαξη τῆς γνήσιας καὶ ἀνόθευτης πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἰδιαίτερη βαρύτητα θὰ δώσει στὴν ἀνάγκη νὰ ἐπαγρυπνοῦν οἱ πιστοί, προκειμένου νὰ μὴν τὴν ἀπολέσουν, λόγφ ἐμφανίσεως κάποιου αἵρετικοῦ («μή τις αἵρετικὸς παρατρέψῃ τι τῶν παραδιδόμενων [ὑμῖν]») ³¹. Καὶ ἡ κατακλείδα τοῦ λόγου θὰ εἶναι ὅτι ἡ πίστη στὸν Θεὸ ἀποτελεῖ θησαυρὸ ζωῆς, τοῦ ὁποῖου τὴν φύλαξη, ὡς παρακαταθήκης, ἀπαιτεῖ ὁ Δεσπότης Κύριος («θησαυρὸς ζωῆς νῦν σοι παρεδόθη, καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ ζητεῖ τὴν παρακαταθήκην ὁ δεσπότης») ³² ἄσπιλη μέχρι τὴν Δευτέρα Παρουσία Αὐτοῦ.

25. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 84, στ. 6-7, R-R 146.

26. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 84, στ. 12-13, R-R 146.

27. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 84, στ. 17, R-R 146.

28. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 84, στ. 27, R-R 148.

* Σημ.: Ὑπὸ τὸν ὄρο «θεωρία» ὁ συγγραφέας δὲν ἔννοεῖ κάποια θεωρητικὴ παραδοχή, ἢ σύστημα, ἀλλὰ τὴν θέα τοῦ Θεοῦ, Θεοπτία. Περισσότερα περὶ θεωρίας καὶ θέας Θεοῦ βλ. ἐν Βλ. Λόσι, Ἡ θέα τοῦ Θεοῦ, ἐκδ. Β. Ρηγοπούλου, μτφρ. ὑπὸ Ἀρχιμ. Μ. Καλαμαρά, σελ. 11-12, εἰσαγωγή.

29. Ἀρχιμ. Ἱεροθ. Βλάχου, ἔ.α., σελ. 35.

30. Αὐτόθι.

31. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 85, στ. 20-21, R-R 150.

32. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 85, στ. 27-29, R-R 152.

16. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 81, στ. 28-29, R-R 138.

17. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 81, στ. 35-36, R-R 140.

18. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 82, στ. 6-7, R-R 140.

19. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 82, στ. 14-15, R-R 140.

20. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 82, στ. 34-36, R-R 142.

21. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 83, στ. 9-10, R-R 144.

22. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 83, στ. 37-38, R-R 146.

23. Ἀρχιμ. Ἱεροθ. Βλάχου, Ψυχικὴ ἀσθένεια καὶ ὁ γεία (διάλογος), Ἐκδ. Ἱερῶς Μονῆς Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας), σελ. 35.

24. Αὐτόθι.

Πρόσφατα ἐκκυκλοφόρησε δίχρωμο τὸ

ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

σὲ 12η ἐκδοση, μὲ νέα στοιχειοθεσία, μεγαλύτερα καὶ πολλὰ εὐανάγνωστα γράμματα καὶ χρυσόδετο.

Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

“Αγγελος και ‘Απόστολος και Μάρτυρας.

Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, εκτός από μήνας της Παναγιάς, είναι και μήνας του Τιμίου Προδρόμου. Είναι πολύ γνωστή η θέση που επιφύλαξε η ‘Ορθόδοξη ‘Εκκλησιαστική συνείδηση στη μορφή του ‘Αγίου ‘Ιωάννου. Τόν παρομοίασε με συνδειτικό κρῖκο δύο κόσμων, της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, γιατί στο πρόσωπό του συγκεντρώνονται όλα τα χαρακτηριστικά, τόσο των προφητών και των π.Χ. δικαίων όσο και των μαρτύρων και αποστόλων της Καινοδιαθηκικής περιόδου. Είναι ο μοναδικός «προφητευθείς προφήτης» (Μαλαχ. γ’ 1) και μάλιστα «μείζων προφήτης» (Λουκ. ζ’ 26) όπως ο ίδιος ο Κύριος τον αποκάλεσε. Σαν λυχνάρι έφεξε στους «καθημένους εν σκότει και σκιᾷ θανάτου» ανθρώπους της εποχής του να αναγνωρίσουν στο πρόσωπο του ‘Ιησού τον αναμενόμενο Μεσσία και να πιστέψουν σ’ Αυτόν. ‘Ετοίμασε τις ψυχές με το καθαρτήριο βάπτισμα του ‘Ιορδάνη για την ύποδοχή του Νυμφίου της ‘Εκκλησίας. Τέλος σφράγισε μαρτυρικά την πίστη σ’ ‘Εκείνον που αναγνώρισε και λάτρευε «από κοιλίας μητρός». ‘Ετσι έγινε το πρότυπο όλων των ειδικών κλήσεων των μελών της ‘Εκκλησίας. Για τους δικαίους ο «επίγειος άγγελος», ο γιός των «δικαίων και άμέπτων», για τους ‘Αποστόλους, ο πρώτος κήρυκας της Βασιλείας των Ουρανών, για τους Μοναχούς ο «νιός της ερήμου», για τους Μάρτυρες, εκείνος που άνοιξε το δρόμο της απόλυτης πιστότητας στον Σαρκωθέντα Λόγο και που τον σφράγισε με το αίμα Του. Γι’ αυτό η εκκλησιαστική ύμνολογία της 29ης Αυγούστου, ψάλλει με θαυμασμό:

Τί σέ καλέσωμεν Προφήτα;
“Αγγελον, ‘Απόστολον ή Μάρτυρα;
“Αγγελον, δι ως σώματος διήγαγες
‘Απόστολον, δι έμαθήτευσας τὰ ξθη·
Μάρτυρα δέ, δι σοῦ ή κεφαλή
ὕπερ Χριστοῦ ἐτιμήθη...

“Όλοι για όλα ...

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ τον αγαπητό αναγνώστη να κατανοήσει την έμμονή μας στα θέματα καταστροφής του οικουνοσήματος με ποικίλους τρόπους. Τώρα το

καλοκαίρι, οι ευκαιρίες να πλησιάζουμε το τραυματισμένο περιβάλλον είναι πιο πολλές. ‘Η αναφορά μας, στο σχόλιο αυτό, εδράζεται στην άλλη άκρη της Εδρώπης. ‘Η Νορβηγία και ή ‘Ισλανδία ανακοίνωσαν δι θα ξαναρχίσουν το κνήγι της φάλαινας, παρὰ τις εκκλήσεις από τις οργανώσεις προστασίας των ζώων. ‘Ο Βρετανός ύπουργός Γεωργίας Τζόν Γκάμερ προειδοποίησε δι οι αποφάσεις αυτές οδηγούν την ανθρωπότητα στη βαρβαρότητα του παρελθόντος. ‘Από τις αρχές του αιώνα, είπε, έχουν σκοτωθεί μόνο στην περιοχή της ‘Ανταρκτικής ένα εκατομμύριο φάλαινες, με αποτέλεσμα όρισμένα είδη να κινδυνεύουν να εκλείψουν.

Πρέπει όλοι για όλα να ευαισθητοποιηθούμε. ‘Η «άλλη άκρη της Εδρώπης» δεν είναι καθόλου μακριά...

Σε πρώτο πρόσωπο.

ΠΑΛΙ ΠΥΡΚΑ·Ι·ΕΣ στα δάση, πάλι θρηνούμε δίπλα στις σιάχτες, πάλι δεν «θλέπουμε» το αύριο και το μεθαύριο. Λέγοντας «αύριο» και «μεθαύριο» εννοούμε την περιοχή που σήμερα καπνίζει, αναδασωμένη.

Δεν σημαίνει δι επειδή δεν έχουμε κήπο, δεν μπορούμε να φυτέψουμε κάποιο δένδρο. Σύμφωνα με τους επιστήμονες, τα δέντρα έχουν την καταπληκτική ιδιότητα να μᾶς προστατεύουν από το φαινόμενο του θερμοκηπίου, διότι μόνο αυτά μπορούνε να μειώσουν το διοξείδιο του άνθρακος στην ατμόσφαιρα.

Πριν από δέκα χιλιάδες χρόνια, πριν από την επέκταση της γεωργίας, τα δάση στη Γῆ θα πρέπει να ήταν πάνω από έξι δισεκατομμύρια διακόσια εκατομμύρια εκτάρια. Σήμερα, οι δασώδεις εκτάσεις καλύπτουν γύρω στα τέσσερα δισεκατομμύρια διακόσια εκατομμύρια εκτάρια, αλλά από το 1950 ως το 1980, ή δασώδης αυτή έκταση μειώθηκε κατά 2 τοίς εκατό. Σε μερικές μάλιστα περιοχές, ή αποδάσωση αυξάνει με έντυπωσιακή ταχύτητα.

Οί δεσμοί που υπάρχουν ανάμεσα στα φυτά, στα ζώα και στον άνθρωπο, είναι πολύ στενοί. ‘Ο άνθρωπος και τα ζώα έχουν ανάγκη από το δξυγόνο που απελευθερώνουν τα φυτά και τα δένδρα, ενώ παρὰ

ληλα απορροφούν το διοξειδίο του άνθρακος που εϋ-
θύνεται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Κάθε τμή-
μα του δάσους που χάνεται, έχει άμεση επίπτωση
στην ατμόσφαιρα της Γης. Υπολογίζεται ότι κάθε
ενήλικο δένδρο, απορροφά κατά μέσον όρο 6 χιλιά-
γραμμα διοξειδίου του άνθρακος το χρόνο. Έκτος
αυτού, τα δένδρα —ιδίως κατά τους θερινούς μή-
νες— προσφέρουν σκιά, μειώνοντας τη θερμοκρασία.

Καλό θά είναι, το γνωστό σλόγκαν «φύτεψε κι
εσύ ένα δένδρο, μπορείς», να το κάνουμε λίγο πιο
προσωπικό, σε πρώτο δηλαδή πρόσωπο. Και να το
εφαρμόσουμε!...

Δαχτυλίδια φονιάδες.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ. Μήνας διακοπών και ξενοια-
σιάς. Όλοι μας, λίγο - πολύ, θρискόμαστε σε κάποια
παράλια. Έμεϊς απολαμβάνουμε. Η παράλια, μάλ-
λον, υποφέρει...

Οι άκτες και οι θάλασσες του πλανήτη μας, έχουν
γεμίσει με πλαστικά μπουκάλια. Ένα μικρό παράδει-
γμα: Το 1988, στις άκτες του Τέξας, κατά τη διάρ-
κεια επιχειρήσεως καθαριότητας, μέσα σε τρεις μό-
νον ώρες μαζεύτηκαν 15.800 πλαστικά μπουκάλια!
Τα μπουκάλια αυτά που άσυνείδητα(;) εγκαταλείπον-
με στις άκτες μας, μεταβάλλονται σε πραγματικά φο-
νικά όπλα για τα θαλασσοπούλια. Ο γλάρος λ.χ. που
βουτάει με όρμη στο νερό για ν' αρπάξει το ψάρι,
δεν μπορεί να διακρίνει το διαφανές δαχτυλίδι σπα-
σμένου μπουκαλιού, που σκαλωμένο σε κάποιο σταθε-
ρό σημείο, γίνεται πραγματική άγχόνη για το ανυ-
ποψίαστο πουλί. Κι αν άκόμη, ο πλαστικός κρίκος
δεν εκτελέσει άμέσως το θαλασσοπούλι, μπορεί να το
καταδικάσει σε άσιτία —και άρα θάνατο άργά— αν
σφηνωθεί γύρω από το ράμφος του, κλείνοντάς του
το στόμα. Οι πλαστικοί αυτοί βρόγχοι, άπειλούν και
τις μικρές φώκιες που κατά λάθος περνούν το κε-
φαλάκι τους μέσα σε κάποιο κομμάτι σπασμένου μπου-
καλιού, από το όποιο δεν μπορούν πια ν' απαλλαγούν.
Έτσι, καθώς ή μικρή φώκια μεγαλώνει, ή θηλειά
γύρω από το λαιμό της σφίγγει όλο και περισσότερο...

Αύγουστος. Μήνας διακοπών και ξενοιασι-
ας. Όλοι μας, λίγο πολύ, θρискόμαστε σε κάποια παράλια.
Έμεϊς απολαμβάνουμε. Αυτή, γιατί να υποφέρει;

Ευαισθησία με ήμερομηνία λήξεως ...

ΤΟ ΘΕΑΜΑ, παλαιότερα το βλέπαμε πιο συχνά
στους δρόμους της Αθήνας. Δυστυχώς το συναντάμε
και σήμερα. Μια ταλαίπωρη άρκούδα με το χαλάκι
στη μύτη και τον «άρκουδιάρη» να παίζει το ντέφι,

σιους ήχους του όποιου «πρόθυμα» να υπακούει το
ζώο. Η έξαθλίωση σε μια από τις χειρότερες έκ-
φράσεις της.

Μια τέτοια άρκούδα, οδηγείται αυτό τον καιρό
σε «ειδικό κέντρο προστασίας» στη Θεσσαλονίκη. Το
κέντρο κτίσθηκε από τη Διεθνή Έταιρία για την
Προστασία της Φύσης (ΔΕΠΦ) και την κνδέρηση.

Με το θλιβερό θέαμα των ζώων αυτών στους
δρόμους άσχολήθηκε το «Europan», δημοσιεύοντας
φωτογραφία στην πρώτη σελίδα του. Στο σχετικό ρε-
πορτάζ αναφέρεται ότι οι άρκούδες που χορεύουν,
είναι εικόνα χιλιάδων χρόνων στην Ελλάδα και την
Τουρκία. Θεωρείται ένα από τα τελευταία δάσδα
έθιμα στη Βαλκανική. Σύμφωνα όμως με το ρεπορ-
τάζ, τα πράγματα αποκαθίστανται με τη λειτουργία
αυτού του Κέντρου.

Νωπή είναι άκόμη στη μνήμη μας, ή συγκλονι-
στική ταινία «Η άρκούδα». Ευαισθητοποίησε το πλα-
τό κοινό. Άραγε ή ευαισθησία μας αυτή, έχει ήμε-
ρομηνία λήξεως;

Τα μάγια του Σατανά και ή μαγεία του Παραδείσου.

ΚΑΤΑ ΚΑΙΡΟΥΣ έρχεται στην επικαιρότητα.
Η μαγεία σ' όλες τις μορφές και μ' όλες τις έκφρα-
σεις της. Σκοτεινά δωμάτια. Καπνοί από μαύρα κε-
ριά. Πάνω στο τραπέζι νεκροκεφαλές και γύρω θ
άτομα, πιασμένα χέρι - χέρι. Δεν είναι σπάνια τα
γεγονότα εκείνα που βγαίνουν στο φώς, τρομάζοντας
τόν κόσμο. Πολλοί υποστηρίζουν ότι σπύια των βο-
ρειών προαστίων έχουν μετατραπεί σε κατοικητήρια
του Σατανά.

Νωπή είναι άκόμη στη μνήμη μας γεγονότα, ό-
πως εκείνο που συνέβη στις 5.8.91, όταν άγνωστοι
έσπασαν 35 τάφους σε κοιμητήριο της Πετρούπολης
κι έκλεισαν 8 νεκροκεφαλές. Στις 21.3.86 σε κοιμη-
τήριο των Αθηνών, συνελήφθη γυναίκα που άρπα-
ζε σάβανο νεκρού από τάφο που μόλις είχε άνοίξει.
Στη βόρεια Ελλάδα, πριν λίγα χρόνια, μια μητέρα
έκοψε το κεφάλι και την καρδιά ενός μωρού και
άφου τα έβρασε, έδωσε το ζουμι στο άρρωστο παιδί
της. Πριν λίγους μήνες στα Μέγαρα, νεόνυμφη άν-
τίκρυνε έπιτρομη στα σκαλοπάτια του σπιτιού της μαύ-
ρο κέρνο όμοίωμα μέσα σε φέρετρο, το σώμα του
όποιου μάλιστα ήταν γεμάτο μικρές καρφίτσες.

Το άνησυχητικό είναι ότι τέτοιου είδους φαινό-
μενα, έχουν άρχίσει ν' απλώνονται καθημερινώς σε
όλα τα μήκη και πλάτη της χώρας.

Είναι αποκαρδιωτικό να συλλογίζεται κανείς το

επίπεδο τοῦ κόσμου μας καὶ νὰ προσπαθεῖ νὰ φαντά-
ζεται τὰ συμπλέγματα πὸν τὸν τυραννοῦν. Ὁ ἄνθρω-
πος ἔχει παραδώσει τὴν ψυχὴν του στὸ Σατανᾶ καὶ
παραδέρνει αἰχμαλωτισμένος. Ἡ ἀγία μας Ἐκκλη-
σία ἔχει ξεκάθαρα τοποθετήσῃ τὰ πράγματα. Σὲ μᾶς
ἀπομένει νὰ διαλέξουμε. Ἡ τὸ Χριστὸ ἢ τὸ θάνατο.
Καὶ δὲν εἶναι καθόλου δύσκολο ν' ἀκολουθήσουμε τὸ
Χριστό. Ἀνὸ «μαγικὲς» λέξεις χρειάζονται κι ἕνα...
κομμάτι ὕψους! «Κύριε ἐλέησον» κι ἕνα πετραχήλι!

Ἡ ὑγεία τῆς θάλασσας.

ΕΝΑ ΙΑΤΡΙΚΟ Συνέδριο μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον,
ὀλοκληρώθηκε τὶς ἡμέρες αὐτές, στὴ Βουλιαγμένη.
Ἐνα ἀπὸ τὰ θέματα πὸν ἀπασχόλησαν τὸ Β' Μεσο-
γειακὸ Ἰατρικὸ Συνέδριο ἦταν οἱ λοιμώξεις πὸν προ-
καλοῦνται ἀπὸ τὴ θάλασσα. Τὰ νέα ὅμως γιὰ τὴν
Ἑλλάδα ἦσαν ἀρκετὰ καλὰ.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει τὶς πιὸ καθαρὲς θάλασσες ἀπ'
ὅλες τὶς χῶρες τῆς Μεσογείου. Π.χ. τὸ ποσοστὸ τῶν
τουριστῶν πὸν δήλωσαν ὅτι ὑπέστησαν κάποια λοιμώ-
ξη μετὰ τὶς διακοπὲς στὴ χώρα μας εἶναι μόνο 7ο/ο.
Τὸ ποσοστὸ εἶναι μᾶλλον μικρό, ἂν σκεφτεῖ κανεὶς
ὅτι στὴν Τουρκία εἶναι 40ο/ο. Ἐνῶ σὲ χῶρες ὅπως
ἡ Αἴγυπτος, ἡ Ἀλγερία, τὸ Μαρόκο, ἀλλὰ καὶ πιὸ
πολιτισμένες —ὅπως εἶναι ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰσπανία καὶ
ἡ Γαλλία— ἡ σαλμονέλα, ἡ ἡπατίτιδα καὶ ἄλλες μο-
λύνσεις θερίζουν.

Δὲν ἔχει, λοιπόν, ὅλα τὰ σιχαὰ καὶ τὰ ἀνάπο-
δα ἡ πατρίδα μας. Ἀς πάρουνε οἱ Κασάνδρες νὰ
βοοῦν...

Ἐπίκαιρο, ἔστω καὶ μὲ καθυστέρηση ...

ΜΑΣ ΕΓΕΜΙΣΕ ΦΡΙΚΗ. Ἡ πράξη βεβηλώ-
σεως τῶν πανίερων Προσκυνημάτων τῆς Ἱερουσα-
λήμ, ξεπερνᾷ κατὰ πολὺ καὶ τὰ ὄρια τῆς φαντασίας
ἀκόμη...

Στὴ ροὴ εἴκοσι αἰώνων, ὁ πανδαμάτωρ χρόνος
ἀλλὰ καὶ ἀλλόθρησκοι δόκτορες κατακτητές, σεβάστη-
καν τὴν κοιτίδα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ στὴν ἐποχὴ
μας, μέσα σὲ λίγα λεπτὰ, συνέβη τὸ ἀπερίγραπτο.

Κατόδυνος ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱερο-
σολύμων κ. Διόδωρος, ἀπηύθυνε πρὸς κάθε κατεύ-
θυνση τὸ ἀκόλουθο Μήνυμα:

«Σήμερα ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων πενθεῖ.
Μιὰ νέα πράξη ἱεροσυλίας διαπράχθηκε στὸν Γολγο-
θᾶ, στὸν Ναὸ τοῦ Παναγίου Τάφου, τὸ ἱερώτερο

προσκύνημα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ ἀρτοφόριο μὲ τὰ
Ἀχραντα Μυστήρια καταστράφηκε. Ὁ Τίμιος Σταν-
ρός τοῦ Γολγοθᾶ, πὸν ἴσταιται ἐκεῖ ἐπὶ αἰῶνες ξερρι-
ζώθηκε. Τὰ ἱερὰ ἀντικείμενα τῶν δύο Ἀγίων Τρα-
πεζῶν τοῦ Γολγοθᾶ ρίχτηκαν στὴ γῆ. Ἡ γυάλινη
προθήκη τῆς Παναγίας καταστράφηκε ἐπίσης. Πρὶν
δύο μῆνες ἡ ἴδια Παναγία τοῦ Γολγοθᾶ ἐπῆρξε στό-
χος βιαιοπραγίας. Κατάπληκτοι καὶ ἔξω φρενῶν ἀπὸ
τὸ νέο αὐτὸ «δδέλγμα τῆς ἐρημώσεως», συναντηθή-
καμε τὸ Σάββατο βράδυ τῆς δευτέρας Μαΐου 1992
γιὰ νὰ ἐκφράσουμε τὴ θλίψη καὶ τὴν ἀγανάκτησή μας
καὶ νὰ καταδικάσουμε τὴν ἀπαράδεκτη αὐτὴ πράξη
θανδαλισμοῦ, πὸν δὲν ἔχει παρόμοιά της στὴ σύγχρο-
νη ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων.

Σήμερα συγκεντρωθήκαμε στὸν Γολγοθᾶ, γιὰ νὰ
ζητήσουμε συγγνώμη ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ νὰ τὸν παρα-
καλέσουμε νὰ παρηγορήσῃ καὶ νὰ προσεταιρεύσῃ τὴν
Ἐκκλησία Του. Δίνομε τὴ μαρτυρία στὸν Κύριο στὴ
γενέτειρα τοῦ Χριστιανισμοῦ τὰ τελευταῖα 2.000 χρό-
νια. Σταθεροὶ στὴν πίστη μας καὶ στὴν ἀπόφασή μας
νὰ διαφυλάξουμε τοὺς Ἀγίους Τόπους, θὰ συνεχί-
σουμε νὰ ἐνεργοῦμε γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐναντίον
κάθε ἀντιξοότητος. Ἐμεῖς οἱ φρουροὶ τῶν Ἀγίων
Τόπων, μαζί μὲ τὰ μέλη τῶν Ἐκκλησιῶν μας, συγ-
κεντρωθήκαμε σήμερα στὸν Πανάγιο Τάφο, γιὰ νὰ
ζητήσουμε ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ὅλου τοῦ κόσμου νὰ συναν-
τηθοῦν μαζί μας στὴν προσευχὴ καὶ στὶς ἐνέργειες
ἐπιδιορθώσεων αὐτὴ τὴ στιγμή τοῦ ἐπανακαθαρια-
σμοῦ. Ὁ Κύριος εἶδε νὰ μᾶς ἐλεήσῃ».

Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού,
Ἀναπλ. Καθηγητοῦ

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ (ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας)

Ἐνα βιβλίο πὸν βοηθεῖ τὸν ἀναγνώστη νὰ συνει-
δητοποιήσῃ τὴ διακονικὴ, μαρτυρικὴ καὶ ἀγωνιστι-
κὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερα στὴν ἐποχὴ
μας, πὸν ἡ πνευματικὴ σύγχυση ἀξάνει ἐπικίνδυ-
να καὶ ἡ Ἀλήθεια γίνεται ὅλο καὶ πιὸ δυσδιάκριτη.

Γράψατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασιών 1,
115 21 Ἀθήνα, τηλ. 722.8008.

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσάνου 2, Πλατ. Κλαυ-
θμῶνος, τηλ. 322.8637.